

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**ПІДПРИЄМНИЦТВО
ТА ОСНОВИ
БІЗНЕСУ.
ПРАКТИКУМ**

Навчальний посібник

Житомир - 2023

УДК 338.22(07)

П75

*Рекомендовано Вченою радою Державного університету
«Житомирська політехніка» для студентів закладів вищої освіти
(Протокол № 5 від «31» березня 2023 р.)*

Рецензенти:

Ковальчук С.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу і торговельного підприємництва Хмельницького національного університету;

Купалова Г.І. – доктор економічних наук, професор, професорка українсько-німецької кафедри екологічного менеджменту та підприємництва Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Саух І.В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи Житомирського державного університету ім. Івана Франка.

Колектив авторів:

Т.П. Остапчук (керівник авторського колективу), Т.О. Біляк, С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек, О.І. Вікарчук, В.Г. Виговський, О.Г. Денисюк, К.Є. Орлова, О.П. Пашенко, С.Б. Саннікова, А.А. Сотник, Г.Ю. Ткачук, І.М. Царук, О.О. Юшкевич.

Підприємництво та основи бізнесу. Практикум: Навчальний П75 посібник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир : Житомирська політехніка, 2023. 280 с.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до робочої програми з нормативної дисципліни «Підприємництво та основи бізнесу», яку включено до навчального плану підготовки бакалаврів економічних спеціальностей. У навчальному посібнику подано основні поняття з провадження підприємницької діяльності в Україні та завдання для закріплення засвоєння матеріалу.

Для здобувачів освіти усіх рівнів, викладачів, фахівців у сфері підприємництва, бізнесменів тощо.

УДК 338.22(07)

© Колектив авторів

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Тема 1. Виникнення, розвиток та сутність підприємництва..	6
Тема 2. Правові засади здійснення підприємницької діяльності в Україні.....	18
Тема 3. Підприємство як основна організаційна структура підприємницької діяльності.....	28
Тема 4. Виробнича підприємницька діяльність.....	42
Тема 5. Підприємництво у сфері торгівлі та посередництва..	52
Тема 6. Підприємництво у сфері надання кредитно-фінансових послуг.....	61
Тема 7. Підприємництво у сфері страхування.....	72
Тема 8. Підприємництво у сфері надання консалтингових послуг.....	85
Тема 9. Мале підприємництво в Україні.....	101
Тема 10. Міжнародне підприємництво.....	111
Тема 11. Механізм створення власної справи.....	120
Тема 12. Менеджмент в підприємницькій діяльності.....	130
Тема 13. Маркетинг в підприємницькій діяльності.....	141
Тема 14. Планування підприємницької діяльності.....	154
Тема 15. Фінансування підприємницької діяльності.....	162
Тема 16. Оподаткування підприємницької діяльності.....	170
Тема 17. Підприємницький ризик та управління ним.....	183
Тема 18. Державне регулювання підприємницької діяльності.....	192
Тема 19. Конкуренція та конкурентоспроможність у підприємництві.....	201
Тема 20. Етика і культура підприємницької діяльності.....	212
Тема 21. Роль підприємництва у досягненні цілей сталого розвитку.....	227
Відповіді до тестових завдань за темами.....	238
Використана та рекомендована література.....	242
Додатки.....	249

Передмова

Військові дії, що відбуваються на теренах нашої країни, здійснили значний вплив на соціальні та економічні процеси, причому як на макро-, так і мікрорівні. Суб'єкти господарювання опинилися в складних умовах, коли потрібно швидко приймати неординарні рішення, шукати нові шляхи для розвитку, впроваджуючи зміни в свою діяльність: деяким довелося перевозити виробництво, деякі змінювали сферу діяльності, хтось згортав діяльність, оскільки матеріальна база була повністю зруйнована. Підтримка країн Європейського Союзу та незламна віра суспільства у перемогу над ворогом та світле майбутнє своєї країни стали потужним мотиватором подальшого розвитку у складних умовах для усіх. У тих містах, де це можливо, продовжують працювати та розвиватись підприємства, заклади освіти, державні установи, намагаючись відновити чи зберегти те, що було напрацьовано, використовувати передові технології та новації.

Ми повинні чітко усвідомлювати, що фундаментом відродження країни є розвиток бізнесу, оскільки саме підприємництво є передумовою інноваційного типу економічного зростання. Адже підприємницька діяльність – це перш за все організація економічної діяльності, а потім вже одержання прибутку. Для багатьох громадян України підприємництво є основним видом трудової діяльності.

Відповідно потрібні фахівці в сфері менеджменту та підприємництва, здатні вирішувати складні господарські питання, здатні приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності та мінливості середовища діяльності, діяти у законодавчому та правовому полі України, здатні генерувати та ефективно реалізовувати креативні

підприємницькі ідеї. Реалізувати усі вищепераховані завдання доволі складно без ґрунтовних сучасних знань і спеціальної підготовки.

Звідси головна ідея практикуму – необхідність формування у студентів – майбутніх підприємців та управлінців системи знань, спрямованих на активізацію підприємницької діяльності в Україні, перетворення підприємництва в самостійний провідний сектор економіки з метою забезпечення стійкого та сталого розвитку країни. Метою даного видання є поглиблення теоретичних знань студентів, розвиток здобутих навичок та компетенцій, успішне використання їх на практиці. Кожна тема у практикумі містить ключові слова та питання для обговорення, ситуації та завдання, тести. Розглянуті в посібнику питання максимально адаптовано до практичного застосування.

Практикум підготовлений колективом авторів, кожен з яких має великий досвід викладацької, наукової та практичної діяльності. Авторами окремих тем є: Т.О. Біляк (тема 7), С.Ю. Бірюченко (теми 2, 3), К.О. Бужимська (теми 1, 21), І.В. Бурачек (тема 8), О.І. Вікарчук (тема 13), В.Г. Виговський (тема 6), О.Г. Денисюк (теми 4, 18), К.Є. Орлова (тема 12), Т.П. Остапчук (тема 9), О.П. Пащенко (тема 16), С.Б. Саннікова (тема 20), І.М. Царук (тема 10) А.А. Сотник (теми 5, 15, 17), Г.Ю. Ткачук (теми 14, 19), І.М. Царук (тема 10), О.О. Юшкевич (тема 11).

У цьому посібнику пропонується виконати ряд практичних завдань і ситуацій, які допоможуть усвідомити основні принципи бізнесу та підприємництва, покращити свої навички управління бізнесом та створення власного успішного підприємства.

Авторський колектив висловлює щире подяку всім, хто сприяв виданню даного навчального посібника.

ТЕМА 1.

ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК ТА СУТНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА

- 1.1. Історія розвитку підприємництва.
- 1.2. Сутність та роль підприємницької діяльності в суспільстві.
- 1.3. Теорії та концепції підприємництва.

Список рекомендованої літератури:

1. Гаєвська Л.М., Марченко О.І. Підприємницька діяльність: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 500 с.
2. Гонtareва І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
3. Мельник Л.Г., Карінцева О.І. Економіка і бізнес: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 61 с.
5. Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В. Б та ін.. Житомир: "Полісся", 2021. 248 с.
6. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.
7. Орлова К. Є. Управління бізнесом : підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.
8. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнес-культури : навч. пос. К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 168 с.

Ключові терміни:

підприємництво – це організаційно-господарська творчість, яка докорінним чином відрізняється від звичайної ділової активності, що ґрунтується на використанні готових перевірених схем господарювання. Підприємництво визначають з різних позицій:

✓ як стиль господарювання, якому притаманні принципи новаторства, антибюрократизму, постійної ініціативи, орієнтації на інновації;

✓ як процес організації та здійснення діяльності в умовах формування, розвитку та функціонування ринкових відносин;

як процедуру планування, організації та здійснення безперервного, постійно оновлюваного процесу розширення виробництва товарів та послуг з метою задоволення економічних, соціальних та екологічних потреб суспільства та отримання прибутку;

натуральне виробництво – тип господарства, за якого продукти праці виробляються для задоволення власних потреб, а не для продажу;

товарне виробництво – виробництво, у якому продукти праці призначаються не для власного споживання, а для обміну через ринок шляхом купівлі-продажу;

функції підприємницької діяльності:

✓ *ресурсна* – мобілізація внутрішніх та зовнішніх ресурсів (фінансових, трудових, матеріальних, природних тощо) для ефективного функціонування;

✓ *інноваційна (творча)* – сприяння процесу генерування та комерціалізації нових ідей, здійснення дослідно-конструкторських розробок, створення нових товарів, надання нових робіт тощо;

✓ *організаційна* – пов'язана з матеріально-технічним забезпеченням виробництва, налагодженням технологічного процесу, організацією комерційної

діяльності, сервісу, а також впровадженням нових форм та методів організації виробництва, нових форм заробітної плати та їх оптимальна інтеграція з традиційними формами;

✓ *стимулююча* – дозволяє створити механізм підвищення ефективності та корисності праці, застосовувати дійові методи стимулювання збуту товарів на основі виявлення споживчих потреб;

✓ *господарська* – найбільш ефективне використання трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів;

✓ *управлінська* – пов'язана з механізмом управління персоналом та підприємством в цілому;

✓ *соціальна* – виготовлення товарів та послуг, які необхідні суспільству;

✓ *особистісна* – самореалізація підприємця як особистості через досягнення власної мети, отримання задоволення від своєї роботи;

✓ *захисна* – передбачає систему захисту прав та інтересів підприємців, створення сприятливих умов функціонування бізнесу, усунення існуючих проблем на макрорівні. Це здійснюється на основі співробітництва підприємців та їх об'єднань з державними органами влади та управління, міжнародними організаціями, фондами, проектами для забезпечення сталого розвитку підприємництва;

інші функції – ведення обліку, маркетингові дослідження, наукові дослідження тощо;

види підприємницької діяльності:

✓ *виробниче підприємництво* (інноваційне, науково-технічне, виробництво товарів для населення, надання послуг населенню, виробництво товарів та надання послуг виробничого призначення);

✓ *комерційне підприємництво* (роздрібна та гуртова торгівля, посередництво в торгівлі, товарні біржі);

✓ *фінансове підприємництво* (банківське, страхове, лізингове, фондові біржі, інвестиційні компанії);

консультативне підприємництво (консалтингові послуги в сфері загального управління, адміністрування, кадрового управління, фінансового управління, маркетингу, інформаційних технологій інші спеціалізовані консалтингові послуги).

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте перший етап розвитку підприємництва.

2. Дайте порівняльну характеристику натуральному та товарному виробництву.

3. Охарактеризуйте другий етап розвитку підприємництва.

4. Дайте характеристику третьому та четвертому етапам розвитку підприємництва.

5. Які основні якості підприємця як особистості?

6. Назвіть основні мотиви здійснення підприємницькою діяльністю.

7. Які характерні риси притаманні підприємництву як стилю та типу господарської поведінки.

8. Назвіть та розкрийте сутність функцій підприємництва.

9. Які є основні види підприємницької діяльності?

10. Охарактеризуйте сутність внутрішнього підприємництва.

Ситуації та завдання:

1. Які з перелічених ознак притаманні натуральному виробництву, а які товарному? Заповнить таблицю.

Порівняльна характеристика натурального та товарного виробництва

Ознаки	Натуральне виробництво	Товарне виробництво
Мета виробництва		
Праця		
Зв'язки між господарюючими суб'єктами		
Зв'язок між виробництвом і споживанням		
Власність		

Ознаки:

1. Відносини власності нерозвинуті.
2. Зв'язки між господарюючими суб'єктами відбуваються шляхом обміну.
3. Зв'язки між господарюючими суб'єктами відсутні, кожна господарська одиниця майже ізольована.
4. Опосередкований зв'язок між виробництвом і споживанням.
5. Приватна власність на результати праці.
6. Продукти праці виробляються не для власних, а для суспільних потреб, шляхом купівлі-продажу цих продуктів, що стають товарами.
7. Універсальна праця.
8. Продукти праці призначаються для задоволення власних потреб виробників, для споживання всередині того господарства, де вони вироблені.
9. Прямий зв'язок між виробництвом і споживанням.
10. Спеціалізована праця.

2. Яке визначення підприємництва якому автору належить? Визначення:

1. Під підприємництвом розуміється виробничо-господарська діяльність особливого змісту, якій притаманні елементи ризику.

2. Підприємництво – це конкретна діяльність, змістом якої є нововведення у всіх сферах, у тому числі в управлінні.

3. Підприємництво в ринковій економіці є самоініційованою саморегульованою діяльністю, яка при наявності основних факторів виробництва виникає спонтанно.

4. Підприємництво передусім пов'язане з особистою свободою, яка дає людині можливість раціонально розпоряджатися своїми здібностями, знаннями, інформацією та доходами. Сутність підприємництва – це пошук та вивчення нових можливостей, характеристика поведінки, а не вид діяльності.

5. Підприємництво пов'язане з новаторством, а сам підприємець є сміливою людиною з оригінальним мисленням, яка добивається успішного впровадження нових ідей.

6. Підприємництву властива не тільки творча, пошукова функція, яка пов'язана з рівнем економічної свободи суб'єктів підприємницької діяльності, але й організаторська, яка виявляється в прийнятті підприємцем самостійного рішення про організацію власної справи, в її диверсифікації, у впровадженні внутрішнього підприємництва, у формуванні підприємницького стилю управління.

7. Підприємницька діяльність – це поєднання, комбінування трьох класичних факторів виробництва – землі, праці, капіталу.

8. Підприємницька діяльність – це поєднання, комбінування чотирьох факторів виробництва – землі, праці, капіталу, організації.

9. Термін підприємництво розкривається через чотири функції підприємця: а. Підприємець бере на себе ініціативу поєднання ресурсів землі, капіталу і праці в єдиний процес виробництва товару або послуги; б. Підприємець бере на

себе трудне завдання прийняття основних рішень в процесі ведення бізнесу; в. Підприємець – це новатор, особа, яка намагається вводити в оборот на комерційній основі нові продукти, нові виробничі технології або навіть нові форми організації бізнесу; г. Підприємець – це людина, яка ризикує.

10. Це процес створення чогось нового, що має вартість. Підприємець – це людина, яка витрачає на це весь необхідний час та сили, бере на себе весь фінансовий, психологічний та соціальний ризик, отримуючи у нагороду гроші та задоволення досягнутих.

Автори:

1. А. Маршалл
2. А. Сміт
3. Ж.Б. Сей
4. Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенли Л. Брю
5. П. Друкер
6. П. Самуельсон
7. Р. Барр
8. Р. Катільон
9. Р. Хізрич, М. Пітерс
10. Ф. Хайєк

3. Використовуючи Класифікатор видів економічної діяльності, визначити коди для наступних видів діяльності:

1. Виготовлення виробів із хутра.
2. Виробництво готових кормів для домашніх тварин, у т.ч. собак, кішок, птахів, рибок тощо.
3. Виробництво легкових автомобілів.
4. Виробництво морозива та іншого харчового льоду, такого як щербет (десерт з фруктів із льодом та цукром).
5. Виробництво настільних персональних комп'ютерів.
6. Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.
7. Добування та первинне збагачування руд, які

переважно не містять заліза: алюмінію (бокситів), міді, свинцю, цинку, олова, марганцю, хрому, нікелю, кобальту, молібдену, танталу, ванадію тощо, руд дорогоцінних металів: золота, срібла, платини.

8. Збирання дикорослих недеревних матеріалів.

9. Оптова торгівля фруктами й овочами

10. Роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами в спеціалізованих магазинах.

4. Використовуючи класифікатор видів економічної діяльності, визначити види економічної діяльності для наступних кодів: 55.10; 58.11; 61.20; 64.92; 65.30; 73.20; 75.00; 79.11; 85.42; 96.02.

5. Розмістіть в хронологічному порядку описані теорії та концепції підприємництва в Додатку А.

Тестові завдання:

1. *Біологічні основи життєдіяльності у поєднанні з психічними властивостями людини реалізуються в її здатності до виживання завдяки особливій властивості свідомості, яка називається:*

- А) інтелект;
- Б) підприємницькі здібності;
- В) інтуїція;
- Г) підприємливість;
- Д) немає вірної відповіді.

2. *Використання універсальної праці є ознакою:*

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

3. *Виробництво продуктів праці для задоволення власних потреб виробників, для споживання в середині такого господарства, де вони вироблені, є ознакою:*

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

4. *Виробництво продуктів праці не для власних, а для суспільних потреб, шляхом купівлі-продажу цих продуктів, що стають товаром, є ознакою:*

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

5. *Відсутність зв'язків, коли кожна господарська одиниця майже ізольована, є ознакою:*

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

6. *Вперше термін «підприємець» в економічну науку ввів:*

- А) Р. Катільон;
- Б) Ж.Б. Сей;
- В) А Сміт;
- Г) А. Маршал;
- Д) Ф. Хайек.

7. *Нерозвинуті відносини власності є ознакою:*

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

8. *Опосередкований зв'язок між виробництвом і споживанням (виробництво – обмін – споживання) є*

ознакою:

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

9. Приватна власність на результати праці є ознакою:

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

10. Прямий зв'язок між виробництвом та споживанням є ознакою:

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

11. Суспільний поділ праці (спеціалізована праця) є ознакою:

- А) підприємництва;
- Б) ринку;
- В) натурального виробництва;
- Г) товарного виробництва;
- Д) немає вірної відповіді.

12. Функції підприємництва, які полягають у веденні обліку, проведенні маркетингових та наукових досліджень, називаються:

- А) управлінська;
- Б) соціальна;
- В) особистісна;
- Г) захисна;
- Д) інші функції.

13. Функція підприємництва, яка дозволяє створити

механізм підвищення ефективності та корисності праці, застосовувати дійові методи стимулювання збуту товарів на основі виявлення споживчих потреб, називається:

- А) ресурсна;
- Б) інноваційна;
- В) організаційна;
- Г) стимулююча;
- Д) господарська.

14. Функція підприємництва, яка передбачає систему захисту прав та інтересів підприємців, створення сприятливих умов функціонування бізнесу, усунення існуючих проблем на макрорівні, називається:

- А) управлінська;
- Б) соціальна;
- В) особистісна;
- Г) захисна;
- Д) інші функції.

15. Функція підприємництва, яка пов'язана з матеріально-технічним забезпеченням виробництва, налагодженням технологічного процесу, організацією комерційної діяльності, сервісу. а також впровадженням нових форм заробітної плати та їх оптимальна інтеграція з традиційними формами, називається:

- А) ресурсна;
- Б) інноваційна;
- В) організаційна;
- Г) стимулююча;
- Д) господарська.

16. Функція підприємництва, яка пов'язана із механізмом управління персоналом та підприємством в цілому, називається:

- А) управлінська;
- Б) соціальна;
- В) особистісна;

- Г) захисна;
- Д) інші функції.

17. Функція підприємництва, яка полягає у виготовленні товарів необхідних суспільству, називається:

- А) управлінська;
- Б) соціальна;
- В) особистісна;
- Г) захисна;
- Д) інші функції.

18. Функція підприємництва, яка полягає у забезпеченні найбільш ефективного використання трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, називається:

- А) ресурсна;
- Б) інноваційна;
- В) організаційна;
- Г) стимулююча;
- Д) господарська.

19. Функція підприємництва, яка полягає у мобілізації внутрішніх та зовнішніх ресурсів для ефективного функціонування, називається:

- А) ресурсна;
- Б) інноваційна;
- В) організаційна;
- Г) стимулююча;
- Д) господарська.

20. Функція підприємництва, яка полягає у самореалізації підприємця як особистості через досягнення власної мети, отримання задоволення від своєї роботи, називається:

- А) управлінська;
- Б) соціальна;
- В) особистісна;
- Г) захисна;
- Д) інші функції.

ТЕМА 2

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Правове забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі.

2.2. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.

2.3. Державна реєстрація підприємницької діяльності.

2.4. Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування.

Список рекомендованої літератури:

1. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Деревянко Б. В., Туркот О. А. Захист прав суб'єктів господарювання: навчальний посібник за ред. Б.В. Деревянка. 2-е вид., переробл. і доповн. Львів : Ліга-Прес. 2019. 150 с.

3. Олійник Ю.О., Мельникова О.В. Історія розвитку права на підприємницьку діяльність в сучасній Україні. Збірник наукових праць «Історія та географія». Харк. нац. пед. університет імені Г. С. Сковороди. 2020. Вип. 58. С. 37-42.

4. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Закон від 15.05.2003 № 755-IV (редакція від 01.01.2021). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

6. Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Наказ від 18.11.2016 № 3268/5 (Редакція від 11.07.2021) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1500-16>.

7. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон від 02.03.2015 № 222-VIII (Редакція від 19.08.2022). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

8. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-XII (Редакція від 11.02.2022). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

Ключові поняття:

правове забезпечення підприємницької діяльності (правовою базою) – це комплекс юридичних норм, закріплених у Конституції України, законодавчих, нормативно-правових актах і актах індивідуального характеру, які встановлюють правила поведінки суб'єктів підприємництва при здійсненні ними господарської діяльності, а також визначають міру відповідальності за порушення цих правил;

юридична особа – це носій майнових прав і обов'язків, який займається підприємницькою діяльністю; існує незалежно від осіб, які входять до її складу; несе самостійну майнову відповідальність за зобов'язанням;

фізичні особи-підприємці (ФОП) – це індивідуальні підприємці, правовий стан яких регулюється відповідними законами, за якими вони наділяються правоздатністю та дієздатністю: право здійснювати юридичні акти (укладання угод), брати на себе зобов'язання, нести майнову та іншу відповідальність;

об'єкти підприємницької діяльності – це все те, що виступає предметом купівлі-продажу на ринку;

державна реєстрація підприємницької діяльності – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту

створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу;

державний реєстратор – особа, яка перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації, нотаріус;

єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань – єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи;

виписка з Єдиного державного реєстру – документ в електронній формі, який формується та оновлюється за результатами проведення реєстраційних дій і містить відомості про юридичну особу або її відокремлений підрозділ, фізичну особу-підприємця;

витяг з Єдиного державного реєстру – документ у паперовій або електронній формі, що сформований програмним забезпеченням Єдиного державного реєстру за зазначеним заявником критерієм пошуку та містить відомості, які є актуальними на дату та час формування витягу або на дату та час, визначені у запиті, або інформацію про відсутність таких відомостей у цьому реєстрі;

ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

патент – документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку;

ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що

підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

Питання для обговорення:

1. Які закони регламентують підприємницьку діяльність в Україні?
2. Які ознаки характеризують підприємницьку діяльність?
3. За якими принципами здійснюється підприємницька діяльність?
4. З яких етапів складається процес державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб?
5. Які дії потрібно здійснити для державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб-підприємців?
6. Що собою являє Єдиний державний реєстр і яка мета його створення?
7. Які можуть бути причини та процедура припинення підприємницької діяльності?
8. Які існують обмеження на ведення підприємницької діяльності відповідно до законодавства?
9. Які види підприємницької діяльності підлягають ліцензуванню?
10. Які заходи для розвитку підприємницької діяльності в Україні мають здійснювати державні органи?

Ситуації та завдання:

1. Ви збираєтесь розпочати підприємницьку діяльність як фізична особа-підприємець. Для цього:
  - а) визначте вид діяльності, яким ви хотіли б займатись;
  - б) складіть заяву про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем.

Примітка. При заповненні заяви скористайтесь власним ідентифікаційним кодом платника податків.

2. Ви з друзями вирішили заснувати товариство з обмеженою відповідальністю «Калина» з виробництва сувенірної продукції з українською символікою. Для цього заповніть заяву про державну реєстрацію юридичної особи.

3. Двоє фізичних осіб вирішили створити дитячий ігровий клуб у формі приватного підприємства. Сформуйте перелік документів необхідних для реєстрації приватного підприємства. Визначте чи існують обмеження для відкриття дитячого ігрового клубу (обидва засновники мають вищу економічну освіту).

4. Засновники товариства з обмеженою відповідальністю, предметом діяльності якого є здійснення медичної практики та реалізація медикаментів, 20 червня звернулись до відповідного органу місцевого самоврядування із заявою про державну реєстрацію товариства. Листом від 28 червня цього ж року реєстраційний орган повідомив заявників, що у державній реєстрації товариства відмовлено з таких мотивів:

а) відсутність ліцензії на здійснення медичної практики та продаж на території України медикаментів;

б) подані установчі документи суперечать чинному законодавству, оскільки заявлений статутний фонд товариства менше 5 млн. грн.

Чи правомірна позиція реєстраційного органу в цій справі (по кожному пункту)? Якими нормативними актами засновники можуть захистити свої права?

5. Орган державної влади має автобус, який вранці та ввечері перевозить своїх працівників. Чи потрібно йому отримувати на це ліцензію?

Тестові завдання:

1. *Правова база підприємництва – це:*

- А) сукупність Законів та Указів Президента України;
- Б) сукупність кодексів і законів України;
- В) сукупність Законів України, Указів Президента та Постанов Кабінету Міністрів України;
- Г) сукупність нормативно-правових актів Міністерства освіти України;

Д) це сукупність законів, нормативних та інструктивних документів, які визначають порядок створення і діяльності суб'єктів підприємництва.

2. *Коли набрав чинності Господарський кодекс України?*

- А) 1 листопада 1990 року;
- Б) 31 січня 1991 року;
- В) 16 січня 2003 року;
- Г) 1 червня 1993 року;
- Д) 1 січня 2017 року.

3. *За загальним правилом, строк державної реєстрації фізичної особи не повинен перевищувати:*

А) одного робочого дня (24 години) з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи;

Б) двох робочих днів з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи;

В) трьох робочих днів з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи;

Г) п'яти робочих днів з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи;

Д) семи робочих днів з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

4. *В залежності від засновницьких установчих документів підприємницька діяльність здійснюється:*

- А) зі створенням юридичної особи;
- Б) без створення юридичної особи;

В) зі здійсненням і без здійснення найманої праці;

Г) зі створенням асоціації;

Д) усе перераховане вище.

5. Підприємець має право:

А) самостійно вибирати вид діяльності;

Б) відкривати банківський рахунок, вибирати постачальників, установлювати ціни;

В) будувати організаційну структуру підприємства, наймати і звільняти робітників;

Г) розпоряджатися прибутком підприємства;

Д) усе перераховане вище.

6. Протягом якого строку приймається рішення про видачу ліцензії або про відмову в її видачі?

А) не пізніше 5 робочих днів;

Б) не пізніше 10 робочих днів;

В) не пізніше 20 робочих днів;

Г) не пізніше 30 робочих днів;

Д) не пізніше 40 робочих днів.

7. Ліцензія – це:

А) запис у Єдиному державному реєстрі про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

Б) державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого терміну;

В) документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання - ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов;

Г) документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку;

Д) державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання на особливий порядок оподаткування відповідно до закону.

8. Державна реєстрація суб'єктів підприємницького бізнесу проводиться в:

- А) державній податковій службі;
- Б) державному комітеті статистики;
- В) районній державній адміністрації;
- Г) державному комітеті України з питань розвитку підприємництва;
- Д) виконавчими органами селищних, міських рад, нотаріусами та акредитованими особами.

9. Метою підприємницької діяльності є:

- А) задоволення потреб споживачів на ринку;
- Б) розвиток підприємства та отримання прибутку;
- В) досягнення економічного і соціального результату та отримання прибутку;
- Г) вихід на міжнародні ринки при конкурентній боротьбі;
- Д) відповідність державним нормам та приріст ВВП країни.

10. Сума адміністративного збору обчислюється від величини:

- А) прожиткового мінімуму працездатної особи;
- Б) мінімальної пенсії;
- В) мінімальної заробітної плати;
- Г) єдиного соціального внеску;
- Д) неоподаткованого мінімуму.

11. Підприємство вважається створеним і набуває права юридичної особи з моменту:

- А) виникнення підприємницької ідеї;
- Б) оформленні установчих документів;
- В) подання заяви про реєстрацію;
- Г) державної реєстрації;
- Д) отримання першого прибутку.

12. Не можуть займатись підприємництвом:

- А) юридичні особи всіх форм власності;
- Б) фермери;
- В) військовослужбовці;
- Г) фізичні особи;
- Д) громадяни без громадянства.

13. Основним документом, що подається при державній реєстрації підприємницької діяльності є:

- А) паспорт громадянина України;
- Б) реєстраційна картка;
- В) свідоцтво про народження засновника підприємницької діяльності;
- Г) статут;
- Д) заява про державну реєстрацію.

14. Згідно з чинним законодавством обмеження у здійсненні підприємницької діяльності стосуються наступного її виду:

- А) діяльність у сфері електроенергетики;
- Б) освітня діяльність;
- В) виробництво ветеринарних препаратів;
- Г) видобування бурштину;
- Д) медична практика.

15. Самостійність підприємницької діяльності означає:

- А) майнову відповідальність підприємця за результати господарювання;
- Б) наявність фактору ризику;
- В) свободу та самостійність суб'єктів підприємництва у прийнятті управлінських рішень та здійснення бізнесу;
- Г) інноваційний характер підприємницької діяльності;
- Д) орієнтацію на досягнення комерційного успіху.

16. Систематичність підприємницької діяльності означає:

- А) майнову відповідальність підприємця за результати господарювання;

- Б) наявність фактору ризику;
- В) свободу та самостійність суб'єктів підприємництва у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу;
- Г) постійний характер господарювання, проведення регулярних, а не одноразових господарських операцій;
- Д) орієнтацію на досягнення комерційного успіху.

17. Суб'єктами підприємництва можуть бути:

- А) тільки громадяни України;
- Б) юридичні особи всіх форм власності та фізичні особи;
- В) тільки юридичні особи приватної форми власності;
- Г) тільки фізичні особи-підприємці;
- Д) тільки особи без громадянства та громадяни інших держав.

18. Об'єкти підприємницької діяльності – це:

- А) тільки товари, роботи, послуги, що споживає населення країни;
- Б) тільки інформація, майнові та немайнові права;
- В) тільки цінні папери, валюта;
- Г) тільки предмети та засоби праці;
- Д) все те, що виступає предметом купівлі-продажу на ринку.

19. Не мають право проводити державну реєстрацію:

- А) виконавчі органи сільських рад;
- Б) нотаріуси;
- В) виконавчі органи міських рад;
- Г) судді;
- Д) акредитовані суб'єкти.

20. Підприємницька діяльність припиняється:

- А) з власної ініціативи підприємця;
- Б) у разі закінчення строку дії ліцензії;
- В) у разі припинення існування підприємця;
- Г) на підставі рішення суду у випадках, передбачених Господарським Кодексом та іншими законами;
- Д) все перераховане вище.

ТЕМА 3

ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Поняття і характерні риси підприємства, основні види його діяльності.

3.2. Види та об'єднання підприємств, їх характеристика.

3.3. Господарські товариства.

Список рекомендованої літератури:

1. Гонтарева І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.

2. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

3. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Валінкевич Н.В. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. О. В. Димченко; [О. В. Димченко, О. Д. Панова, В. В. Коненко та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. 432 с.

5. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-ХІІ (Редакція від 11.02.2022). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

Ключові поняття:

підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими

суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності;

маркетингова діяльність – процес організації виробництва і збуту продукції, орієнтований на задоволення потреб окремих споживачів і отримання прибутку на основі дослідження і прогнозування ринку, вивчення внутрішнього та зовнішнього ринкового середовища, розробки стратегії і тактики поведінки на ринку за допомогою маркетингових послуг;

інноваційна діяльність – процес, здійснюваний на основі реалізації інвестицій з метою виконання обґрунтованих науково-технічних програм з гарантованими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних впроваджень у господарський процес;

виробнича діяльність – це сукупність дій працівників із застосуванням засобів праці, необхідних для перетворення ресурсів в готову продукцію, яка включає в себе виробництво та переробку різних видів сировини, будівництво та надання будь-яких видів послуг;

комерційно-збутова діяльність – це сукупність комерційних і торговельно-технічних заходів підприємства з доведенням виготовленої ним продукції до споживачів;

підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство, в статутному фонді якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція;

іноземне підприємство – підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить сто відсотків;

унітарне – це підприємство, яке створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи,

безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства;

корпоративне – це підприємство, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства;

казенні підприємства створюються на базі державних підприємств, які не підлягають приватизації за наявності наступних умов: діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних, судово-психіатричних експертиз та розробленням, випробуванням, виробництвом та експлуатацією ракетно-космічних систем, у тому числі з їх космічними запусками із будь-якою метою тощо; основним споживачем продукції, робіт, послуг) виступає держава (50 відсотків і більше); за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів;

господарське об'єднання – об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність;

державне (комунальне) господарське об'єднання – об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законом випадках, рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або рішенням компетентних органів місцевого

самоврядування;

асоціація – договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності об'єднаних підприємств шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб його учасників;

корпорацією є договірне об'єднання, створене на основі інтеграції виробничих, наукових і комерційних інтересів об'єднаних підприємств з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації;

консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проєктів тощо);

концерном є статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності;

промислово-фінансова група є об'єднанням, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України на певний строк з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також з метою виробництва кінцевої продукції;

асоційовані підприємства (господарські організації) – це група суб'єктів господарювання юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або

організаційної залежності у формі участі в статутному фонді та/або управлінні;

холдинговою компанією є суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства;

господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками;

акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями;

публічне акціонерне товариство – це товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру;

приватне акціонерне товариство – акціонерне товариство, яке має статутний (складений) капітал, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства;

товариство з обмеженою відповідальністю – це таке господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів, і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім своїм майном; учасники, які повністю сплатили свої внески, несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості своїх внесків;

товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову

солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників;

повним товариством є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном;

командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники).

Питання для обговорення:

1. Яке місце в економічній системі сучасного суспільства займає підприємство?
2. Що ми розуміємо під поняттям «підприємство»?
3. Які основні ознаки підприємства можна виділити?
4. За якими ознаками класифікують підприємства?
5. Назвіть основні завдання та мету діяльності підприємства?
6. Які існують види та напрямки діяльності підприємств?
7. Які функції відіграють підприємства в Україні?
8. Які види об'єднань підприємства існують в Україні?
9. Що таке господарське товариство?
10. Які особливості товариства з обмеженою відповідальністю Вам відомі?

Ситуації та завдання:

1. Здійсніть порівняння мікро-, малих, середніх і великих суб'єктів підприємницької діяльності.

Характеристики оформить у вигляді таблиці. Для виконання завдання користуємось даними Державної служби статистики України (<https://www.ukrstat.gov.ua/>).

	Середня кількість працівників, осіб	Річний дохід, євро/ грн	Частка серед суб'єктів господарювання в минулому календарному році
мікропідприємства			
малі підприємства			
середні підприємства			
великі підприємства			

2. Підготуйте хаактеристику будь-якого підприємства вашого регіону за наступним планом:

- назва підприємства;
- організаційна правова-форма діяльності даного підприємства;
- цілі діяльності підприємства;
- об'єкти діяльності підприємства;
- ресурси, які використовує в своїй діяльності підприємство;
- характеристика стейкхолдерів (зацікавлених осіб) підприємства.

3. Запропонувати організаційно-правову форму для видів підприємництва, що виготовляють:

Об'єкт діяльності	Організаційно-правова форма
комп'ютер	
мікрохвильова піч	
зброя	
лікарські матеріали	
хліб	
канцелярське приладдя	
меблі	
чай та кава	
освітні послуги	

4. Технолог хлібозаводу розробив оригінальну технологію виготовлення корму для худоби з відходів борошна, тіста хлібопекарського підприємства. З часом, він вирішив свою розробку реалізувати як підприємницьку ідею відділившись в окреме підприємства по виробництву кормів для худоби. Практична реалізація цієї ідеї потребує вибору конкретної форми організації бізнесу.

Яку форму організації бізнесу доцільно вибрати в даному конкретному випадку? Які обставини можуть змусити технолога відмовитися від створення (реєстрації) індивідуального підприємства або приватної фірми?

5. Вкажіть вид підприємства за поданим описом:

Вид підприємства	Опис
	створюється, реорганізується і ліквідується Міністерствами та іншими підвідомчими Кабінету Міністрів України, органами державної виконавчої влади
	засноване на власності адміністративно-територіальних одиниць
	створюється одним засновником
	відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут підприємства та бажає брати в ньому участь
	звичайна особа може бути власником акцій підприємства
	капітал підприємства поділений на паї (частки)
	мінімальний розмір статутного капіталу встановлено законодавством

Тестові завдання:

1. Зібрання обов'язкових правил, які регулюють індивідуальну діяльність підприємства, а також взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, називається:

- А) колективний договір;
- Б) Господарський кодекс;
- В) статут підприємства;
- Г) засновницький договір;
- Д) немає вірної відповіді.

2. Підприємства, метою діяльності яких є отримання прибутку, називаються:

- А) приватні;
- Б) комерційні;
- В) колективні;
- Г) некомерційні;
- Д) немає вірної відповіді.

3. Підприємства, засновані на власності однієї особи і функціонують виключно завдяки праці власника без права найму робочої сили, називаються:

- А) приватні;
- Б) приватні сімейні;
- В) приватні індивідуальні;
- Г) комерційні;
- Д) немає вірної відповіді.

4. Підприємства, засновані на власності і праці однієї сім'ї, називаються:

- А) приватні;
- Б) приватні сімейні;
- В) приватні індивідуальні;
- Г) комерційні;
- Д) немає вірної відповіді.

5. Підприємства засновані на власності однієї особи з правом найму робочої сили, називаються:

- А) приватні;
- Б) приватні сімейні;
- В) приватні індивідуальні;
- Г) комерційні;
- Д) немає вірної відповіді.

6. Підприємства засновані на власності колективу працівників, кооперативу, організації або об'єднання громадян, називаються:

- А) приватні;
- Б) комерційні;
- В) колективні;
- Г) некомерційні;
- Д) немає вірної відповіді.

7. Підприємства, які засновані на власності громади адміністративно-територіальної одиниці і утворюються уповноваженим органом місцевого самоврядування на базі відокремленої частини комунальної власності і входять до сфери його управління, називаються:

- А) приватні;
- Б) комунальні;
- В) державні;
- Г) колективні;
- Д) немає вірної відповіді.

8. Підприємства, які засновані на власності держави і утворюються компетентним органом державної влади на базі відокремленої частини державної власності і входять до сфери його управління, називаються:

- А) приватні;
- Б) комунальні;
- В) державні;
- Г) колективні;
- Д) немає вірної відповіді.

9. Підприємства, які створюються одним засновником, який виділяє необхідне майно, формує статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, здійснює керівництво та ін., називаються:

- А) колективні;
- Б) змішані;
- В) унітарні;
- Г) корпоративні;
- Д) немає вірної відповіді.

10. Підприємства, які утворюються двома або більше засновниками на основі об'єднання майна, їх спільного управління справами на основі корпоративних прав, участі засновників у розподілі доходів та ризиків підприємства, називаються:

- А) колективні;
- Б) змішані;
- В) унітарні;
- Г) корпоративні;
- Д) немає вірної відповіді.

11. Підприємства, у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 10 млн. євро за середньорічним курсом Національного банку щодо гривні, називаються:

- А) мікропідприємства;
- Б) малі;
- В) середні;
- Г) великі;
- Д) немає вірної відповіді.

12. Підприємства, у яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік перевищує тисячу осіб, а обсяг

валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'ятидесяти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку щодо гривні, називаються:

- А) мікропідприємства;
- Б) малі;
- В) середні;
- Г) великі;
- Д) немає вірної відповіді.

13. Підприємства, створені юридичними та (або) фізичними особами шляхом об'єднання їх майна та участі в підприємницькій діяльності з метою одержання прибутку, називаються:

- А) орендні;
- Б) кооперативні;
- В) колективні;
- Г) господарські товариства;
- Д) немає вірної відповіді.

14. Господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а власники несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій, називається:

- А) командитне товариство;
- Б) повне товариство;
- В) товариство з обмеженою відповідальністю;
- Г) акціонерне товариство;
- Д) товариство з додатковою відповідальністю.

15. Господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами; таке товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм

майном, а учасники товариства можуть понести збитки від його діяльності тільки в межах своїх вкладів, називається:

- А) командитне товариство;
- Б) повне товариство;
- В) товариство з обмеженою відповідальністю;
- Г) акціонерне товариство;
- Д) товариство з додатковою відповідальністю.

16. Господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами; воно несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники товариства несуть солідарну відповідальність у розмірах, кратних до вкладу кожного із них, називається:

- А) командитне товариство;
- Б) повне товариство;
- В) товариство з обмеженою відповідальністю;
- Г) акціонерне товариство;
- Д) товариство з додатковою відповідальністю.

17. Господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, називається:

- А) командитне товариство;
- Б) повне товариство;
- В) товариство з обмеженою відповідальністю;
- Г) акціонерне товариство;
- Д) товариство з додатковою відповідальністю.

18. Господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями

додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном (повні учасники), а інші учасники беруть участь в діяльності товариства лише своїми вкладами, називається:

- А) командитне товариство;
- Б) повне товариство;
- В) товариство з обмеженою відповідальністю;
- Г) акціонерне товариство;
- Д) товариство з додатковою відповідальністю.

19. Найпростіша форма договірного об'єднання підприємств, створена з метою постійної координації їх господарської діяльності шляхом централізації однієї або кількох функцій (виробничих, управлінських, організації спільних виробництв тощо), називається:

- А) концерн;
- Б) корпорація;
- В) асоціація;
- Г) консорціум;
- Д) немає вірної відповіді.

20. Договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів підприємств з делегуванням ними окремих повноважень органу управління корпорацією; цей орган використовує ці повноваження для централізованого регулювання діяльності кожного з учасників, називається:

- А) концерн;
- Б) корпорація;
- В) асоціація;
- Г) консорціум;
- Д) немає вірної відповіді.

ТЕМА 4.

ВИРОБНИЧА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

4.1. Змістова характеристика виробничого підприємництва.

4.2. Виробничий процес та виробничий цикл підприємства.

4.3. Інноваційне підприємництво.

Список рекомендованої літератури:

1. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Економіка підприємства. Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарева та ін. ; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України. 2021. 426 с.

3. Кузьмин В.М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2019. 51 с.

4. Кулик Т.П. Організація, планування і управління виробництвом : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2019. 232 с.

5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

6. Петренко К.В., Скоробогатова Н. Є. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177с.

Ключові терміни:

виробниче підприємництво – це діяльність, яка безпосередньо пов'язана з виробництвом продукції, виконанням робіт, наданням послуг, а також інформації щодо цього для подальшої реалізації їх покупцям та споживачам з відповідним одержанням прибутку;

предмети праці – це те, на що спрямована праця людини;

засоби праці – майно, за допомогою якого людина активно діє на предмети праці;

організація виробництва – раціональна взаємодія працівників, засобів і предметів праці у просторі та часі;

виробничий процес – сукупність взаємопов'язаних основних, допоміжних і обслуговуючих процесів, в результаті яких сировина, матеріали, напівфабрикати та інші предмети праці перетворюються в готову, для певної стадії виробництва, продукцію;

виробничий цикл – календарний проміжок часу з моменту запуску сировини, матеріалів у виробництво до повного виготовлення готової продукції або період від початку до закінчення якогось виробничого процесу;

інноваційне підприємництво – економічна діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження та комерційного використання різного роду інновацій;

продуктова інновація – впровадження підприємством товару або послуги, що є новими або значно поліпшеними за властивостями та способами використання;

процесова інновація – впровадження нових або значно поліпшених технологій, виробничого устаткування і/або програмного забезпечення, або значних їх змін;

маркетингова інновація – впровадження нових методів реалізації продукції, включаючи значні зміни в дизайні або упаковці, складуванні та просуванні її на ринок за

зміненими цінами, що має покращити задоволення потреб споживача, відкрити нові ринки або завоювати нові позиції на ринку з метою збільшення обсягу продажу продукції підприємства;

організаційна інновація – впровадження в діяльність підприємства та організацію робочих місць нового організаційного методу. Організаційні інновації можуть бути спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємства за допомогою скорочення адміністративних або оперативних витрат, підвищення задоволеності персоналу станом своїх робочих місць тощо.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте змістову сутність виробничого підприємництва.

2. Побудуйте загальну схему виробничого підприємництва. Яка роль покупців (споживачів) продукції (товарів) в ній?

3. Які основні етапи, форми та види виробничого підприємництва?

4. Дайте характеристику факторів, які мають визначальний вплив на провадження виробничого підприємництва.

5. В чому полягає процес створення нової вартості (товару)?

6. Розкрийте зміст виробничої діяльності за етапами у сфері виробничого підприємництва.

7. Що таке виробничий процес та виробничий цикл?

8. Яка структура виробничого циклу?

9. Розкрийте зміст форм організації виробничої діяльності.

10. Назвіть види виробничих процесів за класифікаційними ознаками.

11. Чим обумовлена необхідність розвитку інноваційного підприємництва в Україні?

12. Які основні організаційно-економічні форми інноваційного підприємництва є в Україні?

13. Дайте характеристику складовим організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва в Україні.

14. Проаналізуйте галузі промислового виробництва в Україні відповідно до технологічних укладів.

Ситуації та завдання:

1. Визначте, чи є можливість запланувати випуск продукції в обсязі 40 тис. од. Вихідні дані: наявна виробнича потужність підприємства на початок року становить 40 тис. од., очікується приріст виробничої потужності з 1 травня в розмірі 3 тис. од., середньорічний коефіцієнт використання виробничої потужності запланований 0,95.

2. Розрахуйте потребу підприємства в паливних ресурсах. Вихідні дані: залишки паливних ресурсів на початок року становлять 5 т., на виробництво продукції витрачається 10 кг/од., при обсязі виробництва 15 тис. од; для опалення виробничих структурних підрозділів витрачається 5% виробничих потреб, для житлово-комунального господарства – 25 т., на транспортні потреби передбачається витратити 5% всіх виробничих потреб підприємства, залишки в кінці року збільшаться на 20 % потреби їх обсягів на початок, резерви плануються в розмірі 2% всіх потреб.

3. Розрахуйте величину виробничої потужності структурного підрозділу в другому півріччі, якщо на початку року було 240 верстатів, а з 1 липня 10% їх

вибуває. Продуктивність одного верстата – 100 деталей на зміну, кількість робочих змін – 120.

4. Розрахуйте потребу підприємства в обладнанні, якщо економістами підприємства на основі вивчення кон'юнктури внутрішнього ринку і експортних можливостей передбачається виробити 800 тис. од. продукції за рік, на виготовлення однієї витрачається 30 хв. Коефіцієнт використання обладнання 0,9. Підприємство працює у 2 зміни (тривалість зміни – 8 год.).

5. За даними відділу нормування праці норма часу на виготовлення одиниці продукції складає 7 хв. Структура норми часу: підготовчо-заклучний час 8%, технологічний час 83%, час на особисті потреби працівника 4%, втрати часу 5%. Після впровадження організаційних інновацій підприємству вдалося скоротити у 2 рази підготовчо-заклучний час, на 10% скоротити технологічний час та повністю виключити втрати часу. На скільки відсотків збільшиться обсяг виробництва продукції за рік, якщо чисельність виробничого персоналу 15 осіб, режим роботи підприємства однозмінний (тривалість зміни 8 год.).

Тестові завдання:

1. *Діяльність, яка безпосередньо пов'язана з виробництвом продукції, робіт, послуг, інформації для подальшої реалізації покупцям та споживачам з відповідним одержанням прибутку – це:*

- А) комерційне підприємництво;
- Б) фінансове підприємництво;
- В) виробниче підприємництво;
- Г) інвестиційне підприємництво;
- Д) інноваційне підприємництво.

2. Сукупність взаємопов'язаних основних, допоміжних і обслуговуючих процесів, в результаті яких сировина, матеріали, напівфабрикати та інші предмети праці перетворюються в готову, для певної стадії виробництва, продукцію називається:

- А) виробничий цикл;
- Б) виробничий процес;
- В) технологічний цикл;
- Г) основне виробництво;
- Д) допоміжне виробництво.

3. До результатів діяльності підприємства відносять:

- А) стан економіки країни;
- Б) ефективність державного регулювання економіки.
- В) сировина, матеріали, напівфабрикати;
- Г) незавершене будівництво;
- Д) доход, чистий прибуток, готова продукція, товари, додана вартість.

4. Виробництво та пропозиція традиційних товарів для забезпечення попиту ринку формують:

- А) комерційне підприємництво;
- Б) інноваційне виробниче підприємництво;
- В) традиціоналістичне виробниче підприємництво;
- Г) основне виробниче підприємництво;
- Д) допоміжне виробниче підприємництво.

5. Виробництво нових, не існуючих раніше товарів з принципово новими характеристиками, особливостями та сферами використання з обов'язковим використанням інновацій характерне:

- А) комерційному підприємництву;
- Б) інноваційному виробничому підприємництву.
- В) традиціоналістичному виробничому підприємництву;
- Г) основному виробничому підприємництву;
- Д) допоміжному виробничому підприємництву.

6. Інноваційна, науково-технічна, інформаційна, інжинірингова, конструкторська, консультаційна, маркетингова, лізингова діяльності підприємства визначають:

- А) основне виробниче підприємництво;
- Б) допоміжне виробниче підприємництво;
- В) обслуговуюче виробниче підприємництво;
- Г) інфраструктурне виробниче підприємництво;
- Д) зовнішнє виробниче підприємництво.

7. Вид виробничого підприємництва, результатом якого є виробництво товару, готового до споживання (виробничого або індивідуального) називають:

- А) основне виробниче підприємництво;
- Б) допоміжне виробниче підприємництво;
- В) обслуговуюче виробниче підприємництво;
- Г) інфраструктурне виробниче підприємництво;
- Д) зовнішнє виробниче підприємництво.

8. Основними факторами виробництва в підприємстві є:

- А) земля та капітал;
- Б) земля, капітал та праця;
- В) земля та праця;
- Г) земля, капітал та підприємницькі здібності;
- Д) земля, капітал, праця та підприємницькі здібності.

9. Основними видами управління в підприємстві є:

- А) зовнішнє та внутрішнє;
- Б) реалізоване та приховане;
- В) оперативне та стратегічне;
- Г) власне та залучене;
- Д) оперативне та нереалізоване.

10. Об'єктом діяльності в процесі здійснення виробничого підприємництва є наступний кругообіг ресурсів:

А) виробничі ресурси – виробництво – готова продукція (роботи, послуги) – валовий дохід – фінансовий результат;

Б) виробничі ресурси – виробництво – готова продукція (роботи, послуги) – товар – продаж – валовий дохід – фінансовий результат;

В) виробництво – валовий дохід – фінансовий результат;

Г) інвестування коштів – готова продукція (роботи, послуги) – товар – продаж – валовий дохід – фінансовий результат;

Д) виробничі ресурси – виробництво – продаж – товар – валовий дохід – фінансовий результат.

11. Основними типами виробництва є:

А) пряме та непряме;

Б) одиничне, серійне, масове;

В) внутрішнє та зовнішнє;

Г) власне та залучене;

Д) одиничне та масове.

12. Назвіть форму організації виробничої діяльності, яка характеризує наявність тривалих господарських зв'язків між підприємством та іншими суб'єктами господарювання, що спільно виготовляють кінцевий продукт:

А) концентрація;

Б) комбінування;

В) спеціалізація;

Г) кооперування;

Д) розміщення.

13. Назвіть форму організації виробничої діяльності, яка визначається розміром підприємства за наявністю основних засобів і трудових ресурсів та річним обсягом господарської діяльності:

А) концентрація;

- Б) комбінунання;
- В) спеціалізація;
- Г) кооперунання;
- Д) розміщення.

14. *Календарний проміжок часу з моменту запуску сировини, матеріалів у виробництво до повного виготовлення готової продукції або період від початку до закінчення якогось виробничого процесу називають:*

- А) виробничий цикл;
- Б) виробничий процес;
- В) технологічний цикл;
- Г) основне виробництво;
- Д) допоміжне виробництво.

15. *Об'єктами інноваційного підприємництва є:*

- А) матеріально-технічні ресурси;
- Б) інтелектуальні продукти – новації, створені або придбані фірмами виробничої сфери;
- В) об'єкти інфраструктури підприємства;
- Г) джерела формування фінансових ресурсів;
- Д) фінансово-кредитні ресурси.

16. *Підприємства в прогресивних з технологічного погляду галузях економіки, що спеціалізуються у сферах наукових досліджень, розробок, створення і впровадження інновацій, пов'язаних з підвищенням ризиком називаються:*

- А) концернами;
- Б) корпораціями;
- В) венчурними фірмами;
- Г) публічними акціонерними товариствами;
- Д) приватними акціонерними товариствами.

17. *До корпоративних інноваційних підприємств відносять:*

- А) венчурні фірми;

Б) консорціуми, концерни, холдинг-компанії, фінансово-промислові групи;

В) малі та середні підприємства;

Г) екселерентів та пацієнтів;

Д) віолентів та комутантів.

18. Впровадження підприємством товару або послуги, що є новими або значно поліпшеними за властивостями та способами використання називають:

А) продуктовою інновацією;

Б) процесовою інновацією;

В) маркетинговою інновацією;

Г) організаційною інновацією;

Д) потенційною інновацією.

19. Впровадження нових або значно поліпшених технологій, виробничого устаткування і/або програмного забезпеченні, або значних їх змін називають:

А) продуктовою інновацією;

Б) процесовою інновацією;

В) маркетинговою інновацією;

Г) організаційною інновацією;

Д) потенційною інновацією.

20. Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, крім виробництва медичної техніки; фармацевтичне виробництво в Україні відносять до наступного технологічного укладу:

А) другого;

Б) третього;

В) четвертого;

Г) п'ятого;

Д) шостого.

ТЕМА 5

ПІДПРИЄМНИЦТВО У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ТА ПОСЕРЕДНИЦТВА

5.1. Поняття, сутність та принципи торговельного підприємництва та посередництва.

5.2. Методи та критерії вибору видів підприємницької діяльності в сфері торгівлі.

5.3. Специфіка підприємництва щодо здійснення торгівлі окремими товарами.

Список рекомендованої літератури:

1. Геммонд Р. Мистецтво роздрібної торгівлі. Передові ідеї та стратегії від найуспішніших торгових компаній світу / пер. з англ. Р. Ладохіної. К.: КМ-БУКС. 2019. 416 с.

2. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та інтернет-торгівля: навчально-методичний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп. 2021. 454с.

3. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Панова О. Д. Європейський досвід розвитку малого та середнього підприємництва. Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону : колективна монографія ; Харків. нац. ун-тміськ. госп-ва ім. О.М.Бекетова. 2020. С. 50–61.

5. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. О. В. Димченко, О. Д. Панова, В. В. Коненко та ін.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 432 с.

6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

Ключові терміни:

торгівля – вид економічної діяльності у сфері товарообігу і просування товарів від виробника до споживача у формі купівлі-продажу та надавання пов'язаних із цим послуг;

посередництво – це сукупність видів діяльності, виконуваних фізичними та юридичними особами, які забезпечують просування створеної виробником продукції до споживача;

торговельне підприємництво – первинна, основна ланка сфери торгівлі, її самостійний господарюючий суб'єкт, що створений для закупівлі, реалізації, а також зберігання товарів, надання різного роду супутніх послуг в цілях задоволення потреб ринку та отримання прибутку;

торгове посередництво – підприємницька діяльність юридичних або фізичних осіб по забезпеченню комерційних операцій; стадія обороту товарів та послуг;

посередницька операція – це господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що виступає в ролі комісонера в договорі комісії, консигнатора в консигнаційному договорі або повіреного в договорі доручення, за винятком довірчих операцій;

комерційні процеси – це процеси, пов'язані із зміною форм вартості, тобто з купівлею та продажем товарів.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення термінам «торгівля» та «посередництво».
2. У чому полягають особливості торговельного підприємництва?
3. Наведіть основні підходи до класифікації торговельного підприємництва.
4. Які є специфічні принципи торговельного підприємництва?

5. Які етапи включає в себе аналіз ринку з метою визначення попиту на конкретний продукт?

6. За якими параметрами здійснюється сегментація ринку?

7. Назвіть основні методи та критерії вибору підприємницької діяльності.

8. Назвіть основні фактори вибору підприємцем торговельної справи.

9. У чому полягає специфіка підприємництва щодо здійснення торгівлі підакцизними товарами?

10. Специфіка підприємництва щодо здійснення торгівлі антикваріатом.

Ситуації та завдання:

1. У таблиці представлена основна товарна номенклатура продукції АТ «Нафтопром». Визначте зміну структури товарної номенклатури.

Динаміка змін структури товарної номенклатури
АТ «Нафтопром»

Вид продукції	Минулий рік		Поточний рік		Приріст		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	п.с.
Лінійно-кабельна продукція	5232943		6000797				
Обладнання для нафтовидобування	2578675		3025853				
Технологічне обладнання	758061		821477				
Антенна техніка	257100		134287				
Товари широкого попиту	159195		220487				
Інша продукція	244726		26603				
Всього	9230700	100	10229504	100			

2. Визначте обсяг реалізованої продукції підприємства, якщо обсяг готової продукції у звітному році становив 4700 тис. грн., вартість залишків готової продукції на початок

року становила 550 тис. грн., а вартість готової продукції на кінець року становить 1080 тис. грн.

3. Визначте товарооборот за цінами реалізації торговельного підприємства від реалізації продукції, якщо обсяг реалізації становить 3700 одиниць, ціна придбання 250 грн., торговельна націнка становить 15 %.

4. Визначте розмір торговельної націнки у вартісному вираженні, якщо обсяг реалізації продукції становить 4000 одиниць, ціна реалізації 120 грн., торговельна націнка становить 20 %.

5. Визначте структуру витрат на проведення виставок та ярмарок. Розрахуйте прибуток від виставково-ярмаркової діяльності підприємства, якщо дохід від діяльності становить 96520 тис. грн.

Витрати підприємства на проведення витавок та ярмарок

Елементи витрат	Сума, тис. грн.	Структура, %
Оренда виставкового приміщення та обладнання	382,6	
Транспортно-складські витрати	114,3	
Заробітна плата	114,8	
Охорона	29,3	
Витрати на оформлення	306,4	
Інформаційно-рекламні витрати	306,5	
Культурна програма	57,2	
Непередбачувані витрати	154,9	
Всього	1466	

Тестові завдання:

1. Сукупність видів діяльності, виконуваних фізичними та юридичними особами, які забезпечують просування створеної виробником продукції до споживача – це:

- А) посередництво;
- Б) торгівля;
- В) виробництво;
- Г) споживання;
- Д) розподіл.

2. Первинна, основна ланка сфери торгівлі, її самостійний господарюючий суб'єкт, що створений для закупівлі, реалізації, а також зберігання товарів, надання різного роду супутніх послуг в цілях задоволення потреб ринку та отримання прибутку – це:

- А) торговельне підприємництво;
- Б) виробниче підприємство;
- В) підприємство у сфері послуг;
- Г) унітарне підприємство;
- Д) командитне підприємство.

3. До сфери торговельного підприємництва відносяться:

- А) матеріально-технічне постачання та збут;
- Б) енергопостачання;
- В) заготівля;
- Г) оптова торгівля;
- Д) все перераховане вище.

4. Процеси, які пов'язані із зміною форм вартості, тобто з купівлею та продажем товарів - це:

- А) виробничі процеси;
- Б) товарні процеси;
- В) комерційні процеси;
- Г) готівкові процеси;
- Д) розрахункові процеси.

5. До додаткових торговельних та експлуатаційних послуг відносять:

А) доставку товарів додому, установку куплених технічно складних товарів вдома у покупців, прийом замовлень;

Б) виробництво товарів;

В) продаж товарів;

Г) пакування товарів;

Д) огляд товарів.

6. Система підприємств і організацій, які забезпечують рух товарів, послуг, грошей, цінних паперів, робочої сили, інформації – це:

А) кон'юнктура ринку;

Б) інфраструктура ринку;

В) номенклатура ринку;

Г) ринковий механізм;

Д) підприємництво.

7. До торговельних підприємств великого бізнесу відносяться:

А) великі універсальні магазини;

Б) міжнародні та загальноукраїнські роздрібні мережеві оператори, великі логістичні центри та оптові бази;

В) приватні підприємці, котрі мають торговельні місця на ринках;

Г) торговельні центри та місцеві оптові бази;

Д) приватні підприємці, котрі орендують площі в торговельних центрах.

8. Середній бізнес в сфері торгівлі представлений:

А) міжнародними та загальноукраїнськими роздрібними мережевими операторами;

Б) великими логістичними центрами та оптовими базами;

В) великими універсальними магазинами, торговельними центрами та місцевими оптовими базами;

Г) невеликими крамницями;

Д) приватними підприємцями, котрі мають торговельні місця на ринках або орендують площі в торговельних центрах.

9. *Права і обов'язки сторін у торгівлі визначає та регламентує:*

- А) договір про виконання робіт;
- Б) договір купівлі-продажу;
- В) договір про спільну діяльність;
- Г) колективний договір;
- Д) договір про передачу майна.

10. *Оберіть фактори, які впливають на вибір підприємця щодо започаткування бізнесу в сфері торгівлі:*

- А) порівняно невеликі початкові капіталовкладення;
- Б) швидке повернення грошей;
- В) наявність вдало розташованого приміщення для організації магазину;
- Г) висока прибутковість торговельного підприємництва.
- Д) всі наведені відповіді є вірними.

11. *Тип ринку, який характеризується присутністю на ринку безлічі дрібних фірм з практично однорідними продуктами; умови входу на ринок і виходу з нього вільні, є рівний доступ до всіх видів інформації для всіх учасників ринку:*

- А) монополія;
- Б) олігополія;
- В) монополістична конкуренція;
- Г) чиста конкуренція;
- Д) вірна відповідь не зазначена.

12. *Тип ринку, який характеризується невеликою кількістю фірм, серед яких є великі; пропонований продукт може бути як однорідним, так і різнорідним; можливі деякі обмеження і перешкоди при впровадженні на ринок і отриманні необхідної інформації:*

- А) монополія;
- Б) олігополія;

В) монополістична конкуренція;

Г) чиста конкуренція;

Д) вірна відповідь не зазначена.

13. *Тип ринку, який характеризується присутністю великої кількості дрібних фірм, пропонують різноманітні товари і послуги; умови виходу на ринок і виходу з нього вільні, але є деякі труднощі в отриманні інформації:*

А) монополія;

Б) олігополія;

В) монополістична конкуренція;

Г) чиста конкуренція;

Д) вірна відповідь не зазначена.

14. *Тип ринку, на якому діє один або кілька великих фірм, що пропонують унікальний за своїм змістом та властивостями продукт; при проникненні на ринок існують практично непереборні бар'єри; є деякі обмеження при отриманні інформації:*

А) монополія;

Б) олігополія;

В) монополістична конкуренція;

Г) чиста конкуренція;

Д) вірна відповідь не зазначена.

15. *Процес розподілу сукупного ринку фірми на більш дрібні частини (сегменти) з метою виявлення якомога більш однорідних за своїм поведінки груп споживачів, кожна з яких може розглядатися як окремий ринковий сегмент – це:*

А) сегментація ринку;

Б) укрупнення ринку;

В) виокремлення ринку;

Г) розподіл ринку;

Д) вірна відповідь не зазначена.

16. *Потенціал сегмента ринку характеризується:*

А) місткістю;

Б) глибиною асортименту;

- В) широтою номенклатури;
- Г) кількістю продавців;
- Д) кількістю покупців.

17. *Комплексна характеристика товарів, яка визначає його переваги на ринку порівняно з аналогічними товарами-конкурентами за ступенем задоволення потреби та витратами на це задоволення.*

- А) конкурентоспроможність товарів;
- Б) якість товарів;
- В) вартість товарів;
- Г) техніко-технологічна відповідність товарів;
- Д) придатність товарів.

18. *Показники конкурентоспроможності, які характеризують споживчі властивості та науково-технічний рівень товару або послуги:*

- А) якісні показники;
- Б) економічні показники;
- В) техніко-технологічні показники;
- Г) цінові показники;
- Д) вірна відповідь не зазначена.

19. *Показники конкурентоспроможності, які характеризують сумарні витрати споживача на задоволення його потреби за допомогою даного товару чи послуги, які складають ціну споживання:*

- А) якісні показники;
- Б) економічні показники;
- В) техніко-технологічні показники;
- Г) цінові показники;
- Д) вірна відповідь не зазначена.

20. *Грошове вираження вартості товару (послуг):*

- А) ціна;
- Б) витрати;
- В) собівартість;
- Г) вартість товару;
- Д) витрати на придбання товару.

ТЕМА 6

ПІДПРИЄМНИЦТВО У СФЕРІ НАДАННЯ КРЕДИТНО-ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

6.1. Характеристика підприємництва у сфері надання кредитно-фінансових послуг.

6.2. Діяльність банків як основних фінансових посередників.

6.3. Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ.

Список рекомендованої літератури:

1. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

3. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

4. Про інститути спільного інвестування (пайові і корпоративні інвестиційні фонди). Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

5. Про фінансовий лізинг від 16.12.1997 № 723/97-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.

6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

7. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.

8. Стечишин Т.Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. [2-ге вид. випр. і доповн.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.

Ключові поняття:

фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку;

кредитна установа – фінансова установа, яка відповідно до закону про діяльність відповідної фінансової установи має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик;

фінансова послуга – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів;

фінансові активи – кошти, фінансові інструменти, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів;

кредит – це економічні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з переданням один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах добровільності, повернення і платності;

банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги.

фінансовий лізинг – це операція, в якій одна сторона (лізингодавець) на умовах іншої сторони (лізингоодержувача) укладає договір (договір поставки) з третьою стороною (постачальником), згідно з яким лізингодавець одержує виробниче обладнання, засоби виробництва або інше обладнання (обладнання) на умовах, схвалених лізингоодержувачем настільки, наскільки вони стосуються його інтересів та укладає договір (договір лізингу) з лізингоодержувачем, надаючи лізингоодержувачеві право користування цим обладнанням;

факторинг – це фінансування під відступлення права грошової вимоги, за якого одна сторона (фактор) передає грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника);

кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки;

ломбард – фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду;

інвестиційний фонд (компанія) – це фінансовий посередник, який спеціалізується на управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення.

Питання для обговорення:

1. Яку роль виконують фінансово-кредитні установи в ринковій економіці?
2. Що таке фінансова та кредитна установи? Які установи відносяться до фінансово-кредитних?
3. Що таке фінансова послуга? Якими ознаками характеризуються фінансові послуги?
4. Що таке ринок фінансових послуг?
5. Охарактеризуйте основні ознаки класифікацій фінансових послуг із зазначенням видів.
6. Які є види фінансових послуг згідно чинного законодавства в Україні? Які послуги не вважаються фінансовими?
7. Проаналізуйте історичні етапи розвитку банківської діяльності.
8. Що таке банк? Що таке комерційний банк?
9. Які послуги відносяться до банківських? Які операції здійснюють комерційні банки?
10. Охарактеризуйте сутність поняття «кредит».
11. Що таке фінансовий лізинг? Що таке сублізинг?
12. Охарактеризуйте діяльність ломбардів та факторингових компаній.

Ситуації та завдання:

1. Банк надав підприємству кредит на суму 250000 грн. під 23% річних (при умові нарахування простого відсотка). Яка вартість користування кредитом буде нарахована підприємству за 4 місяці (121 день)?
2. Банк надав позику підприємству на суму 100000 грн. на 4 роки під 27% річних. Розрахувати загальну суму позики разом із нарахованими відсотками через 4 роки (у випадку складного відсотка).

3. Підприємець одержав у банку кредит у сумі 200 тис.грн під 20% річних і терміном погашення 5 років. У кредитній угоді обговорено робити погашення позички два рази на рік однаковими частинами. Скласти графік погашення кредиту.

4. Поясніть значення та схему фінансово-кредитного підприємництва. Яким чином фінансово-кредитні посередники отримують прибуток від своєї діяльності? З якими ризиками зіштовхується фінансово-кредитна установа в своїй діяльності?

5. Які види кредитів використовуються в ринковій економіці? Який вид фінансування підприємства може бути альтернативою банківського кредиту?

Тестові завдання:

1. Які головні завдання виконують фінансові інститути в підприємстві?

А) послуги по виявленню сильних та слабих сторін з метою впровадження економічної стратегії розвитку суб'єкта господарювання;

Б) послуги фінансового характеру, задля залучення іноземних інвестицій та фінансових впливань з інших зовнішніх джерел;

В) послуги фінансово-кредитного характеру з тим, щоб забезпечити фінансове оздоровлення підприємств, підвищити конкурентоспроможність на товарному ринку;

Г) послуги соціально-економічного спрямування з ціллю удосконалення методів ефективного управління суб'єктом господарювання;

Д) послуги кредитного змісту, що гарантують виведення суб'єкта господарювання на нові ринки збуту завдяки фінансовим надходженням.

2. Згідно Закону України «Про фінансові послуги та

державне регулювання ринків фінансових послуг», фінансова послуга – це..?

А) процедура кредитно-фінансового забезпечення суб`єкта господарювання;

Б) сукупність фінансових заходів, які здійснює держава через фінансову систему;

В) довгостроковий курс фінансової політики, що розрахований на перспективу і вирішує великомасштабні завдання;

Г) процес впровадження нових інструментів та важелів впливу на фінансові результати підприємств;

Д) операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб.

3. Згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк – це..?

А) фінансова установа, яка, відповідно до закону, має право надавати фінансові послуги на території України;

Б) об'єднання фінансових установ, включені до реєстру саморегульованих організацій, що ведеться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг;

В) юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги;

Г) фінансова установа, яка має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик згідно чинного законодавства;

Д) самостійний суб`єкт господарювання, зареєстрований компетентним органом державної влади або органом місцевої влади.

4. Основною функцією НБУ відповідно до Конституції України є:

А) надання фінансових послуг державним банкам

України;

Б) забезпечення своєчасного друку грошових купюр задля своєчасного виведення застарілих купюр;

В) забезпечення стабільності грошової одиниці України;

Г) надання фінансових послуг банкам на території України;

Д) забезпечення сталого курсу гривні по відношенню до іноземної валюти.

5. Яке з джерел формує основний дохід комерційних банків України?

А) депозитних надходжень;

Б) відсотків;

В) комерційної діяльності;

Г) держави;

Д) інвестицій.

6. До небанківських фінансових установ можна віднести:

А) лізингові компанії, кредитні спілки, інститути спільного інвестування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, ломбарди;

Б) лізингові компанії, інститути спільного інвестування, кредитні спілки, страхові компанії, державні пенсійні фонди;

В) кредитні спілки, фінансові групи, страхові компанії, ломбарди;

Г) інститути спільного інвестування, державні банки, страхові компанії;

Д) фінансові інститути, кредитні спілки, інвестиційні групи, комерційні фінансові установи.

7. Які фінансові організації є неприбутковими?

А) страхові та лізингові компанії;

Б) фінансові інститути, фінансові посередники;

В) недержавні пенсійні фонди, лізингові компанії;

- Г) страхові компанії, кредитні спілки;
- Д) кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди.

8. *Ломбард – це:*

А) комерційна установа, видом діяльності якої є надання фінансових позик юридичним та фізичним особам;

Б) спеціалізовані небанківські фінансові інститути, які виконують функції кредитування фізичних осіб;

В) фінансово-кредитна установа, що здійснює універсальні банківські операції та надає різноманітні банківські послуги своїм клієнтам;

Г) юридична особа, яка на підставі ліцензії має виключне право надавати фінансові послуги;

Д) фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам.

9. *Метою функціонування кредитних спілок є:*

А) надання фінансових послуг;

Б) надання банківських послуг;

В) отримання прибутку;

Г) забезпечення розвитку приватного бізнесу;

Д) отримання відсотків по кредитах.

10. *Які переваги мають кредитні спілки перед іншими фінансовими установами?*

А) необов'язковий перший внесок по кредиту, низький відсоток, низьку мінімальну суму кредиту;

Б) низьку мінімальну суму кредиту, гнучку систему погашення кредиту та необов'язковість кредитного забезпечення;

В) відтермінування оплати кредиту, низький відсоток, відсутність застави майна;

Г) можливість страхування кредиту, відтермінування оплати кредиту;

Д) низьку мінімальну суму кредиту, низький відсоток, достроковий термін повернення.

11. Ознака фінансової послуги, за якою фінансову послугу не можливо виробляти і споживати окремо, відповідно, її не можна зберігати окремо, накопичувати та переміщати – це:

- А) нематеріальність;
- Б) платність;
- В) регламентованість;
- Г) нетранспортабельність та незбереженість;
- Д) документування.

12. За типом виробника фінансові послуги поділяються на:

- А) депозитні, недепозитні;
- Б) прямі, непрямі;
- В) традиційні, додаткові, нетрадиційні;
- Г) обов'язкові, добровільні;
- Д) стратегічні, поточні, оперативні.

13. За специфікою діяльності інституційної одиниці фінансового сектору фінансові послуги поділяються на:

- А) депозитні, недепозитні;
- Б) прямі, непрямі;
- В) традиційні, додаткові, нетрадиційні;
- Г) стратегічні, поточні, оперативні;
- Д) правильна відповідь відсутня.

14. Фінансовими послугами згідно чинного законодавства не вважаються:

- А) надання гарантій та поручительств;
- Б) факторинг;
- В) фінансовий лізинг;
- Г) операції оператора телекомунікацій з публічного збору благодійних пожертв з абонентів з використанням благодійних телекомунікаційних повідомлень, які здійснюються на підставі договору, укладеного між

оператором телекомунікацій та неприбутковою організацією;

Д) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю.

15. Фінансовими послугами згідно чинного законодавства вважаються:

А) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;

Б) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю;

В) надання гарантій та поручительств;

Г) переказ коштів;

Д) всі відповіді вірні.

16. Першим стабільно функціонуючим банком, який почав забезпечувати постійний обіг банкнот був...

А) Англійський банк в 1694 році;

Б) Королівський банк Шотландії в 1695 році;

В) Банк Британської компанії для торгівлі полотном в 1706 році;

Г) Пруський банк для морської торгівлі в 1767 рік;

Д) немає правильної відповіді.

17. До фінансових та кредитних установ не належать:

А) банки;

Б) страхові компанії;

В) інвестиційні фонди і компанії;

Г) установи накопичувального пенсійного забезпечення;

Д) незалежні фінансові посередники, що надають послуги з видачі фінансових гарантій в порядку та на умовах, визначених Митним кодексом України.

18. Вид фінансової послуги, яка спрямована на досягнення мети клієнта на рік у найоптимальніший спосіб (залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення, надання коштів у позику

тощо) це:

- А) стратегічна;
- Б) поточна;
- В) оперативна;
- Г) добровільна;
- Д) обов'язкова.

19. Прототипи спеціалістів банківської справи, які здійснювали операції, які полягали у купівлі та продажу монет, їх розміні, видачі малих кредитів та залученню малих вкладів – це:

- А) лихварі;
- Б) нумуларії;
- В) менсарії;
- Г) аргентарії;
- Д) тамплієри.

20. До основних банківських послуг належать:

А) операції з валютними цінностями; емісія власних цінних паперів;

Б) залучення депозитів від юридичних і фізичних осіб; відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів; розміщення залучених у вклади (депозити), від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;

В) лізинг, факторинг, надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;

Г) послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів; випуск, купівлю, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів; випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;

Д) немає правильної відповіді.

ТЕМА 7

ПІДПРИЄМНИЦТВО В СФЕРІ СТРАХУВАННЯ

7.1. Сутність та передумови здійснення підприємництва в сфері страхування.

7.2. Організаційно-правові форми суб'єктів підприємництва в сфері страхування.

7.3. Особливості створення суб'єктів підприємницької діяльності в сфері страхування.

Список рекомендованої літератури:

1. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Долінський Л. Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: теорія, методологія, практика : монографія. Чернівці : ЧНТУ, 2019. 390 с.

3. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Про страхування. Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

6. Рамський А.Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях : навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. 2021. 228 с.

7. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2022. 206 с.

8. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях) : навч. посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с

Ключові поняття:

страховий ринок – це особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, на якому формуються попит і пропозиція на цю послугу;

страхові фонди – спеціальні фонди, створені для того, щоб забезпечити ризики певного кола осіб у певній галузі;

страхові послуги – це фінансові послуги у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань з надання страхового захисту, яку пропонують на ринку страховики потенційним страхувальникам;

страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів;

страховики (страхова компанія) – це юридичні особи, створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариства з додатковою відповідальністю, що одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності;

страхувальники (клієнти страхової компанії) – це юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори щодо страхування свого власного інтересу або інтересу третьої особи, сплачують страхові премії, мають право (за договором або за законом) на утримання компенсації при настанні страхового випадку;

ліцензія – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на проведення зазначеного в ліцензії виду господарської діяльності протягом певного терміну за умови дотримання ліцензійних умов;

співстрахування – це страхування, при якому один і той

же ризик у певних частках страхують два або більше страховики, видаючи при цьому спільний або окремі поліси відповідно до суми, що становить частку кожного страховика. якщо ризик розміщується серед страховиків не повністю, то одним із страховиків вважається страхувальник, він несе відповідальність в обсязі незастрахованого ризику, не сплачуючи премії;

перестраховання – це передача ризику від страховика іншому страховикові або перестраховальнику. перестраховання використовується в разі, коли зобов'язання за договорами страхування перевершують фінансові можливості первинного страховика;

відшкодування збитків – повна або часткова компенсація страховиком втрат вартості майна в результаті його втрати чи пошкодження внаслідок стихійного лиха та інших подій або відновлення втраченого доходу шляхом виплати страхового відшкодування;

обов'язкове страхування – це вимоги до громадян та суб'єктів господарювання з обов'язкового укладення ними відповідних договорів страхування у певних сферах;

особисте страхування – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я та працездатність людини і яке спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ним коштів для підвищення рівня свого фінансового добробуту;

добровільне страхування – це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком;

договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (надати допомогу, виконати послугу тощо), а

страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору;

страховий ризик – певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;

страховий випадок – подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі;

страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку;

страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку;

страхове відшкодування – страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку;

франшиза – частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування;

страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування;

страховий тариф – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Питання для обговорення:

1. Дайте характеристику страхової діяльності з економічної, юридичної та технічної точок зору.
2. Дайте визначення страхуванню згідно ЗУ «Про страхування».
3. Яку роль відіграє страхування у ринковій економіці?
4. Охарактеризуйте основні принципи страхової

діяльності.

5. Які існують основні форми страхування?

6. Назвіть галузі страхування залежно від об'єкта страхування.

7. Назвіть ознаки страхової діяльності.

8. З яких причин найбільша кількість страхових компаній в Україні діє у форм приватних акціонерних товариств?

9. Що таке товариство взаємного страхування?

10. Дайте характеристику видам страхових компаній за рівнем спеціалізації.

11. Назвіть властивості зовнішнього середовища страхових організацій.

12. Які складові відносяться до внутрішнього середовища страхових організацій?

13. Назвіть етапи створення страхової компанії.

14. Який порядок припинення діяльності страхової компанії при її реорганізації?

15. Який порядок припинення діяльності страхової компанії при її ліквідації?

Ситуації та завдання:

1. Розрахувати страхове відшкодування для різних варіантів збитків відповідно до даних, наведених у таблиці:

Дані задачі										
Страхова сума, тис. грн	100	150	120	180	200	170	140	100	170	200
Безумовна франшиза, %	20	25	30	35	35	30	20	25	35	30
Збитки страхувальника, тис. грн у разі різних випадків:										
а)	10	18	20	25	30	40	12	15	40	30
б)	15	25	30	40	50	50	20	20	60	50
в)	30	40	40	50	70	80	40	50	80	80
г)	40	50	60	70	90	100	60	70	100	120

2. Страхова оцінка об'єкта (СО) – 700 тис. грн. Страхова сума (СС) – 600 тис. грн. Збитки (ЗБ) внаслідок пожежі – 300 тис. грн. Визначити величину відшкодування (СВ) в разі пропорційної відповідальності й відповідальності за першим ризиком.

3. Визначити страхове покриття за системою першого ризику й системою пропорційної відповідальності на основі таких даних. Вартість застрахованого майна становить 15 тис. грн, страхова сума за договором страхування – 10 тис. грн, договором передбачена безумовна франшиза 5 %, а збиток страхувальника внаслідок страхової події – 12 тис. грн.

4. Розрахувати ризикову нетто-ставку, якщо відомо, що кількість застрахованих об'єктів – 1 200, загальна кількість страхових випадків, що відбулися, – 40. Для 20 із цих випадків розмір страхового відшкодування становив 65 %; для 12 – 52 %; для 8 – 20 %. Страхова сума для кожного об'єкта страхування 1 000 грн.

5. Мотоцикл вартістю 30 000 грн застрахований у двох страхових компаніях: у першій – на суму 25 000 грн (встановлена безумовна франшиза 8 %), у другій – на 30 000 грн (встановлена умовна франшиза 10 %). Визначити суму страхового відшкодування, якщо внаслідок страхового випадку мотоцикл повністю знищений.

6. Майновий комплекс підприємства оцінено 2,5 млн грн. Страхова компанія погодилась укласти договір страхування на страхову суму 2 млн грн від ризиків стихійних явищ, вогню, протиправних дій третіх осіб. Розміри страхових тарифів становлять, відповідно 0,5; 1,2 і 5 %. Страхувальник погодився встановити додаткові заходи безпеки, що привело до отримання знижки до ризику протиправних дій третіх осіб розміром 10 %. Договором страхування передбачена безумовна франшиза

7 %. Визначити: а) розмір страхового відшкодування, якщо сталася пожежа й витрати на відновлення майна склали 1 млн грн; б) розмір страхового платежу за цим договором; в) перелік документів для отримання страхового відшкодування; г) дати 194 відповідь: чи буде продовжено дію договору страхування після страхового випадку і за якого розміру відповідальності страховика.

7. Автопідприємство страхує 20 автомобілів від знищення або пошкодження. Страхова оцінка й страхова сума кожного авто збігаються й становлять по 130 тис. грн. Страхові тарифи такі: 1) за знищення та пошкодження внаслідок ДТП – 2 %; 2) за знищення й пошкодження внаслідок дії стихійних сил природи – 0,1 %; 3) за крадіжку – 5%. Страхова компанія надає такі знижки з тарифів: 1) за страхування понад 10 авто – 15 %; 2) за страхування від усіх трьох ризиків – 10 %. Визначити: а) загальний обсяг відповідальності страхової компанії; б) загальний страховий платіж за страхування 20 авто за страхування від усіх трьох ризиків; в) розмір страхового відшкодування, якщо внаслідок ДТП одне авто не підлягає відновленню; г) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

8. Осима пшениця посіяна на площі 30 гектарів. Унаслідок страхового випадку (вимерзання) виникла необхідність її підсіву таким самим сортом. Валовий збір становить 510 центрів, а середньорічна врожайність пшениці за попередні п'ять років – 28 центрів з гектару. Витрати на підсів – 5 800 грн. Ціна 1 центнера пшениці за попередній рік – 80 грн. Урожай страхують на 70 %. Визначити: а) величину страхового платежу, якщо страховий тариф становить 8 %; б) розмір збитків; в) розмір страхового відшкодування; г) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

9. Юридична особа – власник повітряного судна – вирішив його застрахувати. Максимальна злітна вага судна – 14 000 кг. Балансова вартість літака – 500 тис. грн. Унаслідок вимушеної посадки повітряного судна на місцевість, непридатну для цього, літак було втрачено. Визначити: а) розмір страхового платежу за умови що договір страхування укладено в обов'язковій формі строком на 1 рік за максимального розміру страхового тарифу; б) розмір страхового відшкодування; в) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

10. У страховій компанії застрахований ризик непогашення кредиту. Кредит сумою 150 тис. грн виданий на 9 місяців під 20 % річних. Страховий тариф – 3 %, межа відповідальності страховика – 85 %. Ураховуючи високу платоспроможність позичальника, страхова компанія надала знижку до страхового тарифу 5 %. Унаслідок несприятливої ринкової кон'юнктури позичальник своєчасно не погасив основну суму боргу. Визначити: а) суму страхового платежу; б) розмір страхової суми; в) розмір страхового відшкодування; г) перелік документів для отримання страхового відшкодування.

11. Страхова компанія уклала договір квотного перестрахування, за яким у перестрахування передають 40 % страхової суми за кожним договором страхування. Ліміт відповідальності перестраховика за кожним договором становить 300 тис. грн. Розрахуйте суми власного утримання цедента й відповідальності перестраховика в покритті ризиків, а також суму страхового відшкодування, компенсовану перестраховиком, для таких випадків: а) страхова сума – 50 тис. грн, страховий збиток – 10 тис. грн; б) страхова сума – 300 тис. грн, страховий збиток – 75 тис. грн; в)

страхова сума – 400 тис. грн, страховий збиток – 120 тис. грн.

12. Визначити фактичний запас платоспроможності страхової компанії, якщо валюта балансу становить 2 588 млн грн, нематеріальні активи – 54 млн грн, страхові резерви – 726 млн грн.

13. Визначити нормативний запас платоспроможності компанії, що здійснює види страхування, інші, ніж страхування життя, якщо надходження страхових премій становлять 550 млн грн, перестраховикам сплачено 128 млн грн. Сума страхових виплат – 415 млн грн, зокрема перестраховиками компенсовано 95 млн грн.

Тестові завдання:

1. Вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі, коли відбуваються певні події, визначені договором або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами певних платежів – це:

- А) торгівля;
- Б) виробництво;
- В) страхування;
- Г) посередництво;
- Д) фінансові послуги.

2. До зобов'язань страховика відносять:

- А) своєчасно вносити страхові платежі;
- Б) відшкодувати втрати страхувальника згідно з умовами договору;
- В) своєчасно повідомити страховика про настання страхового випадку;
- Г) вжити заходи щодо запобігання та зменшення збитків, завданих внаслідок настання страхового випадку;
- Д) немає вірної відповіді.

3. До зобов'язань страхувальника відносять:

А) тримати у таємниці відомості про страхувальника та його майновий стан;

Б) вжити заходи щодо запобігання та зменшення збитків, завданих внаслідок настання страхового випадку;

В) відшкодувати втрати страхувальника згідно з умовами договору;

Г) вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхової суми або страхового відшкодування страхувальнику;

Д) немає вірної відповіді.

4. До обов'язкового державного соціального страхування не відноситься:

А) пенсійне;

Б) від безробіття;

В) страхування автомобілів;

Г) від нещасних випадків на виробництві;

Д) від тимчасової втрати працездатності.

5. Ефективна страхова діяльність передбачає що:

А) страхові платежі більші за страхове відшкодування;

Б) страхові платежі значно менші страхового відшкодування;

В) страхові платежі дорівнюють страховому відшкодування;

Г) співвідношення страхових внесків та страхового відшкодування не впливають на ефективність страхування;

Д) немає вірної відповіді.

6. Згідно договору страхування до зобов'язань страховика не відноситься:

А) сплата страхових внесків;

Б) виплата страхового відшкодування у разі настання страхового випадку;

В) оформлення всіх документів для своєчасної виплати страхової суми;

Г) відшкодування втрат страхувальника згідно з умовами договору;

Д) немає вірної відповіді.

7. Основним видом страхування є:

А) особисте страхування;

Б) майнове страхування;

В) страхування відповідальності;

Г) добровільне та обов'язкове страхування

Д) вірні відповіді А,Б,В.

8. Підприємництво в сфері страхування проводиться тільки в формі:

А) обов'язкового страхування;

Б) пенсійного страхування;

В) особистого страхування;

Г) майнового страхування;

Д) добровільного страхування.

9. Страховий випадок – це:

А) непередбачена подія;

Б) стихійне лихо;

В) форс-мажорні події;

Г) подія, передбачена договором страхування або законодавством, з настанням якої страховик зобов'язаний здійснити виплату страхової суми страхувальнику;

Д) немає вірної відповіді.

10. Страхування життя, здоров'я, страхувальника або застрахованої особи – це:

А) добровільне страхування;

Б) особисте страхування;

В) майнове страхування;

Г) страхування відповідальності;

Д) немає вірної відповіді.

11. Страхування заборгованості, тобто відповідальності боржників – це:

А) добровільне страхування;

Б) особисте страхування;

- В) майнове страхування;
- Г) страхування відповідальності;
- Д) немає вірної відповіді.

12. Страхування пов'язане з володінням, користуванням та розпорядженням майна – це:

- А) добровільне страхування;
- Б) особисте страхування;
- В) майнове страхування;
- Г) страхування відповідальності;
- Д) немає вірної відповіді.

13. Суб'єктами страхової угоди є:

- А) страховик та страхувальник;
- Б) страхувальник та застрахована особа;
- В) страховик та застрахована особа;
- Г) страховик, страхувальник та застрахована особа;
- Д) немає вірної відповіді.

14. Форми страхування:

- А) особисте та майнове;
- Б) обов'язкове та добровільне;
- В) пенсійне та обов'язкове;
- Г) майнове та страхування відповідальності;
- Д) немає вірної відповіді.

15. Якщо протягом строку дії страхової угоди не відбулося страхового випадку сума страхових внесків:

- А) повертається страхувальнику;
- Б) залишається у страховика;
- В) передається державі;
- Г) передається на благодійність;
- Д) немає вірної відповіді.

16. Правила страхування – це

- А) перелік обов'язків страховика і страхувальника;
- Б) опис ризиків і збитків, що покриваються страховим захистом;
- В) перелік ризиків страхування та умови відшкодування втрат у разі настання страхової події, передбаченої договором страхування;

Г) подія, передбачена договором страхування або законодавством;

Д) немає вірної відповіді.

17. Предметом договору страхування в особистому страхуванні можуть бути майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з:

А) життям, здоров'ям;

Б) працездатністю;

В) пенсійним забезпеченням;

Г) страхуванням майна;

Д) немає вірної відповіді.

18. Викупна сума – це:

А) страхова сума, що зазначається в договорах страхування життя;

Б) страхова премія;

В) сума, що виплачується страхувальникові за вирахування витрат з ведення справи при достроковому припиненні дії договору страхування життя;

Г) страховий поліс;

Д) немає вірної відповіді.

19. Що таке страхова послуга?

А) страховий поліс;

Б) процес укладання договору;

В) продукт праці колективу страхової компанії, що задовольняє потребу страхувальника в безпеці в обмін на грошовий еквівалент у формі страхової премії;

Г) накопичувальне страхування життя;

Д) немає вірної відповіді.

20. Аварійні комісари – це

А) професійні оцінювачі ризиків;

Б) професійні оцінювачі збитків;

В) можуть оцінювати як ризики, так і збитки;

Г) страхові компанії;

Д) немає вірної відповіді.

ТЕМА 8

ПІДПРИЄМНИЦТВО У СФЕРІ НАДАННЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

- 8.1. Сутність та види консалтингових послуг.
- 8.2. Суб'єкти підприємництва у сфері надання консалтингових послуг.
- 8.3. Організація підприємницької діяльності у сфері консалтингу.

Список рекомендованої літератури:

1. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.
2. Базецька Г. І. Економічний консалтинг : навч. посібник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 167 с.
3. Гонtareва І. В. Управління консалтинговою діяльністю: конспект лекцій.Х.: Вид-во ХНЕУ, 2019. 136 с.
4. European Federation of Management Consultancies Associations. URL: <http://www.feaco.org>.
5. Марченко О.С. Бізнес-консалтинг : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 204 с.
6. Рейкін В.С., Макара О.В. Консалтинг в Україні: оцінка стану та тенденції розвитку. Інфраструктура ринку. Випуск 39. 2020. С.97-101.

Ключові поняття:

консалтингова послуга – це інтелектуальний продукт, що залишається у володінні клієнта після завершення консультиування представників компаній (установ, організацій), з метою роз'яснити ряд питань технічного,

фінансового, юридичного, технологічного або іншого характеру;

управлінське консультування – це професійна діяльність, яка полягає у наданні незалежних і об'єктивних порад та технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами фірмам, організаціям, окремим підприємцям з метою сприяння останнім у визначенні та дослідженні управлінських проблем, пошуку їх оптимальних рішень, методології впровадження рекомендацій;

інжиніринг – це сукупність інтелектуальних видів діяльності, що має своєю кінцевою метою отримання найкращих (оптимальних) результатів від капіталовкладень чи інших витрат, пов'язаних з реалізацією проєктів різного призначення за рахунок найбільш раціонального підбору та ефективного використання матеріальних, трудових, технологічних і фінансових ресурсів у їх єдності і взаємозв'язку, а також методів організації та управління, на основі передових науково-технічних досягнень і з урахуванням конкретних умов та проєктів;

фінансове консультування – це комплекс заходів, спрямованих на поліпшення фінансового становища компанії-замовника, оптимізацію її бухгалтерського і податкового обліку, зміну інвестиційної політики та інших процесів, пов'язаних з обігом грошових коштів;

юридичний консалтинг – це професійна діяльність фахівців з різних галузей права, метою якої є надання у консультаційній формі кваліфікованої допомоги фізичним і юридичним особам у розв'язанні різноманітних правових проблем; спосіб вирішення професійних завдань, поетапна процедура, використовувана в юридичній практиці фахівцями різних напрямів для орієнтації фізичних і юридичних осіб шляхом правових порад, забезпечення

необхідною правовою інформацією і вибору оптимального варіанта вирішення проблеми.

Питання для обговорення:

1. Дайте характеристику поняттю «консалтинг» з економічної точки зору.
2. Які основні методи консультування використовують сучасні консалтингові фірми?
3. Назвіть та дайте характеристику основним видам консалтингу.
4. Розкрийте сутність основних функцій, що виконує консалтинг.
5. Які причини стрімкого розвитку консультування та зростання попиту на консалтингові послуги?
6. Дайте характеристику основних постачальників консалтингових послуг в Україні та їх типам за розміром.
7. В яких ситуаціях керівникам підприємств слід звернутися до послуг консалтингових компаній?
8. Які специфічні принципи слід враховувати при організації підприємницької діяльності у сфері надання консалтингових послуг?
9. Назвіть основні критерії вибору клієнтом консалтингової фірми.
10. Які підходи використовуються при наданні консалтингових послуг?
11. Назвіть та дайте характеристику основним етапам процесу консультування.

Ситуації та завдання:

1. Розгляньте мікро кейс «Сім критеріїв, за якими Вас обирають клієнти» і виконайте запропоноване завдання.
Сучасне економічне життя настільки складне, що для того, щоб залучити клієнта, компанії недостатньо запропонувати якісний продукт за доступною ціною,

занадто багато конкурентів навчилися домагатися того ж. Ареною цієї конкурентної боротьби стає сервіс. Ті компанії, які вміють справити сприятливе враження на клієнта і продовжують будувати стосунки з ним, майже напевно зуміють обійти конкурентів. Між тим для багатьох підприємств ця складова бізнесу залишається таємницею. Немає ніякої таємниці тільки в тому, чому це відбувається. За нашими спостереженнями, більшість менеджерів знаходяться під гіпнозом фінансової звітності (це плоди) і звертають значно менше уваги на процеси, що живлять ці плоди. Це не проблема, якщо компанія є монополією, але у всіх інших випадках фірма ризикує втратити дуже багато, якщо конкурент покращить якість послуг. Розгляньте і розподіліть показники діяльності консалтингової компанії, за якими клієнти зазвичай судять про неї.

*Надійність. Чуйність. Компетентність. Доступність.
Ввічливість. Інформація. Безпека.*

2. Визначте об'єкти консалтингу і відповідності до видової класифікації.

Види та об'єкти консалтингу

<i>Види консалтингу</i>	<i>Об'єкти консалтингу</i>
Управлінський	
Інвестиційний	
Фінансовий	
Інжиніринговий	
Інформаційний	
Маркетинговий	
Кадровий	
Юридичний	
Міжнародний	

3. Консалтинговий бізнес-кейс для підприємства сфери послуг.

Мета роботи: отримання навичок із визначення мотивації персоналу.

1. *Корпоративний замовник.*

Компанія, що працює у сфері послуг для населення, є лідером у своєму сегменті ринку. На момент проведення консалтингового проєкту існувала 5 років. Директор – власник компанії. У штаті є понад 50 осіб. У структурі компанії: виробнича частина (найбільша кількість співробітників), адміністративна частина, яка включає збутовий підрозділ. Клієнт звернувся з проханням провести дослідження рівня мотивації працівників у зв'язку з досить високою плинністю молодшого персоналу, загрозою переходу провідних фахівців у компанії конкурентів.

2. Технічне завдання.

Мета проєкту – визначення мотиваційної структури персоналу компанії.

Проміжні завдання:

- визначення мотивів, що спонукають персонал працювати в компанії;
- визначення причин, що перешкоджають повній самовіддачі співробітників на робочому місці;
- визначення міцності зв'язку співробітників із фірмою;
- визначення внутрішніх соціальних авторитетів у фірмі;
- визначення соціальних очікувань співробітників із боку фірми.

Форма реалізації: проведення особистих інтерв'ю з керівниками та працівниками компанії, складання опитувальних листів. За результатами – письмовий звіт.

Опис роботи бізнес-консультантів.

Скласти опитувальні листи з метою визначення мотивів, що спонукають персонал до роботи, причин, що перешкоджають повній самовіддачі співробітників на робочому місці, оцінки лояльності співробітників до компанії.

4. На основі даних таблиці визначте вартість основного капіталу, виробничого оборотного капіталу, капіталу обігу та нематеріальних активів консалтингової фірми. Розрахуйте залишкову вартість основного капіталу, якщо його знос дорівнює 10 % первісної вартості.

Активи консалтингової фірми

№ з/п	Активи консалтингової фірми	Вартісна оцінка, тис. грн.
1	Офісне обладнання	120
2	Автомобіль	2000
3	Авторські права	130
4	Права на об'єкти промислової власності	140
5	Меблі	30
6	Гудвіл (ділова репутація)	50
7	Гроші на рахунках фірми і у касі	40
8	Запаси бланків	5

5. На основі даних таблиці визначте ціну консультаційної години за умови, що рентабельність консалтингової послуги – 40%.

Види витрат

№ з/п	Види витрат	Значення показника та одиниця виміру
1	Кількість робочих годин консультанта за місяць	150 год
2	Кількість робочих годин консультанта, необхідних для підготовки та надання однієї консультації	10 год
3	Заробітна плата консультанта за місяць	20 тис. грн
4	Нарахування на фонд заробітної плати за місяць (єдиний соціальний внесок)	22% від заробітної плати консультанта
5	Амортизація основного капіталу консалтингової фірми з розрахунку на місяць	300 грн
6	Інші витрати на консалтингову діяльність на місяць	2500 грн

6. На основі трикутної моделі маркетингу послуг Ф. Котлера (рис. 1) визначте зміст внутрішнього, традиційного та інтерактивного маркетингу консалтингових послуг та охарактеризуйте роль консультантів-працівників консалтингової фірми у маркетинговій діяльності.

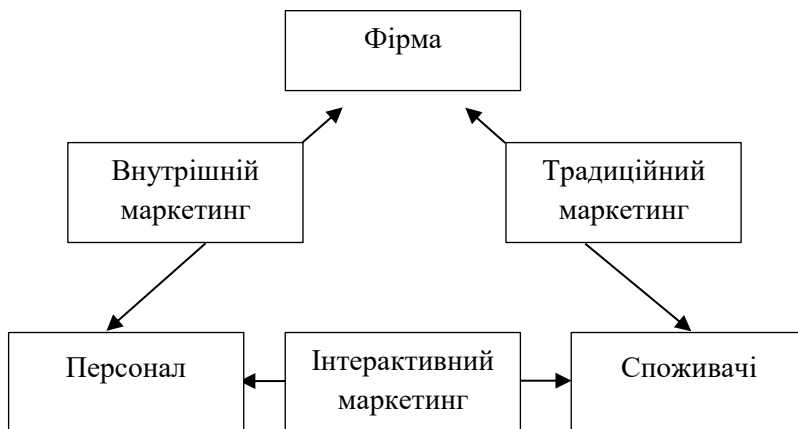

Рис. 1. Трикутна модель маркетингу послуг Ф. Котлера

7. Рольова гра «Ефективні продажі консалтингових послуг».

Мета роботи: формування практичних навичок презентації товару, вивчення ефективних способів спілкування, ведення дискусій, впливу в переговорах. Зрозуміти відміну дискусії від спору. Розподілення на групи по 4-5 осіб. Члени однієї групи – покупці, а члени всіх інших груп відповідно продавці. Завдання кожної групи укласти вигідну угоду. Як товар виступають послуги консалтингової компанії.

Продавці продумують презентацію своєї консалтингової фірми та відповіді на можливі питання покупця. Кожна група продавців представляє одну з наступних консалтингових фірм, що мають відмінні особливості:

1. Молода консалтингова компанія «Домінанта», яка швидко розвивається (на ринку менше року), утворена на базі університету пропонує послуги у сфері кадрового та маркетингового консалтингу.

Основні фахівці – три консультанти зі значним досвідом роботи в інших консалтингових компаніях. Під їх керівництвом працюють і навчаються студенти. Вартість послуг на ринку одна з найдешевших.

2. Компанія «NEWBIZNET» вже 5 років працює на ринку консалтингових послуг. Дана компанія спеціалізується виключно на проведенні маркетингових досліджень. Має ряд рекомендацій від провідних компаній міста. Всі співробітники компанії мають вищу економічну освіту та досвід роботи в даній сфері не менше одного року.

3. Компанія «NEXT LEVEL» працює на ринку регіону близько 3 років, а всього на ринку більше 10 років. Компанія є регіональною філією загальноукраїнської компанії з головним офісом у Києві і надає широкий спектр консалтингових послуг від фінансових та юридичних до маркетингових. Провідні консультанти навчалися і стажувалися в європейських країнах. Вартість послуг найвища на ринку.

Покупець – директор невеликої компанії з виробництва квасу. Компанія працює на ринку два роки і пропонує покупцям розливний квас. Від спеціаліста зі збуту надійшла пропозиція з виробництва тарованого квасу. Необхідно провести маркетингове дослідження ринку з метою визначення місткості ринку, рівня конкуренції, переваги покупців. Власного фахівця з маркетингу фірма не має і тому вирішили звернутися в спеціалізовану фірму. На ринку працює три консалтингові фірми і потрібно вибрати оптимальний варіант. Для цього запросили представників усіх трьох фірм на бесіду. Щоб

підготуватися до співбесіди, потрібно написати основні вимоги до консалтингової фірми та підготувати перелік питань до консультанта.

Після закінчення обговорення один представник групи «Покупці» веде переговори з представниками кожної консалтингової фірми. Під час ведення переговорів із кожною компанією покупець шукає якомога більше недоліків у пропозиції консалтингових фірм, щоб знизити ціну. Продавець намагається кожен недолік перетворити на певну перевагу, заздалегідь продумавши відповіді на заперечення. Продавець пояснює, чому покупцеві вигідно співпрацювати саме з ним, підкреслює ті переваги, які є у нього і немає у фірм-конкурентів.

Після завершення процесу переговорів члени групи, що представляють покупця, радяться між собою і вибирають ту фірму, з якою вони будуть співпрацювати, іншим вони повинні ввічливо відмовити і пояснити причину відмови.

Після завершення процесу продажу робиться обговорення всією групою. У ході обговорення виділяються техніки ведення діалогу, що сприяли оптимальному його розвитку, а також ті, які нашкодили йому. Час на підготовку – 20 хв. Час презентації та наступних переговорів із кожною фірмою – 15 хв. Час на визначення кращого продавця і оголошення результатів – 5 хв. Час обговорення – 10 хв.

8. Кейс-метод. Ви керівник консалтингової компанії. Вам потрібно забезпечити надання маркетингової послуги. Ви володієте наступною наданою інформацією.

Отже, кейс не зовсім звичайний, оскільки він не містить інформації про продукт, концепцію просування якого пропонується створити. Тому що і сам продукт не зовсім звичайний. Мова йде про брендування не просто товару, а цілої країни – України.

Насправді ідея не така вже й незвичайна, цей шлях вже пройшов низку країн, які таким чином не тільки

створювали в уяві світової спільноти і власних громадян свій неповторний образ, але й підвищували конкурентоспроможність власних виробників на світовій арені.

Питання:

1. Які цінності, на вашу думку, можуть лягти в основу створення бренду «Україна»? На яку аудиторію потрібно в першу чергу орієнтувати просування України: на власних громадян або на світове співтовариство?

2. Що може стати позитивним символом країни? З чим у українців та іноземців асоціюється країна?

3. Запропонуйте концепцію та інструменти просування країни (стратегічний напрям, цілі кампанії, основні просувні цінності, сегментування аудиторії, інструменти просування і слоган).

9. Консалтинговий бізнес-кейс із просування екологічного аудиту.

Мета роботи – отримання навичок розробки програми з просування малозатребуваного продукту.

Група компаній «Аудиторські консультації» спеціалізується на наданні консалтингових та аудиторських послуг. Серед клієнтів компанії – великі підприємства і організації всіх форм власності і галузей народного господарства. Крім стандартних послуг, що включають аудит і податковий консалтинг, компанія виводить на ринок нову послугу – екологічний аудит.

Технічне завдання.

Розробити маркетингові заходи з просування на ринок нової послуги компанії – екологічного аудиту.

Опис роботи бізнес-консультантів.

1. Розробити основний текст рекламного повідомлення, що включає економічний ефект проведення екологічного аудиту.

2. Визначити засоби реклами для просування нової послуги.

3. Розробити комплекс PR-заходів щодо просування нової послуги – екологічного аудиту.

4. Запропонувати нестандартні заходи з просування.

Тестові завдання:

1. Консалтинг це:

А) професійна допомога з боку фахівців-консультантів у будь-якій сфері діяльності;

Б) здійснення економічного консультування, що стосується тільки локальних економічних питань;

В) здійснення економічного консультування, що стосується локальних економічних питань і глобальних управлінських проблем;

Г) економічний напрям у сфері послуг;

Д) консультування щодо розвитку підприємств.

2. Потенційними споживачами консалтингових послуг виступають:

А) будь-які організації, що стикаються з управлінськими проблемами;

Б) заклади, що стикаються з будь-якими проблемами;

В) фірми, що стикаються з виробничими, фінансовими та організаційними проблемами;

Г) дієздатні юридичні особи;

Д) підприємства різного організаційно-правового статусу.

3. За етапами консультування виділяють такі методи вирішення проблем:

А) методи створення стосунків, сприятливих для проведення змін;

Б) методи діагностики, розробки рішень, впровадження розробок і рекомендацій;

В) спеціалізовані (для застосування в специфічних умовах, для певного типу клієнтів, галузі ділової активності), універсальні;

Г) опитування, експеримент, спостереження;

Д) емпіричний, діалектичний, вимірювання.

4. За методами використання виділяють такі методи вирішення проблем:

А) методи створення взаємин, сприятливих для проведення змін;

Б) методи діагностики, розробки рішень, впровадження розробок і рекомендацій;

В) спеціалізовані (для застосування в специфічних умовах, для певного типу клієнтів, галузі ділової активності), універсальні;

Г) опитування, експеримент, спостереження;

Д) аналізу, синтезу, екстраполяції.

5. Споживчу якість послуг консалтингу характеризує:

А) якість консультаційного процесу;

Б) ступінь задоволення потреби замовника консалтингової послуги;

В) якість праці консультанта;

Г) ступінь відповідності консалтингових послуг встановленим суспільством нормам та правилам діяльності у сфері послуг;

Д) мережева якість консалтингу.

6. Формальний попит на консалтингові послуги обумовлений:

А) погіршенням економічної ситуації на підприємствах;

Б) виникненням нової для клієнтів ситуації у сфері їх діяльності;

В) очікуванням клієнтом змін у зовнішньому середовищі бізнесу;

Г) необхідністю виконання клієнтом певних вимог його бізнес-партнерів та інших контрагентів;

Д) ірраціональними очікуваннями клієнта.

7. Виробнича функція консалтингу відбиває:

А) зміни обсягу надання консалтингових послуг унаслідок зміни кількості інтелектуальних ресурсів бізнес-консалтингу;

Б) залежність між обсягом консалтингових послуг та кількістю і комбінацією ресурсів, витрачених на їх надання;

В) співвідношення результатів консалтингової діяльності і витрат на їх досягнення;

Г) співвідношення інтелектуальних ресурсів та усіх ресурсів консалтингової фірми;

Д) інтелектуальний ефект масштабу бізнес-консалтингу.

8. Показником ефективності консалтингу є:

А) зміни обсягу надання консалтингових послуг унаслідок зміни кількості інтелектуальних ресурсів бізнес-консалтингу;

Б) прибуток консалтингової фірми;

В) співвідношення результатів консалтингової діяльності і витрат на їх досягнення;

Г) віддача від інтелектуальних ресурсів бізнес-консалтингу;

Д) виробнича функція бізнес-консалтингу.

9. Інноваційна послуга консалтингу – це:

А) певні зміни у організації надання консалтингових послуг;

Б) нові чи удосконалені професійні дії фахівців із надання допомоги фізичним та юридичним особам;

В) здатність консультантів до інновацій;

Г) сприйняття інновацій консультантами та консалтинговими фірмами;

Д) професійне сприяння інноваційній діяльності економічних агентів.

10. Який вид маркетингу консалтингових послуг визначається як традиційний:

А) маркетинг, що здійснюють консультанти у процесі надання професійної допомоги клієнтам;

Б) діяльність менеджменту фірми з мотивації консультантів до ефективного маркетингу їх послуг;

В) діяльність працівників фірми з розробки її стратегії та тактики на ринку послуг бізнес-консалтингу;

Г) діяльність консалтингової фірми з визначення, завоювання, формування, розвитку та збереження цільового ринку консалтингових послуг;

Д) діяльність менеджменту консалтингової фірми з навчання персоналу засобам та методам маркетингу послуг бізнес-консалтингу.

11. Комплекс взаємопов'язаних заходів, розроблених та реалізованих консультантом у процесі надання професійної допомоги клієнту у досягненні його цілей протягом заданого часу, при встановлених ресурсних обмеженнях – це:

- А) письмова консультація;
- Б) консалтинговий цикл;
- В) консультаційна пропозиція;
- Г) консультаційний процес;
- Д) консультаційний проєкт.

12. За яким критерієм консультаційні проєкти класифікуються на унікальні, високоіндивідуалізовані та стандартні:

- А) масштаб проєкту;
- Б) вид проблеми клієнта;
- В) ступінь інноваційності проєкту та його результату;
- Г) вимоги, що висуваються до знань, досвіду, навичок консультантів;
- Д) джерело фінансування.

13. Визначте етапи консультаційного процесу:

- А) становлення, зростання, розквіт та згасання послуг;
- Б) підготовка завдання, робота над завданням, розробка пропозицій, впровадження;
- В) формування комерційної пропозиції, робота над проблемою, розробка практичних рекомендацій, одержання висновків;

Г) формування технічного завдання, робота над проєктом, формування висновків, впровадження в життя;

Д) підготовка та укладання угоди, діагностика проблеми клієнта, розробка плану вирішення проблеми, впровадження необхідних змін, завершення надання послуг.

14. Якщо проблема клієнта для консультанта є стандартною, типовою, то найефективнішою є модель консультування:

А) експертна;

Б) проєктна;

В) процесна;

Г) навчальна;

Д) інноваційна.

15. Якщо клієнт співпрацює з консультантом на усіх стадіях консультаційного процесу, то це модель консультування:

А) експертна;

Б) проєктна;

В) процесна;

Г) сполучення внутрішнього та зовнішнього консультування;

Д) зовнішнього.

16. Підприємницька діяльність фахівців з права з надання юридичних послуг з метою досягнення певного правового результату та отримання прибутку – це:

А) адвокатська діяльність;

Б) юридичний консалтинг;

В) юридичний бізнес;

Г) юридичний краудсорсинг;

Д) інжиніринг.

17. У Європейському довіднику консультантів з економіки та управління усі консалтингові послуги об'єднані в...

А) п'ять груп;

Б) шість груп;

- В) чотири групи;
- Г) вісім груп;
- Д) дванадцять груп.

18. Бенчмаркінг – це...

А) безперервний процес, що відкриває, вивчає і оцінює все краще в інших організаціях з метою використання знань в роботі своєї організації;

Б) передача сторонньому підрядчику деяких бізнес-функцій або частин бізнесу компанії;

В) створення нових і ефективніших бізнес-процесів без урахування того, що було раніше;

Г) спосіб управління всією компанією або окремим підрозділом.

19. Аутсорсинг бізнес-процесів – це...

А) передача підряднику свого виробничого ланцюжка або її частини;

Б) передача спеціалізованій компанії повністю або частково функцій, пов'язаних з інформаційними технологіями;

В) об'єднання функцій для обміну досвідом і створення сумісних проектів;

Г) передача сторонньому підряднику деяких бізнес-функцій або частин бізнесу компанії;

Д) зміна функціональних сфер діяльності підприємства з метою зростання його результативності.

20. Назвіть види інтелектуальних ресурсів бізнес-консалтингу:

- А) матеріальні, фінансові, технічні;
- Б) формальні, організаційні, інтелектуальні;
- В) матеріальні, міжнародні, базові;
- Г) фінансові, креативні, обігові;
- Д) людські, організаційні, ринкові.

ТЕМА 9

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ

9.1. Сутність малого підприємництва.

9.2. Функції та особливості малого підприємництва.

9.3. Розвиток малого підприємництва в Україні.

Список рекомендованої літератури:

1. Європейська хартія для малого бізнесу Європи. Офіційний переклад. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_860

2. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та інтернет-торгівля: навчально-методичний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп. 2021. 454с.

3. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. Економіка і бізнес : підручник. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

6. Панова О.Д. Європейський досвід розвитку малого та середнього підприємництва. Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону : колективна монографія ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М.Бекетова. 2020. С. 50–61.

Ключові поняття:

мале підприємництво – це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на

власний ризик з метою отримання прибутку;

суб'єктами мікропідприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

суб'єктами малого підприємництва є:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік)

перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

державна підтримка малого бізнесу – будь-які державні заходи з фінансового сприяння в інтересах суб'єктів господарювання, що створюють для цих суб'єктів прямі чи приховані переваги і мають грошову оцінку;

єдиний податок (ЄП) – податок, що сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування, основний підприємницький податок.

Питання для обговорення:

1. За якими критеріями визначається розмір суб'єкта підприємницької діяльності в Україні?
2. Яку роль відіграє малий бізнес в ринковій економіці?
3. Які позитивні риси притаманні малому підприємництву?
4. Які негативні риси притаманні малому бізнесу?
5. Які функції виконує мале підприємництво в економіці країни?
6. Які проблеми гальмують розвиток малого бізнесу в Україні?
7. Які основні напрямки державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні?
8. Як підтримується та стимулюється розвиток малого та середнього бізнесу в країнах ЄС?
9. Які спільні і відмінні риси в поняттях «мале підприємництво» та «малий бізнес»?
10. Як адаптується та функціонує малий бізнес в кризових умовах?
12. Які системи оподаткування використовують в малому бізнесі?
11. Які групи по сплаті єдиного податку визначені в

законодавстві?

Ситуації та завдання:

1. Громадянин Іванов І.І. здійснює безпосередню, самостійну, систематичну на власний ризик діяльність з надання посередницьких послуг з метою отримання прибутку. Чиє Іванов І.І. суб'єктом господарського права і веде підприємницьку діяльність? Обґрунтуйте свою відповідь посилаючись на положення чинного законодавства.

2. Мале підприємство має капітал у розмірі 100 тис. грн. Воно може вкласти кошти на депозит за процентною ставкою у розмірі 25% річних, або вкласти їх щоквартально під 24% річних. На підставі наведених даних необхідно визначити розмір капіталу і доходу, які одержить мале підприємство через рік у кожному з двох варіантів. Установіть, який варіант укладання коштів прийнятніший для малого підприємства.

3. Використовуючи нормативну базу, визначити за яких умов суб'єкт малого підприємництва – фізична особа може перейти на сплату єдиного податку? Дані оформити у вигляді таблиці:

Назва показника	Дані
Кількість працюючих, осіб	
Розмір доходу від реалізації продукції, тис. грн..	
Обмеження у видах діяльності	
Ставка єдиного податку	
Розмір єдиного внеску	

4. На підставі наведених даних визначте можливість віднесення підприємства до категорії «мале підприємство».

а) За минулий рік обсяг реалізації продукції становить 780 тис. грн; собівартість реалізованої продукції - 546 тис. грн; загальний прибуток - 102 тис. грн; вартість основних

засобів - 250 тис. грн; випуск продукції на одного працюючого - 15 600 грн.

б) За минулий рік вартість основних засобів становить - 320 тис. грн; вартість оборотних активів - 130 тис. грн; залишок грошових коштів на поточному рахунку - 12 тис. грн; дебіторська заборгованість - 45 тис. грн; кредиторська заборгованість - 60 тис. грн, середньооблікова кількість працюючих - 45 осіб. Реалізовано продукції - 28200 виробів, ціна одного виробу - 500 грн.

5. На основі статистичних даних та публікацій оцінити частку підприємств малого бізнесу в Україні та Житомирській області серед суб'єктів господарювання за останні 3 роки.

6. Розрахувати суму єдиного податку, яка підлягає сплаті до бюджету за наступними даними. Суб'єкт підприємництва, який займається наданням побутових послуг, має дохід за календарний рік в обсязі 275 тис.грн. Кількість найманих працівників дорівнює 2.

Тестові завдання:

1. До головних економічних рис малого підприємства не відноситься:

А) відособленість (тобто господарювання на свій страх і ризик);

Б) використання електронного маркетингу;

В) спеціалізація на будь-якому виді діяльності;

Г) реалізація виробничих товарів (послуг) через купівлю-продаж на ринку;

Д) великий розмір власного капіталу.

2. Малий бізнес – це:

А) діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку;

Б) бізнес, що спирається на підприємницьку діяльність невеликих фірм, малих підприємств, і які формально не

входять до жодних об'єднань;

В) особливий сектор економіки, утворений сукупністю малих підприємств, що виступає у якості специфічної соціально-економічної форми дрібного виробництва в умовах ринку;

Г) це нормативна форма вираження принципу формальної рівності господарюючих суб'єктів в економічних відносинах, це система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил поведінки;

Д) сукупність юридичних осіб, що здійснюють реалізацію власної продукції в невеликих обсягах.

3. До суб'єктів малого підприємництва належать:

А) довірчі товариства;

Б) страхові компанії;

В) банки та інші фінансово-кредитні фінансові установи;

Г) приватні підприємства;

Д) акціонерні товариства.

4. Фінанси малого підприємництва – це:

А) певна сукупність грошових фондів, що забезпечують процес виробництва та відтворення в рамках цього суб'єкта малого підприємництва, а також сукупність форм і методів формування та використання їх.;

Б) різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку;

В) процес управління грошовим обігом, формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства. Це також система принципів, методів, засобів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим обігом і фінансовими ресурсами;

Г) таке, що регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування;

Д) надходження від основної діяльності.

5. Механізм непрямих заходів державної фінансової підтримки малого підприємництва не включає:

А) податкові знижки (або повне звільнення від інших податків);

Б) створення спеціалізованих фінансових установ;

В) прискорену амортизацію;

Г) знижки на науково-дослідні витрати, на витрати, пов'язані з підготовкою кадрів для підприємницької діяльності;

Д) податкові канікули.

6. Основними завданнями державної політики розвитку малого підприємництва не є:

А) забезпечення зростання внутрішнього валового продукту за рахунок діяльності суб'єктів малого підприємництва;

Б) залучення суб'єктів малого підприємництва до розв'язання соціально-економічних проблем на державному і регіональному рівнях;

В) створення конкурентного середовища;

Г) розробки відповідних положень у сфері фінансування і кредитування;

Д) забезпечення соціального розвитку підприємства.

7. До форм державної підтримки малого бізнесу можна віднести:

А) освоєння нових ринків;

Б) розвиток нових технологій;

В) надання особливих податків;

Г) забезпечення малих підприємств держзамовленням;

Д) розробка рекламної концепції.

8. Згідно законодавству України розмір єдиного податку для малих підприємств складає:

А) для юридичних осіб становить 7 % місячної виручки від реалізації продукції, або 10 % (у такому разі не сплачується податок на додану вартість);

Б) для юридичних осіб становить 3 % місячної виручки від реалізації продукції, або 5 % (у такому разі не сплачується податок на додану вартість);

В) для юридичних осіб становить 6 % місячної виручки від реалізації продукції, або 11 % (у такому разі не сплачується акцизний збір);

Г) для юридичних осіб становить 6 % місячної виручки від реалізації продукції, або 12 % (у такому разі не сплачується податок на додану вартість);

Д) для юридичних осіб становить 10 % місячної виручки від реалізації продукції, або 20 % (у такому разі не сплачується податок на додану вартість).

9. Основним джерелом формування прибутку малого підприємства є:

А) його операційна діяльність;

Б) його фінансова діяльність;

В) його інвестиційна діяльність;

Г) його інноваційна діяльність;

Д) його амортизаційна політика.

10. Економічна сутність малого підприємництва полягає:

А) у діяльності малих підприємств та фіз.осіб – підприємців;

Б) у поєднанні функцій власника з функціями управлінця і виробника;

В) у соціально-економічній значимості малого підприємництва;

Г) у реалізації торгівельної діяльності;

Д) у поєднанні основної та фінансової діяльності підприємств.

11. Офіс розвитку малого та середнього підприємництва був створений:

А) 18 листопада 1999 р;

Б) 5 жовтня 2006 р.;

В) 8 травня 2000 р.;

Г) 1 грудня 2010 р.;

Д) 16 жовтня 2018 р.

12. *Ознаки, за якими підприємства належать до групи малих підприємств:*

А) розмір статутного фонду;

Б) розмір отримуваного прибутку;

В) чисельність працюючих;

Г) розмір валового доходу за рік;

Д.) відповідь В і Г.

13. *Для суб'єктів малого бізнесу встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі:*

А) балансу (ф.1);

Б) звіту про фінансові результати (ф 2);

В) балансу та звіту про фінансові результати;

Г) не подають звітність;

Д) подають повну звітність а рівні всіх суб'єктів господарювання.

14. *Суб'єкти малого підприємництва підлягають сплаті до бюджету:*

А) єдиного податку;

Б) фіксованого податку;

В) окремих податків та платежів;

Г) звільнені від оподаткування;

Д) фіксований сільськогосподарський податок.

15. *Обсяг річного валового доходу для суб'єктів малого підприємництва:*

А) не повинен бути більшим за 500 тис євро;

Б) близько 2 млн. євро;

В) більше 1 млн. грн.;

Г) менше 10 млн. грн.;

Д) визнання підприємства малим не залежить від обсягу річного доходу.

16. *Критерії віднесення господарюючих суб'єктів до суб'єктів малого підприємництва визначені в:*

А) Законі України «Про підприємства»;

Б) Законі України «Про мале підприємництво»;

В) Господарському кодексі;

Г) Цивільному кодексі;

Д) всі відповіді правильні.

17. До малих підприємств в роздрібній торгівлі належать підприємства з чисельністю працюючих:

А) до 15 чоловік;

Б) до 50 чоловік;

В) до 25 чоловік;

Г) до 100 чоловік;

Д) більше 100 чоловік.

18. Підприємство, засноване на власності однієї особи, - це...

А) колективне підприємство;

Б) приватне підприємство;

В) мале підприємство;

Г) державне підприємство;

Д) іноземне підприємство.

19. До недоліків в діяльності малих підприємств можна віднести:

А) швидка адаптація до кон'юнктури ринку;

Б) можливість зменшення витрат виробництва за рахунок вузької спеціалізації;

В) створення конкурентного середовища;

Г) нездатність впроваджувати капіталомісткі досягнення науки і техніки у виробництво;

Д) провідна роль у створенні нових робочих місць.

20. Державна реєстрація суб'єктів малого підприємництва проводиться в:

А) Державній податковій службі;

Б) Державному комітеті статистики;

В) Районній державній адміністрації;

Г) Державному комітеті України з питань розвитку підприємництва;

Д) Виконавчими органами селищних, міських рад, нотаріусами та акредитованими особами.

ТЕМА 10

МІЖНАРОДНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

10.1. Сутність та характеристика міжнародного підприємництва.

10.2. Розвиток та форми міжнародної підприємницької діяльності.

10.3. Глобалізація міжнародного підприємництва.

Список рекомендованої літератури:

1. Бахрамов Ю.М., Глухів В.В. Організація зовнішньоекономічної діяльності. Особливості менеджменту: Навчальний посібник. К: Видавництво “Лань”, 2021. 448с.

2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: підручник. А. А. Мазаракі та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі та дра екон. наук, проф. Т.М. Мельник: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 651 с.

3. Калініна О. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб.; Нац. авіац. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". Харків : ХАІ, 2021. 47 с.

4. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О. та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

5. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

Ключові терміни:

міжнародне підприємництво (бізнес) – це реалізація міжнародних економічних відносин шляхом ділової взаємодії господарських суб’єктів різних країн з метою

взаємовигідної співпраці, одержання прибутку та зміцнення ринкових позицій;

зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами;

експортно-імпорتنі операції – є найпростішою формою міжнародного бізнесу і являють собою продаж товарів (послуг) в інші країни та закупівлю товарів (послуг) в інших країнах;

іноземні інвестиції – передача капіталу резидентами однієї країни для подальшого використання резидентами іншої країни;

глобалізація – це безперервний, стійкий процес інтеграції ринків, суверенних держав та технологій, який дозволяє окремим особам, корпораціям та суверенним державам швидше, ніж будь-коли, з мінімальними витратами встановлювати більш міцні контакти з партнерами, розосередженими по усьому світі; це об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних, соціальних систем, національних культур і навколишнього середовища.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняттю «міжнародне підприємництво».
2. Порівняйте поняття «міжнародне підприємництво» та «зовнішньоекономічна діяльність».
3. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та їх класифікація.

4. Які відмінності між міжнародним підприємництвом та підприємницькою діяльністю всередині однієї країни?

5. Основні риси сучасного міжнародного підприємництва.

6. Дайте характеристику періодам розвитку міжнародної підприємницької діяльності.

7. Назвіть форми міжнародного підприємництва.

8. Що таке горизонтально та вертикально інтегровані ТНК.

9. Які стратегічні потреби підприємств сприяють глобалізації?

10. Які зміни в умовах функціонування міжнародного підприємництва сприяють процесу глобалізації.

Завдання для розв'язання:

1. Контрактна вартість договору – 38 тис. дол. США, фактичні витрати з транспортування та страхування вантажу до митного кордону, що не ввійшли до контрактної ціни – 2 тис. дол.; мито – 20%, митні збори – 5 дол., ставка акцизного збору – 50%, ПДВ – 20%. Визначити імпорتنу ціну (ціну придбання) товару.

2. Контрактна вартість договору – 76 тис. дол. США, фактичні витрати з транспортування та страхування вантажу до митного кордону, що не ввійшли до контрактної ціни – 4 тис. дол., мито – 15%, митні збори – 5 дол., ставка акцизного збору – 50%, ПДВ – 20%. Визначити імпорتنу ціну (ціну придбання) товару.

3. Митна вартість одиниці товару складає 180 грн., розмір мита – 30%, ставка акцизного збору – 55%, митні збори – 0,2% митної вартості товарів, ставка ПДВ згідно діючого законодавства, торговельна надбавка – 15%. Визначити ціну на імпортні товари для підприємства – імпортера, а також кінцеву ціну реалізації.

4. Розрахувати експортну ціну на насіння соняшника, урахувавши що повна собівартість 1 т – 250 тис. грн., норматив рентабельності виробника 20%, витрати на доставку – 3% до оптової ціни виробника, митні збори – 0,2% митної вартості, експортне мито – 23% митної вартості.

5. Контрактна вартість договору – 524 тис. дол. США, фактичні витрати з транспортування та страхування вантажу до митного кордону, що не ввійшли до контрактної ціни – 5 тис. дол., мито – 10%; митні збори – 8 дол., ставка акцизного збору – 40%, ПДВ – 20%. Визначити імпорتنу ціну (ціну придбання) товару.

Тестові завдання:

1. *Реалізація міжнародних економічних відносин шляхом ділової взаємодії господарських суб'єктів різних країн з метою взаємовигідної співпраці, одержання прибутку та зміцнення ринкових позицій, – це:*

- А) підприємницька діяльність;
- Б) зовнішньоекономічна діяльність;
- В) міжнародне підприємництво;
- Г) господарська діяльність;
- Д) немає вірної відповіді.

2. *Діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами – це:*

- А) підприємницька діяльність;
- Б) зовнішньоекономічна діяльність;
- В) міжнародне підприємництво;
- Г) господарська діяльність;
- Д) немає вірної відповіді.

3. За місцем перебування та здійснення діяльності суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності поділяються на:

- А) юридичні та фізичні особи;
- Б) резиденти та нерезиденти;
- В) національні, іноземні, змішані;
- Г) громадяни України та іноземці;
- Д) немає вірної відповіді.

4. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, зареєстровані в Україні, які мають постійне місце знаходження або постійне місце проживання на території України, – це:

- А) юридичні особи;
- Б) громадяни України;
- В) резиденти;
- Г) нерезиденти;
- Д) немає вірної відповіді.

5. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання за межами України, а здійснюють зовнішньоекономічну діяльність на території України, – це:

- А) юридичні особи;
- Б) громадяни України;
- В) резиденти;
- Г) нерезиденти;
- Д) немає вірної відповіді.

6. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, в статутному фонді яких капітал суб'єктів господарювання України становить 100%, які зареєстровані в Україні та мають постійне місцезнаходження на її території, називаються:

- А) резиденти;
- Б) національні;

- В) іноземні;
- Г) змішані;
- Д) немає вірної відповіді.

7. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, в статутному фонді яких капітал суб'єктів господарювання іноземної держави становить 100%, і які зареєстровані як такі в іноземній державі та мають постійне місцезнаходження на її території, називаються:

- А) резиденти;
- Б) національні;
- В) іноземні;
- Г) змішані;
- Д) немає вірної відповіді.

8. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, статутний фонд яких становить національний та іноземний капітали, називаються:

- А) резиденти;
- Б) національні;
- В) іноземні;
- Г) змішані;
- Д) немає вірної відповіді.

9. Найпростіша форма міжнародного підприємництва, яка являє собою продаж товарів та послуг в інші країни світу, називається:

- А) експорт (імпорт);
- Б) іноземні інвестиції;
- В) ліцензування;
- Г) франчайзинг;
- Д) управлінські контракти.

10. Форма міжнародного підприємництва, яка передбачає укладання договору, згідно з яким підприємство, що знаходиться в одній країні, видає ліцензію підприємству іншої країни на використання своєї інтелектуальної власності (патентів, торгової марки,

фірмової назви, авторських прав або секретів виробництва) в обмін за плату (роялті), називається:

- А) експорт (імпорт);
- Б) іноземні інвестиції;
- В) ліцензування;
- Г) франчайзинг;
- Д) управлінські контракти.

11. Форма міжнародного підприємництва, яка полягає у передачі капіталу резидентами однієї країни для подальшого використання резидентами іншої країни, називається:

- А) експорт (імпорт);
- Б) іноземні інвестиції;
- В) ліцензування;
- Г) франчайзинг;
- Д) управлінські контракти.

12. Форма міжнародного підприємництва, яка провадиться у вигляді укладання угоди, відповідно до якої підприємство однієї країни дає підприємству іншої країни дозвіл на управління потужностями цього підприємства або надання інших управлінських послуг за певну винагороду (розмір якої зазначається в угоді):

- А) експорт (імпорт);
- Б) іноземні інвестиції;
- В) ліцензування;
- Г) франчайзинг;
- Д) управлінські контракти.

13. Вкладання капіталу з метою здійснення придбання та реального контролю над об'єктами власності, активами та цілими підприємствами в інших країнах, називається:

- А) транснаціональна корпорація;
- Б) спільне підприємство;
- В) портфельні іноземні інвестиції;

Г) прямі іноземні інвестиції;

Д) немає вірної відповіді.

14. Придбання іноземних фінансових активів (акцій, облігацій та інших цінних паперів), без мети здійснення контролю, називається:

А) транснаціональна корпорація;

Б) спільне підприємство;

В) портфельні іноземні інвестиції;

Г) прямі іноземні інвестиції;

Д) немає вірної відповіді.

15. Підприємство, що займаються міжнародним підприємництвом та мають двох або більше засновників – юридичних осіб з різних країн, називаються:

А) транснаціональна корпорація;

Б) спільне підприємство;

В) портфельні іноземні інвестиції;

Г) прямі іноземні інвестиції;

Д) немає вірної відповіді.

16. Підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох і більше країнах та здійснює проведення взаємозв'язаної політики і спільної стратегії завдяки одному чи кільком центрам прийняття рішень, називається:

А) транснаціональна корпорація;

Б) спільне підприємство;

В) портфельні іноземні інвестиції;

Г) прямі іноземні інвестиції;

Д) немає вірної відповіді.

17. Особлива форма ліцензування, сутність якої полягає у тому, що підприємство, яке знаходиться в одній країні, видає підприємству з іншої країни дозвіл на використання своєї технології виробництва, а також бренда, торгової марки та логотипу в обмін на оплату (роялті), називається:

- А) експорт (імпорт);
- Б) іноземні інвестиції;
- В) ліцензування;
- Г) франчайзинг;
- Д) управлінські контракти.

18. *Взаємодія відділень міжнародної корпорації, за якої виготовлення і реалізація певної продукції на міжнародних ринки закріплюються за відповідними відділеннями з урахуванням усіх витрат, називається:*

- А) транснаціональна корпорація;
- Б) горизонтальна інтеграція;
- В) вертикальна інтеграція;
- Г) глобалізація;
- Д) немає вірної відповіді.

19. *Спеціалізація окремих відділень за стадіями технологічного процесу й зосередженні виготовлення кінцевої продукції в незначній кількості філій, які поставляють її на світові ринки, називається:*

- А) транснаціональна корпорація;
- Б) горизонтальна інтеграція;
- В) вертикальна інтеграція;
- Г) глобалізація;
- Д) немає вірної відповіді.

20. *Безперервний, стійкий процес інтеграції ринків, суверенних держав та технологій, який дозволяє окремим особам, корпораціям та суверенним державам швидше, ніж будь-коли, з мінімальними витратами встановлювати більш міцні контакти з партнерами, розосередженими по усьому світі, називається:*

- А) транснаціональна корпорація;
- Б) горизонтальна інтеграція;
- В) вертикальна інтеграція;
- Г) глобалізація;
- Д) немає вірної відповіді.

ТЕМА 11

МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

- 11.1. Основні етапи створення власної справи.
- 11.2. Початковий капітал та джерела його формування.
- 11.3. Найменування та торгівельна марка.
- 11.4. Засновницькі документи та їх підготовка.

Список рекомендованої літератури:

1. Гонtareва І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.
2. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб. Сментина Н. В. та ін.; Одес. нац. екон. ун-т. Київ : Гуляєва В. М., 2019. 320 с.
4. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 61 с.
5. Організація підприємницької діяльності : конспект лекцій. Ю. В. Чорток, А. В. Євдокимова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 81 с.
6. Орлова К. Є. Управління бізнесом : підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.
7. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

Ключові поняття:

підприємницька ідея (бізнес-ідея) – це конкретне цілісне знання про доцільність та можливість займатися певним видом підприємницької діяльності, а також чітке усвідомлення мети такої діяльності, шляхів та засобів її досягнення;

початковий капітал – це сума коштів, необхідних для започаткування справи;

венчурне інвестування – інвестування коштів великих компаній, банків, страхових, пенсійних та інших фондів у новостворені інноваційні фірми, що мають значний потенціал зростання і реалізують інноваційні проекти з високим рівнем ризику;

кошти бізнес-ангелів – кошти фізичних осіб, які професійно або на аматорському рівні (мода, авантюризм, бажання набути досвіду, бути причетним до інноваційного процесу) вкладають кошти в бізнес-ідеї;

статутний (складений, зареєстрований) капітал – капітал, який створюється внесенням вкладів засновниками у вигляді грошових коштів, цінних паперів, іншими речами, що мають грошову оцінку;

логотип – оригінальне зображення повного або скороченого найменування підприємства (організації) або товару;

торговельна марка або знак для товарів і послуг – позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

бренд – комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість;

статут – встановлений засновником (власником майна) організації обсяг правил, що регулюють її правовий стан, відносини, пов'язані з внутрішнім управлінням, стосунки з іншими організаціями чи громадянами;

засновницький договір – установчий документ, що встановлює обов'язки його учасників щодо створення юридичної особи, формування її капіталу, частина якого оплачується до реєстрації.

Питання для обговорення:

1. Що може слугувати передумовою створення власної справи?
2. Які стадії проходить процес організації нового підприємства?
3. Що собою являє підприємницька ідея та стимули до її виникнення?
4. Які види бізнес-ідей Вам відомі?
5. Яким цілям підприємницької діяльності має відповідати бізнес-ідея при її виборі?
6. Які можливі джерела фінансування бізнес-ідеї визначають в економічній літературі?
7. Які витрати включаються до витрат на заснування власної справи?
8. Що таке початковий капітал підприємства та які особливості його утворення?
9. Які існують законодавчі обмеження при формуванні назви підприємства?
10. Які Ви знаєте прийоми до формування нової назви підприємства?
11. Що таке логотип та з чого він складається?
12. Що прийнято розуміти під «торговою маркою», її типи та умови реєстрації?
13. Здійсніть порівняння понять «торгова марка» та «бренд».
14. Які установчі документи необхідні для реєстрації власної справи?

Ситуації та завдання:

1. На підставі опрацювання персональних відомостей та публічної інформації (спеціалізовані друковані видання, мережа Інтернет, тощо) заповнити наведену нижче таблицю та визначити найімовірніше джерело залучення капіталу до фінансування власної справи.

<i>Джерела фінансування</i>	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
Власні кошти		
Кошти друзів, родичів		
Бізнес-ангел		
Конкурси і гранти		
Кредити		
Бізнес-інкубатори		
Венчурні фонди		

2. Сформулюйте власну бізнес-ідею. Обґрунтуйте її доцільність та придумайте назву бізнесу. Опишіть споживачів Вашого продукту (послуги) та існуючих конкурентів. Придумайте слоган та логотип для Вашого бізнесу.

3. Молода ініціативна група вирішила створити власний бізнес в кондитерському напрямку маючи напрочуд оригінальний рецепт кокосового печива у формі кулі. Оскільки при формуванні бізнес-ідеї було визначено, що їх бізнес буде спрямовано безпосередньо на діток постала проблема відповідного оформлення печива та його упаковки, а саме: печива в формі кулі повинні перетворитися в картинку, яка наноситься на упаковку. Уявіть себе на місце власників бізнесу (маркетологів) і спробуйте придумати якомога більше число картинок, в котрих зустрічається кулю, наприклад, м'яч для регбі, сонце тощо; щоб представити логотип на упаковку.

4. Започаткувавши власну справу, яка починає працювати як публічне акціонерне товариство з

наступного року, Ви визначаєте передумови його функціонування, необхідний початковий капітал та джерела його наповнення.

5. Якщо наважилися реєструвати в Україні власну справу то визначте форму бізнесу проаналізувавши переваги та недоліки всіх можливих форм (фізична особа-підприємець, приватне підприємство, товариство з обмеженої відповідальністю, акціонерне товариство). Порівняльний аналіз подати у вигляді таблиці.

Тестові завдання:

1. Якої стадії в процесі створення власної справи не існує?

- А) підготовчої;
- Б) реєстраційної;
- В) функціональної;
- Г) організаційної;
- Д) всі існують.

2. Бізнес- ідея повинна базуватись на принципі:

- А) знайти потребу та задовольнити її;
- Б) знайти споживачів для запропонованого продукту;
- В) бути кращими за конкурентів;
- Г) допомогти покращити Всесвіт;
- Д) налагодити економічну систему країни.

3. За джерелом походження бізнес-ідеї розрізняють:

- А) велику, середню, малу;
- Б) легальну, нелегальну;
- В) власну, запозичену;
- Г) купуючу, стартову, франшизу;
- Д) для чоловіків, жінок, дітей, пенсіонерів.

4. Бізнес-ангели — це:

- А) структури, створені для пошуку й комерціалізації інновацій, які професійно сприяють бізнес-діяльності ;
- Б) друзі, рідні та ініціативні небайдужі;

В) конкурси і гранти здатні надати не тільки фінансові вкладення, але й є свідченням професійного визнання, що здатне мотивувати команду на подальшу творчу співпрацю;

Г) грантовий венчурний фонд, який надає гранти й підтримку перспективним українським ІТ-проектам на етапі започаткування;

Д) фізичні особи, які професійно або на аматорському рівні (мода, авантюризм, бажання набути досвіду, бути причетним до інноваційного процесу) вкладають кошти в бізнес-ідеї.

5. Венчурне інвестування – це:

А) структури, створені для пошуку й комерціалізації інновацій, які професійно сприяють створенню власної справи ;

Б) друзі, рідні та ініціативні небайдужі;

В) заходи різних форматів відповідної професійної чи галузевої спрямованості — конференції, бізнес-форуми, засідання бізнес-клубів, тренінги тощо, метою яких є обмін ідеями, пошук однодумців, консультантів, інвесторів;

Г) інвестування коштів великих компаній, банків, страхових, пенсійних та інших фондів у новостворені інноваційні фірми, що мають значний потенціал зростання і реалізують інноваційні проекти з високим рівнем ризику;

Д) фізичні особи, які професійно або на аматорському рівні (мода, авантюризм, бажання набути досвіду, бути причетним до інноваційного процесу) вкладають кошти в бізнес-ідею.

6. Для акціонерного товариства законодавством визначений мінімальний обсяг статутного капіталу:

А) 125 неоподатковуваних мінімумів;

Б) 1250 неоподатковуваних мінімумів;

В) 125 мінімальних заробітних плат;

Г) 1250 мінімальних заробітних плат;

Д) Не визначено законодавством.

7. *Логотип – це...*

А) назва, що описує діяльність компанії;

Б) оригінальне зображення повного або скороченого найменування підприємства (організації) або товару;

В) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

Г) комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість;

Д) об'єднання майна (капіталів) і підприємницьких зусиль з метою отримання прибутку.

8. *Бренд – це...*

А) назва, що описує діяльність компанії;

Б) оригінальне зображення повного або скороченого найменування підприємства (організації) або товару;

В) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

Г) комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість;

Д) об'єднання майна (капіталів) і підприємницьких зусиль з метою отримання прибутку.

9. *Торгова марка – це...*

А) назва, що описує діяльність компанії;

Б) оригінальне зображення повного або скороченого найменування підприємства (організації) або товару;

В) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

Г) комплекс понять, які узагальнюють уявлення людей про відповідний товар, послугу, компанію або особистість;

Д) об'єднання майна (капіталів) і підприємницьких зусиль з метою отримання прибутку.

10. *Право власності на торговельну марку засвідчується...*

А) свідоцтвом;

- Б) паспортом;
- В) бланком;
- Г) ліцензією;
- Д) витягом.

11. *Конкретне цілісне знання про доцільність та можливість займатися певним видом підприємницької діяльності, а також чітке усвідомлення мети такої діяльності, шляхів та засобів її досягнення» це:*

- А) мета бізнесу;
- Б) аутсорсінг;
- В) підприємницька ідея;
- Г) концепція бізнесу;
- Д) логіка створення власної справи.

12. *Підприємницька ідея це:*

- А) найменування виду діяльності у визначеній сфері;
- Б) знання про доцільність та можливість займатися певним видом бізнесу, цілі, шляхи та засоби її досягнення;
- В) пошук шляхів, засобів та можливостей здійснення бізнесу у певному регіоні;
- Г) добровільне об'єднання громадян з метою отримання прибутку;
- Д) рекомендації родичів, знайомих для відкриття бізнесу у певній сфері діяльності.

13. *Вибір сфери підприємницької діяльності здійснюється з урахуванням:*

- А) власного практичного досвіду та потенціалу;
- Б) наявності необхідних ресурсів;
- В) смакових вподобань бізнесмена;
- Г) здобутої освіти;
- Д) ступеню конкуренції у галузі.

14. *Джерела формування підприємницької ідеї:*

- А) держава;
- Б) споживачі;
- В) рівень менеджменту;

Г) конкуренти;

Д) бюджет.

15. *Офіційно зареєстрований документ, який регламентує діяльність юридичної особи?*

А) статут підприємства;

Б) підприємницька угода;

В) сертифікат;

Г) організаційно-правова форма

Д) установчий договір.

16. *Статут підприємства – це ...*

А) офіційно зареєстрований документ, який визначає форму власності підприємства, сферу його діяльності, спосіб управління та контролю, порядок утворення майна підприємства та розподілу прибутку, порядок реорганізації та інші положення, які регламентують діяльність юридичної особи;

Б) угода, яка укладається між двома або кількома засновниками щодо створення підприємства певним шляхом;

В) сукупність грошових коштів та майна, яка необхідна для організації та початку функціонування підприємства;

Г) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

Д) свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, що підтверджує взяття його на облік в органі державної податкової служби.

17. *Статутний фонд – це ...*

А) офіційно зареєстрований документ, який визначає форму власності підприємства, сферу його діяльності, спосіб управління та контролю, порядок утворення майна підприємства та розподілу прибутку, порядок реорганізації та інші положення, які регламентують діяльність юридичної особи;

Б) угода, яка укладається між двома або кількома засновниками щодо створення підприємства певним шляхом;

В) сукупність грошових коштів та майна, яка необхідна для організації та початку функціонування підприємства;

Г) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб;

Д) свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, що підтверджує взяття його на облік в органі державної податкової служби.

18. Сукупність грошових коштів та майна, яке необхідно для організації та початку функціонування фірми – це ...:

А) майно засновників фірми;

Б) статутний фонд фірми;

В) резервний фонд фірми;

Г) страховий фонд фірми;

Д) запозичений фонд фірми.

19. Угода, яка укладається між двома або кількома засновниками щодо створення фірми певним шляхом – це:

А) договір;

Б) статут;

В) засновницький договір;

Г) свідоцтво;

Д) усі відповіді правильні.

20. Основним документом, що регламентує створення власної справи є:

А) Господарський кодекс України;

Б) Кримінальний кодекс України;

В) Цивільний кодекс України;

Г) Процесуальний кодекс України;

Д) Адміністративний кодекс України.

ТЕМА 12

МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

12.1. Поняття та роль менеджменту у підприємницькій діяльності.

12.2. Принципи та функції менеджменту.

12.3. Рівні та види менеджменту.

12.4. Організаційна структура управління підприємством: поняття та типи.

Список рекомендованої літератури:

1. Краус К.М., Краус Н.М., Радзіховська Ю.М. Менеджмент і маркетинг: посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 241с.

2. Менеджмент: Підручник. С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

3. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Орлова К. Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.

5. Хмурова В. Менеджмент підприємницької діяльності: навч. посіб. Видавництво Центр навчальної літератури, 2019. 286 с.

Ключові поняття:

менеджмент підприємницької діяльності (з англ. management – управління) являє собою специфічний вид діяльності, спрямований на досягнення поставлених цілей шляхом забезпечення координації усіх ресурсів, наявних у

розпорядженні суб'єкта підприємницької діяльності;

управління – цілеспрямований вплив на соціально–економічну систему будь–якого типу та масштабу (наприклад, управління економікою країни, управління регіональним розвитком тощо);

функції менеджменту – це умовно відокремлені напрями управлінської діяльності, що забезпечують цільовий вплив визначеного спрямування на об'єкт управління;

планування – це управлінський процес, функція, що базується на встановленні ключових цілей підприємства, а також ідентифікації заходів щодо досягнення відповідних цілей у визначеній їх послідовності та часовому визначенні;

організація – функція менеджменту, що може бути визначена як розподіл розроблених заходів і завдань між окремими працівниками або підрозділами підприємства;

мотивація (за іншими трактуваннями вплив, керівництво, лідерство тощо) передбачає здійснення цілеспрямованого впливу на працівників підприємства. Мотивацію можна визначити як спрямування діяльності працівників підприємства у визначеному, потрібному напрямі;

контроль – це функція менеджменту, за допомогою якої менеджери: збирають інформацію щодо показників діяльності підприємства; порівнюють отриману інформацію про фактичні показники діяльності підприємства із плановими показниками; на основі проведеного порівняння визначають, що повинно бути змінено та зроблено для того, щоб досягти планових показників;

координація передбачає забезпечення пропорційного та гармонійного розвитку усіх сфер суб'єкта підприємницької діяльності при оптимальному поєднанні існуючих ресурсів підприємства та забезпеченні раціонального їх

використання;

регулювання спрямоване на подолання протиріч на підприємстві під час здійснення управління, збалансування порядку і деструктивних факторів;

топ-менеджмент (або у зарубіжній практиці C-level management) – рівень менеджменту, представлений керівниками, які мають повноваження щодо прийняття найважливіших рішень щодо діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, що визначатимуть його поточні та майбутні перспективи розвитку;

середній рівень менеджменту (або так званий middle-менеджмент) формують керівники функціональних служб та підрозділів суб'єкта підприємницької діяльності (наприклад, головний інженер, головний економіст, головний бухгалтер тощо). Керівники середнього рівня відповідають за досягнення цілей, поставлених вищим керівництвом суб'єкта бізнесу, причому обсяг їхніх повноважень, прав та обов'язків може відрізнятись залежно від структури та розмірів суб'єкта підприємницької діяльності;

нижчий рівень менеджменту (first-level managers) забезпечує організацію поточної роботи та безпосередньо взаємодіє з працівниками. До керівників нижчого рівня відносяться начальник дільниці, керівник проєктної групи тощо;

стратегічний менеджмент орієнтований на тривалу часову перспективу (зазвичай, 3–5 років) та полягає у встановленні цілей та розробці заходів довгострокового характеру. До типових стратегічних цілей відносять напрями розвитку бізнесу, формування цільової ринкової частки тощо;

тактичний менеджмент спрямований на вирішення завдань у короткостроковій перспективі (орієнтовно, 1–3 роки) та передбачає деталізацію заходів, визначених на стратегічному рівні. Прикладом тактичних заходів може

бути забезпечення позиціонування конкретного товару на конкретному ринку з метою збільшення ринкової частки;

оперативний менеджмент передбачає поточне керування діяльністю суб'єкта бізнесу (в межах одного року) та полягає у постановці та вирішенні поточних завдань, які, у свою чергу, підпорядковані тактичним. Наприклад, до оперативного завдання може бути віднесено організацію рекламної кампанії певного продукту на конкретному ринку;

організаційна структура управління – це сукупність підрозділів підприємства та окремих посадових осіб, а також зв'язків підпорядкування та взаємодії між ними.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте основні етапи становлення менеджменту як науки.

2. Якими є основні характеристики менеджменту у сучасних умовах?

3. Чим обумовлена роль менеджменту підприємницької діяльності у сучасних умовах?

4. Назвіть основні принципи менеджменту.

5. В чому полягає сутність принципу досягнення економічної ефективності?

6. Назвіть основні функції менеджменту.

7. В чому полягає сутність функції організації?

8. Що передбачає функція контролю?

9. Що таке специфічні функції менеджменту? Назвіть основні специфічні функції.

10. Що є підставою для виділення рівнів менеджменту?

11. Якими повноваженнями наділені менеджери топ-рівня?

12. Охарактеризуйте основні види менеджменту.

13. Що таке організаційна структура управління підприємством? Назвіть основні типи організаційних структур управління.

14. Які переваги надає лінійно–функціональна структура управління?

15. Для яких підприємств (організацій) найбільш доцільною є дивізійна структура управління?

Ситуації та завдання:

1. Виходячи з основних функцій та завдань менеджменту, подумайте, які особисті та професійні характеристики повинні бути притаманними ефективному менеджеру? Здійсніть самооцінку: наскільки Ви підходите на роль менеджера.

2. Проаналізуйте управлінські ситуації. Визначте доцільність управлінських рішень. У випадку недоцільності, визначте, якому з принципів менеджменту суперечить кожна з наведених ситуацій.

а. ТОВ «Ліра» здійснює діяльність у сфері роздрібної торгівлі. На сьогодні підприємство має три торговельних точки в різних містах Житомирської області. На підприємстві побудована лінійно–функціональна структура, проте новий директор намагається контролювати усі рішення, в т.ч. рішення щодо закупівлі товарів окремими торговельними точками, рішення щодо можливості надання знижок тощо.

б. ТОВ «Альфа–Принт» є поліграфічним підприємством, що здійснює широкоформатний друк. Підприємство характеризується високим рівнем якості продукції, однак функціонує в умовах високого рівня конкуренції на ринку. Великий клієнт, частка наданих послуг якому потенційно здатна скласти близько 10 % від загального обороту ТОВ «Альфа–Принт», вимагає знижку у 20 %. У випадку надання знижки, ТОВ «Альфа–Принт» отримає збиток від такої господарської операції, проте здобуде великого клієнта та отримає гарну ділову репутацію.

в. Економіст І. І. Петренко працює у відділі заробітної плати. У своїй поточній діяльності І.І. Петренко підпорядковується головному економісту, проте іноді отримує завдання від генерального директора підприємства, які можуть суперечити вказівкам безпосереднього керівника. Яких вказівок повинен дотримуватися І.І. Петренко?

3. Визначте, до якої з функцій менеджменту належить кожне із наведених нижче завдань:

а. Формування асортименту продукції на наступний період.

б. Побудова організаційної структури підприємства.

в. Визначення цільових показників діяльності на наступний період.

г. Розробка положення про преміювання для працівників підприємства.

д. Визначення ступеню виконання плану по обсягам виробництва.

е. Розробка положень про окремі структурні підрозділи.

4. Згадайте основні рівні менеджменту на підприємстві. Визначте, до повноважень якого рівня менеджменту належать наступні управлінські ситуації:

1. Підприємство вирішило придбати частку у статутному капіталі конкурента.

2. На виробництві запаси сировини знаходяться на критичному рівні.

3. Працівник бухгалтерії запізнився на роботу.

4. Підприємство планує впроваджувати новий вид продукції.

5. Один з постійних клієнтів просить надати йому знижку при купівлі продукції підприємства.

6. Виникла необхідність узгодження посадових інструкцій працівників відділу заробітної плати в

структурі планово–економічного відділу.

5. Підприємство «Булочка» займається виробництвом хлібобулочних виробів. Підприємство розташоване у м. Житомир, проте має торговельні точки у м. Бердичів та м. Новоград–Волинський. Асортимент продукції включає: хліб пшеничний, хліб житній, батони, булочні вироби, торти. Оновлення асортименту здійснюється дуже повільно. Визначте основні структурні підрозділи, що складатимуть структуру хлібопекарського підприємства. Сформуйте організаційну структуру, що найкраще відповідатиме специфіці діяльності підприємства.

Тестові завдання:

1. Як співвідносяться між собою поняття «менеджмент» та «управління» у вітчизняній науці?

- А) поняття є тотожними;
- Б) менеджмент є поняттям більш широким, оскільки передбачає здійснення його на різних рівнях;
- В) управління є поняттям більш широким, оскільки може здійснюватися як на рівні держави, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання;
- Г) поняття стосуються різних сфер господарської діяльності, тому є різними;

Д) немає правильної відповіді.

2. Засновником менеджменту як науки вважається:

- А) Анрі Файоль;
- Б) Абрахам Маслоу;
- В) Леонід Канторович;
- Г) Фредерік Тейлор;
- Д) Мері Паркер Фоллетт.

3. Еволюція управлінської думки розпочалася з:

- А) наукової школи менеджменту;
- Б) адміністративної школи менеджменту;
- В) школи людських відносин;
- Г) біхевіористської школи;

Д) кількісної школи.

4. *Передовими досягненнями кібернетики та економіко–математичного моделювання користується така школа, як:*

- А) наукова;
- Б) адміністративна;
- В) людських відносин;
- Г) біхевіористська;
- Д) кількісна.

5. *Системний підхід в управлінні базується на розумінні того, що:*

А) у будь–якій господарській ситуації існує декілька варіантів управлінських рішень;

Б) управлінська діяльність повинна бути спрямована на досягнення цілей підприємства;

В) підприємство є складною поліструктурною системою, яка складається з окремих компонентів (сфер, підрозділів), що пов'язані між собою;

Г) підприємство повинне пристосовуватися до змін зовнішнього середовища;

Д) у системі чинників виробництва чільне місце відводиться людині, її властивостям та кваліфікаційним характеристикам.

6. *Наявність єдиного управлінського органу, що виконує відповідні функції, передбачає наступний принцип:*

- А) поєднання централізації та децентралізації;
- Б) досягнення економічної ефективності;
- В) матеріального та морального стимулювання;
- Г) єдиноначальності;
- Д) науковості.

7. *До основних функцій менеджменту не відноситься:*

- А) планування;
- Б) організація;
- В) мотивація;
- Г) контроль;
- Д) підбір персоналу.

8. Вибір заходів, що мають бути здійснені для досягнення цілей організації, з деталізацією того, як і коли повинні бути реалізовані зазначені заходи здійснюється в межах функції:

- А) планування;
- Б) організація;
- В) мотивація;
- Г) контроль;
- Д) підбір персоналу.

9. Розробка організаційної структури підприємства передбачена такою функцією як:

- А) планування;
- Б) організація;
- В) мотивація;
- Г) контроль;
- Д) підбір персоналу.

10. Специфічними функціями менеджменту називаються ті функції, що:

- А) визначаються залежно від специфіки об'єкта управління;
- Б) здійснюються на підприємстві періодично;
- В) виконуються спеціальним представником управлінського персоналу;
- Г) передбачають здійснення контрольної діяльності;
- Д) немає правильної відповіді.

11. Підставою для виділення рівнів менеджменту є:

- А) організаційно–правова форма господарювання;
- Б) кількість працівників на підприємстві;
- В) обсяг повноважень у сфері прийняття управлінських рішень;
- Г) наявність значної кількості структурних підрозділів.
- Д) немає правильної відповіді.

12. Визначення місії, стратегії підприємства, прийняття найважливіших рішень щодо діяльності суб'єкта підприємництва, що визначатимуть його

перспективи, входить до повноважень:

- А) топ–менеджерів;
- Б) менеджерів середнього рівня;
- В) менеджерів нижнього рівня;
- Г) рядових працівників;
- Д) це колегіальне рішення, що приймається шляхом голосування менеджерів усіх рівнів.

13. Організацію поточної діяльності суб'єкта підприємництва та щоденну взаємодію із рядовими працівниками під час виконання ними посадових обов'язків здійснюють:

- А) топ–менеджери;
- Б) менеджери середнього рівня;
- В) менеджери нижнього (першого) рівня;
- Г) директор з персоналу;
- Д) відділ кадрів.

14. Управлінська діяльність, спрямована на визначення місії та стратегічних цілей підприємства, основних напрямів діяльності та орієнтирів – це:

- А) загальний менеджмент;
- Б) ситуаційний менеджмент;
- В) інноваційний менеджмент;
- Г) фінансовий менеджмент;
- Д) стратегічний менеджмент.

15. Ефективна взаємодія суб'єкта підприємницької діяльності із факторами зовнішнього середовища, з урахуванням їх змінності та динамізму здійснюється в рамках такого виду менеджменту:

- А) загальний менеджмент;
- Б) ситуаційний менеджмент;
- В) інноваційний менеджмент;
- Г) фінансовий менеджмент;
- Д) стратегічний менеджмент.

16. До механістичних структур управління не відноситься:

- А) лінійна;
- Б) матрична;
- В) лінійно–функціональна;
- Г) дивізійна;
- Д) функціональна.

17. До адаптивних структур управління відноситься:

- А) лінійна;
- Б) проєктна;
- В) лінійно–функціональна;
- Г) дивізійна;
- Д) функціональна.

18. Для малого підприємства з чисельністю працівників 15 осіб найбільш доцільним є створення організаційної структури такого типу:

- А) лінійна;
- Б) функціональна;
- В) матрична;
- Г) дивізійна;
- Д) проєктна.

19. Для підприємства, що має значну кількість відокремлених територіальних підрозділів, які розташовані у різних містах України, доцільним є створення організаційної структури такого типу:

- А) лінійна;
- Б) функціональна;
- В) матрична;
- Г) дивізійна;
- Д) проєктна.

20. Для підприємства, що одночасно реалізовує декілька проєктів та характеризується значними масштабами діяльності, доцільним є створення організаційної структури такого типу:

- А) лінійна;
- Б) функціональна;
- В) матрична;
- Г) дивізійна;
- Д) проєктна.

ТЕМА 13

МАРКЕТИНГ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

13.1. Суть та види маркетингу.

13.2. Комплекс, функції і тактика маркетингу на різних стадіях життєвого циклу товару.

13.3. Реклама та її роль в підприємницькій діяльності.

Список рекомендованої літератури:

1. Балабанова Л.В., Холод В.В., Балабанова І.В. Маркетинг підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2019. 612 с.

2. Карпенко Н.В. Маркетингова діяльність підприємств: сучасний зміст. К.: Центр учбової літератури, 2019. 252 с.

3. Краус К.М., Краус Н.М., Радзіховська Ю.М. Менеджмент і маркетинг: посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 241с.

4. Менеджмент: Підручник. С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Поведінка споживача: навчальний посібник. Н.М. Бабко, О.В. Мандич, І.О. Севідова та ін. Харків: ХНТУСГ, 2020. 170 с.

Ключові поняття:

маркетинг – це діяльність, що спрямована на комплексне вивчення ринку і запитів споживачів з метою задоволення споживчих потреб. Маркетинг – це

підприємницька діяльність, яка перетворює потреби покупців на доходи підприємства. Маркетинг – це ринкова концепція управління виробництвом та реалізацією товарів, орієнтована на платоспроможний попит. Ключовим словом, яке проходить через усі визначення маркетингу, є потреби споживачів. Для задоволення потреб споживачів та отримання максимального прибутку розробляються маркетингові програми управління підприємством, виробництва нових товарів, ціноутворення, товароруху, збуту, реклами;

види маркетингу – кожен з видів маркетингу передбачає конкретну програму, спрямовану на досягнення певної маркетингової цілі;

відповідно до характеру попиту на товар виділяють декілька видів маркетингу:

- конверсійний;
- стимулюючий;
- розвиваючий;
- ремаркетинг;
- синхромаркетинг;
- підтримуючий;
- демаркетинг;
- протидіючий;

комплекс маркетингу – це сукупність маркетингових інструментів і методів, що використовуються підприємством для досягнення його ринкових цілей. Цю сукупність дуже часто позначають як 4P (чотири P) – за першими літерами англійських слів: product – продукт, price – ціна, place – місце, promotion – просування;

функції маркетингу – окремі види або комплекси видів спеціалізованої діяльності, що здійснюються в процесі функціонування підприємства як учасника ринку. Орієнтуючись на принципovu методологію маркетингу як ринкову концепцію управління і збуту, доцільно виділити

чотири блоки комплексних функцій (аналітична, виробнича, збутова, управління):

аналітична функція реалізується шляхом використання низки інструментів аналізу ринку і його складових для проведення маркетингових досліджень різних масштабів і цільового спрямування, результат яких, розробка обґрунтованих маркетингових планів стратегічного, тактичного та оперативного рівня. Складові цієї функції наступні: вивчення ринку як такого; вивчення споживачів; вивчення фірмової структури ринку; вивчення товару; аналіз внутрішнього середовища підприємства;

виробнича функція маркетингу призначена для формування і реалізації інноваційного складника у товарній політиці підприємства через розробку і підтримку програм створення нових товарів і вдосконалення наявних. Складові цієї функції наступні: організація виробництва нових товарів; організація матеріально-технічного забезпечення; управління конкурентоспроможністю та якістю продукції;

збутова функція спрямована на створення ефективної збутової мережі для підтримування конкурентоспроможності продукції підприємства та її реалізації з найбільшою вигодою. Управлінська функція передбачає систематичний цілеспрямований вплив на маркетингову діяльність через планування, організацію, мотивацію і контроль для досягнення маркетингових цілей підприємства.

функція управління маркетингом – це систематичний цілеспрямований вплив на маркетингову діяльність через планування, організацію, мотивацію і контроль для досягнення маркетингових цілей підприємства. Складові функції управління маркетингом: планування; організація; інформаційне забезпечення; контроль маркетингової діяльності;

реклама – це вид комунікації у сфері маркетингу між рекламодавцем і клієнтом з метою поширення оплаченої інформації та залучення нових споживачів (потенційних клієнтів) до товару або послуги;

типи реклами – рекламну справу можна поділити на сім категорій (типів), а саме:

- масова реклама, або реклама на масового споживача (consumer);
- індустріальна реклама (business-to-business);
- торговельна реклама (trade);
- роздрібна реклама (retail);
- фінансова реклама (financial);
- контактна реклама (direct response);
- кадрова реклама (recruitment);

засоби реклами – це засоби, що використовуються для доведення реклами до її споживача. Засоби поширення рекламної інформації: телебачення; довідники (сезонні, регіональні, спеціалізовані); дірект мейл (листи, листівки з інформацією про розпродажі, сповіщення, купони, флаєри); презентаційний матеріал та інше.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність сучасного маркетингу?
2. Поясніть відмінність між стратегічним та оперативним маркетингом.
3. Які існують рівні впровадження маркетингу на підприємстві?
4. Перерахуйте основні функції маркетингу на підприємстві.
5. Дайте характеристику основним видам зовнішнього маркетингу.
6. Що таке комплекс маркетингу? Дайте характеристику його складовим.

7. Дайте визначення поняттям реклама, виробник реклами, споживач реклами.

8. Які існують види підприємств-виробників реклами?

9. Якою є мета діяльності Української асоціації маркетингу та її вплив на маркетингову діяльність підприємств?

10. Охарактеризуйте основні форми, типи та види реклами.

Ситуації та завдання:

1. Власник кафетерію з метою рекламування свого закладу опублікував в газеті оголошення про зниження цін. Однак його сподівання не виправдались – число відвідувачів кафетерію і через деякий час після виходу оголошення не збільшилось. Які з можливих причин невдачі такої реклами Ви могли б назвати? Які рекомендації Ви можете дати власнику для проведення успішної рекламної кампанії?

2. Головним асортиментом магазину канцелярських (офісних) товарів є: ручки, папір, листівки поштові, картон, зошити, ампули для кулькових ручок. Якими з вказаних товарів і чому можна було б доповнити асортимент цього магазину? Відповідь обґрунтуйте.

Додаткові товари:

а. журнали;

б. щоденні газети;

в. копіювальний папір;

г. фрукти;

д. закуски;

е. пральні послуги (приймальний пункт), тощо.

3. Які з наведених елементів використовується при організації маркетингової діяльності підприємства?

а. Побудова та вдосконалення структури управління маркетингом.

б. Наявність чітко сформульованих цілей та завдань, поставлених перед підприємством.

в. Обмежена кількість персоналу.

г. Підбір фахівців з маркетингу.

д. Розподіл завдань, прав та відповідальності серед працівників маркетингових служб.

е. Створення належних умов для ефективної роботи маркетингового персоналу.

є. Обмеження кількості ланок в управлінні.

ж. Забезпечення ефективної взаємодії маркетингових та інших служб.

4. Визначити елементи, що характеризують переваги товарної служби маркетингу.

а. Керівник, який займається певним товаром, має можливість координувати різні роботи з усього комплексу маркетингу для даного товару, а також швидко реагувати на вимоги ринку.

б. Дає змогу концентрувати маркетингову діяльність на потребах конкретних ринкових сегментів.

в. Приділяють увагу як основним, так і другорядним за значенням товарам.

г. Легше виявляти здібних працівників, адже їх залучають до всіх сфер оперативної маркетингової діяльності.

5. Чи потрібно проводити рекламу в умовах економічного спаду, коли загальний обсяг попиту і кількість споживачів зменшується? Відповідь обґрунтуйте.

6. Проаналізуйте наведені нижче приклади рекламних звернень та дайте відповіді на запитання:

- «Gala – навіщо платити більше?» На що робиться наголос в цьому висловленні?

- «Впустить тигра у свій двигун». Який товар рекламує це звернення та який образ намагається викликати у покупця рекламодавець?

- «Змінимо життя на краще. Philips». Чим фірма намагається привернути увагу клієнта?

7. Складіть перелік маркетингових функцій, які мають виконуватись працівниками:

- комерційного банку;
- видавництва, що випускає навчальну літературу;
- взуттєвої фабрики;
- автомобільної корпорації;
- туристичної фірми;
- кондитерської фабрики.

8. Проведіть порівняльний аналіз (спільні риси і відмінності) вказаних видів маркетингу: споживчий і промисловий маркетинг; внутрішній і міжнародний маркетинг; маркетинг матеріальних продуктів і маркетинг послуг.

Порівняння необхідно провести окремо для кожної із маркетингових функцій: аналіз маркетингового середовища, розробка товарної політики, розробка цінової політики, розробка політики розподілу, розробка комунікативної політики.

9. Виробники якої продукції, пропонуючи її споживачам, можуть робити акцент на задоволенні фізіологічних потреб? Наведіть приклади.

10. Чим відрізняється один від одного два підходи до управління підприємством: концепція удосконалення товару і концепція удосконалення виробництва ?

11. Розподіліть запропоновані варіанти відповідей на функції та цілі маркетингової діяльності, заповнивши таблицю.

- а. Комплексне дослідження ринку.
- б. Орієнтація на комерційний успіх.
- в. Аналіз зовнішнього середовища.
- г. Збільшення частки ринку підприємства на 5%.
- д. Активізація рекламної кампанії.
- е. Контроль результатів маркетингової діяльності.
- є. Оцінювання альтернативних маркетингових стратегій.
- ж. Максимізація прибутку.
- з. Розробка цінової стратегії.
- і. Досягнення заданої віддачі на інвестований капітал.

Цілі та функції маркетингової діяльності

Цілі маркетингу	Функції маркетингу

12. Підприємство продає щорічно 15000 одиниць товару за ціною 25 грн./од. Змінні витрати на одиницю продукції складають 10 грн. Постійні витрати підприємства дорівнюють 150000 грн. З метою збільшення обсягів продажів керівництво підприємства вирішило знизити ціну за одиницю продукції на 5 грн. і збільшити витрати на рекламу на 10000 грн. В результаті цих заходів керівництво підприємства передбачає збільшення обсягів продажів на 60%. Визначити, чи доцільно керівництву проводити такі заходи?

Тестові завдання:

1. Маркетинг це:

А) комплексний системний підхід до вирішення проблем роботи з постачальниками;

Б) активний контроль за обслуговуванням і цінами;

В) заходи забезпечення відповідності попиту та пропозиції;

Г) засоби впливу на персонал підприємства заради отримання прибутку;

Д) системний підхід розвитку прибутковості та рентабельності підприємства.

2. Яку систему охоплює маркетинг ?

А) виробничо-збутову;

Б) виробничу;

В) збуту;

Г) соціальну;

Д) економічну.

3. Маркетинг починається з:

А) дослідження ринку та потреб споживачів;

Б) рекламної кампанії;

В) розробки і виробництва товару;

Г) цінової політики;

Д) просування товару на ринок.

4. Три фактори, що складають основу концепції маркетингу:

А) прибутковість підприємства, споживчі потреби та інтереси суспільства;

Б) прибутковість підприємства, окупність інвестицій та ефективність збуту;

В) прибутковість підприємства, споживчі потреби та ефективність збуту;

Г) прибутковість підприємства, рентабельність виробництва та ефективність збуту;

Д) споживчі потреби та інтереси суспільства та ефективність збуту.

5. *Мета маркетингу:*

А) вплив на попит та його задоволення з урахуванням ситуації на ринку;

Б) організація виробництва і збуту товарів;

В) покращення економічної ефективності діяльності підприємства;

Г) реклама нових товарів на ринку;

Д) прибуток, як головний орієнтир господарської діяльності.

6. *Умови маркетингу:*

А) система планування і управління підприємством;

Б) задоволення потреб споживачів;

В) організація виробництва товарів;

Г) стабільна економіка;

Д) висока прибутковість підприємства.

7. *Пріоритети маркетингу:*

А) прибуток, як головний орієнтир господарської діяльності;

Б) задоволення попиту споживачів на товари (послуги);

В) система планування і управління підприємством;

Г) задоволення потреб споживачів;

Д) вплив на попит з врахуванням економічної ситуації в країні.

8. *Принципи маркетингу:*

А) якість, конкуренція, реклама, гнучкі ціни;

Б) максимальний прибуток підприємства;

В) конкуренція, стабільність, прибутковість;

Г) якість та висока прибутковість;

Д) задоволення потреб споживачів.

9. *Рекламі притаманні наступні характерні риси:*

А) здатна принести лише великий успіх;

- Б) є платна і особа платника відома;
- В) не надає інформацію про виробника;
- Г) діє в умовах визначеності середовища;
- Д) особа платника рекламного продукту не відома.

10. Функції реклами:

- А) іміджева, популяризації ідей;
- Б) інформативна, психологічна, стимулююча;
- В) адаптивна;
- Г) планування та контролю;
- Д) маркетингова.

11. Що не входить до комплексу маркетингу 4Р?

- А) ціна;
- Б) продукт;
- В) просування;
- Г) покупці;
- Д) місце.

12. На якому рівні товар відповідає на питання: яку вигоду задовольняє товар?

- А) товар за задумом;
- Б) товар у реальному виконанні;
- В) товар із підсиленням;
- Г) товар з вдосконаленням;
- Д) немає правильної відповіді.

13. Якість товару – це ...

А) сукупність властивостей та характеристик товару (послуги), що уможливорює задоволення певної потреби;

Б) модель товару без будь-яких додаткових удосконалень;

В) інструмент конкурентної боротьби, який використовують для диференціювання товарів підприємства у порівнянні з продукцією конкурентів;

Г) інженерні та творчі рішення, що забезпечують можливість візуально відрізнити товар підприємства від товарів конкурентів;

Д) немає правильної відповіді.

14. Для етапу впровадження товару на ринок у життєвому циклі товару характерне:

А) визнання товару й нарощування обсягів продажу;

Б) високі витрати на виробництво і збут, покупці – новатори, конкуренти відсутні, прибутки відсутні, повільне збільшення обсягів продаж;

В) уповільнення темпів зростання обсягів продажу товару, прибуток стабілізується або навіть частково зменшується внаслідок додаткових витрат на маркетингові заходи;

Г) різке скорочення обсягів продажу і зменшення прибутку;

Д) високі витрати на товар, уповільнення темпів зменшення обсягів продажу товарів.

15. Для етапу зрілості життєвого циклу товару характерне:

А) визнання товару й нарощування обсягів продажу;

Б) високі витрати на виробництво і збут, покупці – новатори, конкуренти відсутні, прибутки відсутні, повільне збільшення обсягів продаж;

В) уповільнення темпів зростання обсягів продажу товару, прибуток стабілізується або навіть частково зменшується внаслідок додаткових витрат на маркетингові заходи;

Г) різке скорочення обсягів продажу і зменшення прибутку;

Д) високі витрати на товар, уповільнення темпів зменшення обсягів продажу товарів.

16. Що не відноситься до основних рівнів товару у маркетингу?

А) товар за задумом;

Б) товар у реальному виконанні;

В) товар із підсиленням;

Г) товар з вдосконаленням;

Д) всі варіанти правильні.

17. Що є найважливішою частиною маркетингової товарної політики?

А) просування товарів (послуг);

Б) продаж товарів (послуг);

В) розробка товарів (послуг);

Г) правильна відповідь А і Б;

Д) правильна відповідь А і В.

18. Концепція маркетингу стверджує, що для досягнення цілей фірми необхідно щоб:

А) витрати на виробництво товару були мінімальні, а ціни – доступні якомога більшій кількості покупців;

Б) товари мали найвищу якість і експлуатаційні характеристики;

В) зусилля у сфері збуту та стимулюванні покупців були максимальні;

Г) виявляли вміння щодо задоволення потреб споживачів краще, ніж це роблять конкуренти;

Д) відбулося удосконалення товару.

19. Залежно від цілей обміну розрізняють такі види маркетингу:

А) комерційний маркетинг;

Б) некомерційний маркетинг;

В) маркетинг послуг;

Г) комерційний маркетинг і некомерційний маркетинг;

Д) вірної відповіді не має.

20. Сегментування ринку проводиться з метою:

А) вивчення поведінки покупців і споживачів товарів;

Б) встановлення обґрунтованої ціни на товари;

В) підвищення ефективності реклами;

Г) більш повного врахування реальних потреб споживачів на основі ознак;

Д) вірної відповіді не має.

ТЕМА 14

ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

14.1. Сутність планування підприємницької діяльності.

14.2. Принципи та методи планування.

14.3. Об'єкти планування на підприємстві.

14.4. Фактори, що впливають на вибір форми планування.

14.5. Система планових нормативів та показників.

Список рекомендованої літератури:

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р.Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.

2. Європейські стандарти бізнес-планування : навч. посібник О. В. Димченко, О. О. Рудаченко, В. М. Прасол, О.Д. Панова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 120 с

3. Кулик Т.П. Організація, планування і управління виробництвом : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2019. 232 с.

4. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. Економіка і бізнес: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.

5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

Ключові поняття:

план – це документ, що містить систему кількісних і якісних показників діяльності об'єкта планування у періоді, що розглядається;

планування – це цілеспрямована інтелектуальна діяльність людей, що має на меті визначення цілей і завдань функціонування підприємства та шляхів і методів досягнення цих цілей і завдань;

об'єкти планування є конкретні підприємства, організації, державні структури, регіони, галузі, міжгалузеві утворення;

суб'єкти планування є структурні підрозділи або інші фізичні, юридичні особи, що займаються розробкою та обґрунтуванням планів;

принципи планування – це вироблені наукою і практикою головні усталені правила, ідеї, норми поведінки, якими необхідно керуватися в плановій роботі;

методи планування – способи, прийоми, процедури, за допомогою яких здійснюється розробка планів підприємства;

планові нормативи – нормативи в класичному розумінні є набором питомих (норм) і граничних (нормативних) величин, які є постійними впродовж планового періоду і на основі яких розраховуються планові завдання і організуються виробничі процеси.

Питання для обговорення:

1. Що таке планування? Обґрунтувати необхідність здійснення планування господарської діяльності підприємства.

2. Що розуміють під поняттям план підприємства? Які існують різновиди планів, їх особливості?

3. Розкрийте сутність основних принципів планування.

4. Дати загальну характеристику методиці планування.

5. Описати основні напрями планування та зробити їх порівняння.

6. Що виступає об'єктами планування на підприємстві, які їх особливості?

7. Які існують форми планування на підприємстві та що впливає на вибір цих форм?

8. Що розуміють під нормами та нормативами?
9. Описати систему планових та нормативних показників, що слугують базою системи планування на підприємстві.
10. Охарактеризувати систему трудових нормативів.

Ситуації та завдання:

1. Компанія повинна поставити споживачам 12000 одиниць продукції, та ще 3000 одиниць передати роздрібним торговцям. При цьому на виробництві варто створити 7-денний запас готової продукції до кінця року. Втрати через брак закладено у розмірі - 0,8%. Розрахуйте графік виробництва продукції на плановий рік, у тому числі з розбивкою по кварталах, якщо у I кв. – 61 робочий день, у II кв. – 62 робочих дні, у III кв. – 64 робочих дні, а у IV кв. – 60 робочих днів.

2. План випуску продукції підприємством можна охарактеризувати наступним чином:

Найменування продукції	План випуску у натуральному виразі	Норма трудомісткості, люд\дні
Паркет, м ²	2400	0,56
Паркетна дошка, м ²	1250	0,32
Плінтуси, м	60000	0,08

Розрахувати план випуску продукції в умовних м² паркету.

3. Обрахувати планову чисельність робітників за наступних умов. Дійсний фонд роботи підприємства за рік складає 258 робочих днів, при тривалості робочої зміни – 8 годин, режим роботи однозмінний. Річний обсяг виробництва продукції – 980 тис. шт., при трудомісткості одного виробу – 0,45 н.-год. та внутрішній змінній втраті часу 2%.

4. Обрахувати планову чисельність працівників та їх відносне скорочення. Якщо плановий обсяг виробництва встановлено на рівні 38 тис. тонн, при плановій нормі виробітку одного робітника – 14 тонн, а фактично зафіксованому рівні виконання норм 112%.

5. Розрахувати середньоквартальну норму трудомісткості продукції та економію за рахунок її зниження, якщо трудомісткість продукції на початок кварталу становила - 24 норм.-години, на кінець - 25 норм. годин, обсяг випуску продукції заплановано на рівні - 28 тис. одиниць виробів.

Тестові завдання:

1. Які види планування виділяють в залежності від типу його цілей:

- А) місячне, квартальне, річне, добове, змінне;
- Б) стратегічне, тактичне, оперативне;
- В) директивне, інтерактивне;
- Г) бізнес-планування, техніко-економічне та оперативно-календарне;
- Д) правильна відповідь відсутня.

2. Який з планів відображає основні цілі діяльності підприємства на перспективу та основні шляхи їх досягнення:

- А) виробничий;
- Б) стратегічний;
- В) бізнес-план;
- Г) оперативно-календарний;
- Д) правильна відповідь відсутня.

3. До якого з видів планів відносять план із горизонтом планування на три роки:

- А) перспективного;
- Б) поточного;
- В) оперативно-календарного;
- Г) середньострокового;

Д) стратегічного.

4. Бізнес-план – це:

А) план виробництва та реалізації продукції в ринкових умовах на нових ринках;

Б) план економічного, технічного та соціального розвитку підприємства;

В) техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах у плановому періоді як модель підприємства в майбутньому;

Г) план виробництва та реалізації продукції;

Д) правильна відповідь відсутня.

5. Головним завданням якого плану є залучення коштів для реалізації інвестиційних проектів:

А) оперативно-календарного;

Б) стратегічного;

В) бізнес-плану;

Г) поточного;

Д) правильна відповідь відсутня.

6. Який план розробляються з метою забезпечення своєчасного і рівномірного виконання виробничого плану на основі ритмічної роботи всіх виробничих підрозділів підприємства?

А) оперативно-календарний;

Б) стратегічний план;

В) бізнес-план;

Г) поточний;

Д) правильна відповідь відсутня.

7. Визначити мету розробки бізнес-плану?

А) надання інформації в державні органи статистичної звітності;

Б) моделювання системи управління виробничо-збутовою системою підприємства;

В) залучення інвестицій та обґрунтування перспективних інноваційних проектів;

Г) з метою забезпечення своєчасного і ритмічного виконання плану запуску-випуску продукції;

Д) правильна відповідь відсутня.

8. Чим обумовлена необхідність проведення планування діяльності підприємства?

А) обсягом виробленої та реалізованої продукції;

Б) визначенням джерел фінансування;

В) техніко-технологічними процесами;

Г) прагненням передбачити майбутню траєкторію розвитку підприємства;

Д) правильна відповідь відсутня.

9. Під механізмом планування розуміють:

А) визначення мети, суб'єктів, об'єктів і завдання планування;

Б) здійснення контролю за виробничо-господарською діяльністю підприємства шляхом порівняння планових показників та фактичних показників його діяльності;

В) процес встановлення та прийняття планових рішень;

Г) сукупність заходів, за допомогою яких приймаються планові рішення та забезпечується їх реалізація;

Д) правильна відповідь відсутня.

10. Принцип безперервності планування передбачає:

А) охоплення плануванням всіх сфер діяльності підприємства;

Б) розроблені плани постійно приходять на зміну один одному;

В) зміну спрямованості планів та планових показників у зв'язку з виникненням непередбачених обставин;

Г) кожен працівник підприємства стає учасником планової діяльності;

Д) правильна відповідь відсутня.

11. Принцип планування, який передбачає те, що кожен працівник підприємства стає учасником його планової діяльності:

А) гнучкості;

Б) єдності;

В) безперервності;

Г) участі;

Д) правильна відповідь відсутня.

12. Який з методів планування передбачає узгодження потреб з необхідними ресурсами ?

А) балансовий метод;

Б) матричний метод;

В) факторний метод;

Г) нормативний метод;

Д) правильна відповідь відсутня.

13. Балансовий метод планування:

А) передбачає використання планових, фактичних і статистичних даних;

Б) забезпечує узгодження потреб з ресурсами;

В) дає можливість розробляти велику кількість планів;

Г) передбачає використання даних бухгалтерського обліку;

Д) правильна відповідь відсутня.

14. Який з принципів планування передбачає те, що шляхи досягнення встановлених у планах цілей повинні сприяти раціональному використанню його виробничих ресурсів:

А) обґрунтованості;

Б) безперервності;

В) гнучкості;

Г) ефективності;

Д) правильна відповідь відсутня.

15. Принцип планування, який передбачає здійснення коригування його діяльності з урахуванням змін, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому його середовищах:

А) обґрунтованість;

Б) безперервність;

В) гнучкість;

Г) науковість;

Д) правильна відповідь відсутня.

16. Принцип планування, який передбачає поєднання перспективного, поточного й оперативного планування, у розробці загальних планів на суміжні часові періоди:

- А) обґрунтованості;
- Б) безперервності;
- В) гнучкості;
- Г) комплексності;
- Д) правильна відповідь відсутня.

17. До матеріальних норм і нормативів відносять:

- А) оформлення чергових відпусток персоналу;
- Б) норми та нормативи оплати відряджень;
- В) норми витрачання електроенергії;
- Г) нормативи відрахування податків в бюджет;
- Д) правильна відповідь відсутня.

18. До трудових норм і нормативів не відносяться:

- А) норми видачі спецодягу та спецінструменту;
- Б) норми часу і виробітку;
- В) норми обслуговування;
- Г) норми управління;
- Д) правильна відповідь відсутня.

19. До норм витрат праці відносять:

- А) норми модернізації обладнання;
- Б) норму обслуговування;
- В) нормативи відрахування податків в бюджет;
- Г) норму простою в ремонті та ремонтного циклу;
- Д) правильна відповідь відсутня.

20. До принципів планування діяльності підприємства належать:

- А) дефективність;
- Б) органічне єднання планів підприємства та його підрозділів;
- В) безперервність та гнучкість;
- Г) виділення пріоритетів;
- Д) правильна відповідь відсутня.

ТЕМА 15

ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

15.1. Поняття фінансування підприємницької діяльності та принципи його забезпечення.

15.2. Джерела фінансування підприємницької діяльності.

15.3. Державне фінансування та самофінансування підприємництва.

15.4. Банківське кредитування підприємницької діяльності.

15.5. Комерційне кредитування підприємницької діяльності.

Список рекомендованої літератури:

1. Гонtareва І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.

2. Кузьмин В.М. Економіка підприємства та управлінська економіка: практикум. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2019. 51с.

3. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 61 с.

4. Нікітенко К.С. Підходи до фінансування підприємницької діяльності в Україні. *Гроші. фінанси і кредит. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. Вип. 1.* 2020. С 208-213.

5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

Ключові терміни:

фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства;

фінансові ресурси – це власний та залучений грошовий капітал підприємств, який вони використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку;

оптимальна структура капіталу – таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства;

державний кредит – це сукупність економічних відносин між державою в особі її органів влади та управління, з одного боку, і фізичними та юридичними особами – з іншого, при яких держава виступає в ролі позичальника, кредитора та гаранта;

самофінансування – це процес досягнення фінансового результату підприємства – суб'єкта господарювання за рахунок власних, залучених і позичених фінансових ресурсів без участі коштів інших власників та державних структур;

кредит – це позика в грошовій або товарній формі на умовах повернення у певний термін з виплатою відсотків.

Питання для обговорення:

1. Що таке «фінансування»?
2. Охарактеризуйте основні напрями фінансування підприємництва.
3. Назвіть основні джерела залучення фінансових ресурсів.
4. Що таке оптимальна структура капіталу підприємства?
5. В чому полягає сутність державного фінансування підприємницької діяльності?
6. Що таке банківський кредит? Які Ви знаєте види

банківського кредиту?

7. Що таке комерційний кредит? Які Ви знаєте види комерційного кредиту?

Ситуації та завдання:

1. Визначте, яких джерел формування підприємницького капіталу (власних чи залучених) більше. Елементи формування капіталу наступні: зареєстрований (пайовий) капітал 4 млн. грн., додатковий капітал 200 тис. грн., нерозподілений прибуток 47 тис. грн., довгострокова кредиторська заборгованість 1000 тис. грн., короткострокова кредиторська заборгованість 1500 тис. грн.

2. Визначте структуру джерел залучення ресурсів підприємства, використовуючи наступні дані: зареєстрований (пайовий) капітал 300 тис. грн., нерозподілений прибуток 60 тис. грн., довгострокова кредиторська заборгованість 100 тис. грн., короткостроковий кредит банку 67 тис. грн., резервний капітал 30 тис. грн.

3. Визначте чи доцільно залучати в підприємницьку діяльність кредит банку для розвитку діяльності, якщо ставка банківського кредиту на розвиток підприємницької діяльності становить 20 %, а рентабельність діяльності суб'єкта підприємницької діяльності становить 28 %. Обґрунтуйте відповідь.

4. Обчисліть коефіцієнт автономії, якщо власний капітал підприємства становить 7500 тис. грн., позиковий капітал становить 8950 тис. грн.

5. Визначте в якій ситуації діяльність підприємства характеризується оптимальною структурою капіталу підприємства.

А) Діяльність підприємства характеризується

наступними даними: власний капітал 1117954 тис. грн., валюта балансу 1688469 тис. грн., прибуток звітного періоду 59332 тис. грн., витрати звітного періоду 1758433 тис. грн.

Б) Діяльність підприємства характеризується наступними даними: власний капітал становить 1099867 тис. грн., валюта балансу 1478598 тис. грн., прибуток звітного періоду 130926 тис. грн., витрати звітного періоду 2142851 тис. грн.

Тестові завдання:

1. *Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства – це:*

- А) фінансова діяльність;
- Б) власна діяльність;
- В) позикова діяльність;
- Г) виробнича діяльність;
- Д) кредитна діяльність.

2. *Власний та залучений грошовий капітал, який підприємства використовують для формування власних активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку:*

- А) фінансові ресурси;
- Б) трудові ресурси;
- В) інноваційні ресурси;
- Г) маркетингові ресурси;
- Д) матеріальні ресурси.

3. *Принцип фінансового забезпечення, який визначає рівень спроможності суб'єктів господарювання здійснювати фінансово-господарську діяльність за рахунок власних коштів:*

- А) самофінансування;
- Б) системності;
- В) безперервності;
- Г) економічної ефективності;

Д) законності.

4. Приховані резерви ...

А) відображаються у статті балансу «Додатковий капітал»;

Б) можуть формуватися в результаті поповнення забезпечень наступних витрат;

В) це частина капіталу підприємства, яка жодним чином не відображена в його балансі;

Г) дорівнюють різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною (вищою) вартістю;

Д) утворюються в результаті заниження реалізаційних цін на продукцію.

5. До джерел самофінансування не належать:

А) дооцінка основних засобів;

Б) нерозподілений прибуток;

В) амортизація;

Г) резерви для відшкодування майбутніх витрат;

Д) правильна відповідь не зазначена.

6. Комерційний кредит – це:

А) кредит, який може надаватися у товарній формі;

Б) форма фінансового кредиту;

В) кредит, який виникає в результаті одержаних авансів у рахунок наступних поставок продукції;

Г) кредит, що може надаватися лише під заставу векселів;

Д) кредитні відносини, які можуть оформлятися векселем.

7. Процес оцінки позичальника банком або іншою кредитною організацією – це:

А) страхування;

Б) оцінка кредитоспроможності;

В) порука третіх осіб, у тому числі держави;

Г) кредитний скорінг;

Д) гарантії третіх осіб, у тому числі держави.

8. До внутрішніх джерел фінансування підприємств належать:

- А) чистий прибуток;
- Б) забезпечення наступних витрат;
- В) забезпечення наступних платежів;
- Г) кредиторська заборгованість за отриманими авансами;
- Д) вірні відповіді А, Б, В.

9. На які цілі може використовуватися банківський кредит?

- А) покриття збитків від господарської діяльності;
- Б) реалізація інвестиційного проєкту;
- В) збільшення статутного капіталу підприємства;
- Г) фінансування придбання сировини;
- Д) для виплати заробітної плати персоналу.

10. Нерозподілений прибуток утворюється за рахунок перерозподілу:

- А) чистого доходу від реалізації продукції;
- Б) операційного прибутку;
- В) прибутку від звичайної діяльності;
- Г) прибутку від надзвичайної діяльності;
- Д) чистого прибутку.

11. До зовнішніх джерел фінансування не відноситься:

- А) кредиторська заборгованість;
- Б) короткострокові та довгострокові кредити банків;
- В) лізинг;
- Г) комерційний кредит;
- Д) реінвестований прибуток.

12. Позиковий капітал підприємств може формуватися за рахунок таких джерел:

- А) банківські (фінансові) кредити;
- Б) кошти, залучені в результаті емісії облігацій;
- В) кошти, залучені в результаті емісії акцій;
- Г) за рахунок формування додаткового капіталу;
- Д) кошти, отримані в результаті рефінансування дебіторської заборгованості.

13. Формування власного капіталу відбувається за рахунок:

- А) чистого прибутку підприємства;
- Б) дебіторської заборгованості;
- В) короткострокової кредиторської заборгованості;
- Г) непрямих податкових платежів;
- Д) довгострокової кредиторської заборгованості.

14. Комерційний кредит – це...

- А) кредит, який може надаватися у товарній формі;
- Б) форма фінансового кредиту;
- В) кредит, який виникає в результаті одержання товарів з відстрочкою платежів;
- Г) кредит, що може надаватися лише під заставу векселів;
- Д) кредитні відносини, які можуть оформлятися векселем.

15. Кредит, який надається повністю одразу після укладання кредитної угоди:

- А) терміновий кредит;
- Б) бланковий кредит;
- В) овердрафт;
- Г) кредитна лінія;
- Д) ломбардний кредит.

16. Короткостроковий кредит, що надається банком надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку:

- А) терміновий кредит;
- Б) бланковий кредит;
- В) овердрафт;
- Г) кредитна лінія;
- Д) ломбардний кредит.

17. Кредит, який надається під заклад високоліквідних активів:

- А) терміновий кредит;

- Б) бланковий кредит;
- В) овердрафт;
- Г) кредитна лінія;
- Д) ломбардний кредит.

18. Співвідношення використовуваного власного і позикового капіталу, що визначає не тільки аспекти фінансової, а й операційної та інвестиційної діяльності, та є активним чинником формування кінцевих результатів підприємницької діяльності:

- А) структура капіталу підприємства;
- Б) темп зростання власного капіталу підприємства;
- В) темп приросту залученого капіталу підприємства;
- Г) динаміка власного капіталу підприємства;
- Д) динаміка залученого капіталу підприємства.

19. Система фінансування, на умовах якої постачальник товарів переуступає короткострокові вимоги, рахунки-фактури по торговим операціям комерційному банку:

- А) факторинг;
- Б) комерційний кредит;
- В) авальний кредит;
- Г) консорціальний кредит;
- Д) овердрафт.

20. Товарний кредит доцільно використовувати в тому разі, коли:

А) процентна ставка за його використання буде меншою, ніж ставка за банківський кредит, який підприємство може отримати на аналогічний період;

Б) процентна ставка за його використання буде більшою, ніж ставка за банківський кредит, який підприємство може отримати на аналогічний період;

В) процентна ставка за його використання дорівнюватиме ставці банківського кредиту, який підприємство може отримати на аналогічний період;

Г) процентна ставка за його використання буде зростати швидше, ніж ставка за банківський кредит;

Д) процентна ставка за його використання і ставка за банківський кредит будуть зростати однаковими темпами.

ТЕМА 16

ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

16.1. Сутність податків, їх функції та елементи. Податкова система України.

16.2. Класифікація та види податків в Україні.

16.3. Спрощена система оподаткування підприємницької діяльності.

Список рекомендованої літератури:

1. Голоядова Т. О., Латковський П. П. Податкове право: навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса, 2019. 167 с.

2. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка». Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.

3. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

4. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція від 24.02.2023). URL: <https://tax.gov.ua/nk/zminu>

5. Податкове право України: підручник. [О.О. Головашевич, А. М. Котенко, Є. М. Смичок та ін.]; за ред. М. П. Кучерявенка, Н. А. Маринів. Харків : Право, 2019. 440 с.

Ключові терміни:

податок – обов’язковий, індивідуально безоплатний платіж, що стягується органами державної влади різних рівнів з юридичних осіб і фізичних осіб з метою

фінансового забезпечення діяльності держави й (або) муніципальних утворень;

податок, як економічно-правова категорія, це обов'язковий грошовий внесок з фізичних та юридичних осіб у державний (місцевий) бюджет, за умови, що даний платіж безпосередньо входить у податкову систему держави й на встановлених чинним податковим законодавством підставах, з метою фінансування загальних економічно-соціальних потреб держави та її громадян;

збір – обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;

податкова система – сукупність податків, зборів та платежів, що законодавчо закріплені в даній державі; принципів, форм та методів їх визначення, зміни або скасування; дій, що забезпечують їх сплату, контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства;

податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, який входить в ціну товару, послуги та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець. ПДВ складається з двох частин: податкового кредиту і податкового зобов'язання. До бюджету платник перераховує суму ПДВ, яка є різницею між податковим зобов'язанням та податковим кредитом;

акциз – вид непрямого податку на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), який включається до ціни товарів (продукції);

мито – обов'язковий внесок, платіж, плата, що доручено збирати митним органам при ввезенні

(пересиланні) товару на митну територію чи вивезенні товару з митної території України;

податок на прибуток підприємств – це прямиий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій;

податок з доходів фізичних осіб (ПДФО) становить відсоток, що утримується із зарплати та виплат, які до неї прирівнюються, наприклад, лікарняних;

єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – обов'язковий і регулярний страховий внесок. Своєчасна сплата ЄСВ гарантує громадянам право на соціальний захист, а це: соціальні гарантії на випадок безробіття, нещасних випадків чи професійних захворювань, пенсійне забезпечення та інші виплати. ЄСВ не входить до системи оподаткування;

спрощена система оподаткування – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених п. 297.1 Податкового Кодексу України, на сплату єдиного податку та з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення терміну «податок».
2. Які функції виконують податки?
3. Назвіть елементи податків та дайте їм визначення.
4. Що таке податкова система, які її складові?
5. За якими ознаками класифікують податки?
6. Дайте характеристику спрощеній системі оподаткування.

7. Що є об'єктом оподаткування?
8. Що ми розуміємо під ставкою податку? Які ставки податків вам відомі?
9. Що таке податкова пільга і як її визначити?
10. Що розуміється під аббревіатурою ЄСВ і яку ставку має цей збір?

Ситуації та завдання:

1. Оформити реквізитну частину декларації акцизного податку за вихідними даними:

- підприємство: Товариство з обмеженою відповідальністю «Полісся»;
  - декларація звітна за вересень 2022 р.;
  - вид діяльності: роздрібна торгівля підакцизними товарами;
  - податковий номер платника податку – 2752639176;
  - податкова адреса: 10009, м. Житомир, вул. Вітрука, буд. 107;
тел. (067) 397-25-61;
  - контролюючий орган: Державна податкова інспекція ГУ ДПС у Житомирській області.
- Реквізитна частина декларації акцизного податку:

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
23 січня 2015 року N 14
(у редакції наказу Міністерства фінансів України
від 26 вересня 2016 року N 841)

Відмітка про одержання
(штамп контролюючого органу,
дата, вхідний номер)

01	ДЕКЛАРАЦІЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ	011	Звітна
		012	Звітна нова
		013	Уточнююча
02	Звітний (податковий) період		(місяць, рік)
03	Звітний (податковий) період, що уточнюється		(місяць, рік)
04	Платник податку _____ _____ _____ (повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами)		
041	Податковий номер платника податку ¹ або серія (за наявності) та номер паспорта ²		
05	Вид платника акцизного податку	відповідно до пункту 212.1 статті 212 розділу VI Податкового кодексу України (далі - Кодекс) ³	
		212.1.1	212.1.2
		212.1.4	212.1.5
		212.1.6	212.1.7
		212.1.8	212.1.9
		212.1.10	212.1.11
		212.1.12	212.1.13
		212.1.14	212.1.15
		(у відповідних клітинках проставляється позначка 'X')	
06	Податкова адреса	Поштовий індекс	
		Телефон	
		Факс	
		E-mail	
Найменування контролюючого органу, до якого подається декларація акцизного податку			

2. Необхідно визначити величину ПДВ, що підлягає сплаті в державний бюджет (відшкодуванню з бюджету) за результатами звітного кварталу, якщо підприємство реалізує різні види продукції.

Вихідні дані

В четвертому кварталі підприємством здійснено такі господарські операції:

1. На виконання договору закупівлі-продажу, що передбачає оплату коштами, підприємство придбало сталь листову (контрактна вартість 56000 грн, включаючи ПДВ). Операції здійснено в такому порядку:

- у жовтні оприбутковано на склад підприємства сталь листову на суму 6000 грн, здійснено оплату з поточного рахунку підприємства в розмірі 43000 грн;

- у листопаді отримано на склад сталь листову на суму 8000 грн.

2. Відповідно до договору (загальна сума за договором 180 000 грн, включаючи ПДВ), що передбачає оплату взаємними поставаннями:

- у жовтні підприємством відвантажено сировину на суму, згідно з накладною, 114000 грн;
- у листопаді оприбутковано валки на суму 50 000 грн;
- у грудні на підприємстві оприбутковано мідний дріт на суму 9000 грн.

3. Необхідно визначити суму акцизного податку, що має сплатити товаровиробник, контрактну вартість з врахуванням непрямих податків та ціну одиниці підакцизного товару.

Вихідні дані

ТОВ «Мрія» – виробник алкогольних напоїв та пива відвантажило в звітному періоді покупцю ТОВ «Продукти» горілку в об'ємі 900 л (вміст спирту 41%). Оплата отримана в звітному періоді. Контрактна вартість становить 208800 грн. без ПДВ (без акцизного податку).

Ставка акцизного податку становить 133,31 грн. за 1 л. 100% спирту.

4. Керівництво підприємства має намір збільшити виручку від реалізації на 16%. За звітний рік підприємство в результаті операційної діяльності отримало прибуток в розмірі 25400 грн. Постійні витрати підприємства за цей період склали 15600 грн. Розрахуйте заплановану суму прибутку в результаті збільшення виручки.

5. У березні підприємство реалізувало продукції власного виробництва за контрактними цінами на суму 110 тис. грн. У цьому ж самому місяці воно оплатило вартість сировини та матеріалів за контрактними цінами на суму 60 тис. грн. Матеріали на суму 25 тис. грн. були використані на ремонт бази відпочинку, що знаходиться на балансі підприємства. Сума ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету, визначена підприємством у розмірі 6 тис. грн. Перевірити достовірність цієї суми.

6. Магазин торгує товарами для школярів. Протягом квітня магазином було придбано товарів за контрактними

цінами на суму 45 тис. грн., в т. ч. канцприладдя – на суму 36 тис. грн., учнівських зошитів – на суму 2,5 тис. грн., підручників – на суму 6,5 тис. грн. Крім того, було придбане торговельне обладнання за контрактною ціною в сумі 6 тис. грн., яке використовується для торгівлі пільговими товарами. Покупне канцприладдя було реалізовано в квітні за продажною ціною на суму 48 тис. грн., зошити на суму 3,1 тис. грн., а підручники – за 8,5 тис. грн. ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за квітень, визначено магазином у сумі 0,2 тис. грн. Перевірити достовірність цієї суми.

7. Обчисліть суму єдиного податку для ФОП I групи за місяць.

8. Обчисліть суму єдиного соціального внеску для ФОП I групи за квартал (три місяці).

9. Обчисліть суму єдиного податку для ФОП II групи за місяць.

Тестові завдання:

1. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) визначається самостійно фізичною особою-підприємцем, але його сума не може бути меншою мінімального внеску - ... від мінімальної зарплати.

- А) 22%;
- Б) 25%;
- В) 18%;
- Г) 10%;
- Д) 33%.

2. Податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах:

- А) загальність оподаткування;
- Б) рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;

В) невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

Г) соціальна справедливість;

Д) правильні відповіді А)-Г).

3. До загальнодержавних податків належать:

А) податок на прибуток підприємств;

Б) податок на додану вартість;

В) туристичний збір;

Г) правильні відповіді А), Б);

Д) правильні відповіді А), В).

4. До місцевих податків належать:

А) єдиний податок;

Б) податок на додану вартість;

В) туристичний збір;

Г) правильні відповіді А), Б);

Д) правильні відповіді А), В).

5. За формою оподаткування виділяють наступні види податків (зборів):

А) загальнодержавні, місцеві;

Б) прямі, непрямі;

В) разові, систематичні;

Г) з резидентів, з нерезидентів;

Д) з юридичних осіб, з фізичних осіб, змішані.

6. Об'єкт оподаткування:

А) прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які визначені відповідними положеннями Податкового кодексу України;

Б) розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування;

В) встановлений період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів;

Г) період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством;

Д) період, що розпочинається з моменту закінчення податкового звітного періоду і завершується поданням податкової звітності до контролюючих органів.

7. Гранична ставка податку – це:

А) ставка, що визначена для окремого податку відповідним розділом Податкового кодексу України;

Б) максимальний або мінімальний розмір ставки за певним податком, встановлений Податковим кодексом України;

В) ставка, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування;

Г) ставка, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування;

Д) передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку (збору), сплата ним податку (збору) в меншому розмірі за наявності підстав.

8. Податкова пільга – це:

А) ставка, що визначена для окремого податку відповідним розділом Податкового кодексу України;

Б) максимальний або мінімальний розмір ставки за певним податком, встановлений Податковим кодексом України;

В) ставка, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування;

Г) ставка, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування;

Д) передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку (збору), сплата ним податку (збору) в меншому розмірі за наявності підстав.

9. *Документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання або відображаються обсяги операції (операцій), доходів (прибутків), щодо яких податковим та митним законодавством передбачено звільнення платника податку від обов'язку нарахування і сплати податку і збору, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку*

А) податкове зобов'язання;

Б) декларація акцизного податку;

В) податкова декларація (розрахунок, звіт);

Г) правильні відповіді А)-В);

Д) правильна відповідь відсутня.

10. *Суб'єкт малого підприємництва, який сплачує єдиний податок, не сплачує таких податків і зборів:*

А) ПДВ, крім випадків, коли юридична особа вибрала спосіб оподаткування доходів за єдиним податком за ставкою 6%;

Б) податку на прибуток;

В) податку на доходи фізичних осіб (для фізичних осіб-підприємців);

Г) плати за землю;

Д) правильні відповіді А)-Г).

11. Функції податків:

- А) фінансова;
- Б) регулююча;
- В) контрольна;
- Г) стимулююча;
- Д) правильні відповіді А)-Г).

12. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності –

А) ставка, що визначена для окремого податку відповідним розділом Податкового кодексу України;

Б) період, що розпочинається з моменту закінчення податкового звітного періоду і завершується поданням податкової звітності до контролюючих органів;

В) передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку (збору), сплата ним податку (збору) в меншому розмірі за наявності підстав;

Г) особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 Податкового кодексу України, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності;

Д) правильна відповідь відсутня.

13. Фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року відносяться:

- А) до першої групи платників єдиного податку;
- Б) до другої групи платників єдиного податку;
- В) до третьої групи платників єдиного податку;
- Г) до четвертої групи платників єдиного податку;

Д) правильна відповідь відсутня.

14. Розмір фіксованої ставки єдиного податку для першої групи платників:

А) не більше 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;

Б) 5 відсотків доходу - у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку;

В) не більше 10 відсотків розміру прожиткового мінімуму;

Г) 3 відсотки доходу - у разі сплати податку на додану вартість згідно з Податковим кодексом України;

Д) правильні відповіді А), В).

15. Базова (основна) ставка податку на прибуток підприємств становить:

А) 20%;

Б) 15%;

В) 25%;

Г) 18%;

Д) 10%.

16. Платниками акцизного податку є:

А) особа, постійне представництво, які виробляють підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини;

Б) особа - суб'єкт господарювання, постійне представництво, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України;

В) фізична особа - резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства;

Г) виробники електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії і продають її на ринку електричної енергії;

Д) правильні відповіді А)-Г).

17. До податкового кредиту відносяться суми податку, сплачені/нараховані у разі здійснення операцій з:

А) придбання або виготовлення товарів та послуг;

Б) придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів (у тому числі у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів як внесок до статутного фонду та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

В) ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу;

Г) ввезення товарів та/або необоротних активів на митну територію України;

Д) правильні відповіді А)-Г).

18. Будь-яка особа, яка підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку, подає до контролюючого органу за своїм місцезнаходженням (місцем проживання):

А) статут;

Б) пояснювальну записку;

В) витяг з реєстру про право власності;

Г) реєстраційну заяву;

Д) установчі документи.

19. Склад доходів підприємства згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку:

А) дохід (виручка) від реалізації продукції;

Б) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

В) дохід від участі в капіталі;

Г) інші операційні, фінансові доходи;

Д) правильні відповіді А)-Г).

20. Для якої групи платників єдиного податку характерні наступні умови: найманих працівників 0-10 осіб, обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної зарплати?

А) 1 група;

Б) 2 група;

В) 3 група;

Г) 4 група;

Д) правильні відповіді А), Б).

ТЕМА 17

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ РИЗИК ТА УПРАВЛІННЯ НИМ

17.1. Сутність ризику як економічної категорії.

17.2. Фактори виникнення ризику та його функції.

17.3. Класифікація ризиків.

17.4. Методи оцінювання підприємницьких ризиків.

17.5. Методи управління та зменшення ризиків.

Список рекомендованої літератури:

1. Демченко Г. В. Ризик менеджмент: конспект лекцій для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» першого бакалаврського рівня. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 74 с.

2. Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. 132 с.

3. Кузьмин В.М. Економіка підприємства та управлінська економіка: практикум. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2019. 51 с.

4. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

5. Стешенко О.Д. Ризикологія: навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.

Ключові терміни:

підприємницький ризик – це об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія, яка має імовірнісний характер і характеризує невизначеність кінцевого результату

діяльності, внаслідок можливого впливу (дії) на нього низки об'єктивних та/або суб'єктивних факторів, які не враховуються при його плануванні;

фактор ризику – це причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси;

функція ризику – зовнішній вияв дії ризику на параметри соціально-економічної системи і її окремі складові (суспільство, спільноти людей, економіку, галузь, підприємство тощо);

невизначеність – це ситуація, в якій ймовірність отримання результатів прийнятого рішення невідома, в окремих випадках невідомий і весь спектр наслідків такого рішення;

методи оцінювання ризиків – це способи ідентифікації ризиків, визначення розміру окремих ризиків, послідовність оціночних процедур, яка дає змогу реалізувати певний методичний підхід;

ризик-менеджмент – це сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій та вживати заходи щодо зменшення значення негативних наслідків настання таких подій.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте суть понять «невизначеність» та «ризик».
2. Наведіть основні риси ризику.
3. Розкрийте основні функції ризику.
4. Наведіть декілька прикладів ризикових ситуацій.
5. Охарактеризуйте п'ять-шість класифікаційних ознак ризику.
6. У чому полягає необхідність якісного аналізу ризику?
7. Поясніть суть кількісного аналізу ризику.

8. На які групи поділяють фактори, що впливають на ступінь ризику?

9. Охарактеризуйте об'єктивні фактори ризику.

10. Проведіть аналіз суб'єктивних факторів ризику.

11. Дайте визначення об'єкта і суб'єкта управління ризиками.

12. Які основні методи кількісного аналізу ризику вам відомі?

13. Охарактеризуйте метод експертних оцінок для оцінки ризику.

14. Які основні засади статистичного методу аналізу ризику ви знаєте?

15. Розкрийте зміст методів управління ризиком: уникнення, попередження та прийняття ризику.

16. Охарактеризуйте основні методи зниження ступеня ризику.

Ситуації та завдання:

1. Визначте частоту підприємницького ризику пов'язаного з втратою потенційної можливості отримання прибутку, якщо кількість господарських угод протягом року становила 1579, з них прибуткових 974.

2. В таблиці наведено розподіл доходу за інвестиційним проектом. Оцініть ступінь підприємницького ризику з погляду ймовірності його здійснення, використовуючи показники: середнє очікуване значення доходу, дисперсія, середньоквадратичне відхилення.

Розподіл доходу проекту за ймовірністю одержання

Ймовірність одержання доходу	Рівень очікуваного доходу (тис. грн.)
0,2	200
0,5	800
0,3	1000

3. Використовуючи інтегральну оцінку, визначте ризик неплатежу контрагента.

Оцінка факторів ризику неплатежу

№ п/п	Фактори, що впливають на рівень ризику	Рівень впливу факторів (за 100-бальною шкалою оцінювання)	Нормоване значення (вага) і-го фактора
1.	Поточний фінансовий стан контрагента	90	0,45
2.	Успішний досвід минулої роботи з контрагентом (своєчасність та повнота сплати боргів)	85	0,35
3.	Ділова репутація контрагента	80	0,2

Шкала рівнів ризику

Значення показника	Рівень ризику	Рішення
0 - 25	Низький	Можливі розрахунки на достатньо велику суму з повним терміном відстрочки платежу
26 - 50	Допустимий	Можливі розрахунки на невелику суму з повним терміном відстрочки платежу
51 - 75	Високий	Можливі розрахунки на невелику суму з урізаним терміном відстрочки платежу (1 тиждень)
76 - 100	Критичний	Угоди без 100 % передоплати не здійснюється ні в якому разі

4. Підприємство, яке реалізує товар за кордон за іноземну валюту, продало обладнання на суму 300 тис. дол. На момент відвантаження обмінний курс долар/фунт стерлінгів був 1,2 дол. за 1 фунт стерлінгів. Операція була оплачена через три місяці, коли курс становив 1,23 дол. за 1 фунт стерлінгів. Яких втрат зазнало підприємство?

5. Інвестор аналізує рішення про купівлю одного з двох невеликих торговельних центрів А і Б. Очікувані щорічні грошові потоки за кожним з них наведено в таблиці.

Очікувані значення грошових потоків

Торговельний центр «А»		Торговельний центр «Б»	
Щорічний грошовий потік, тис. грн.	Ймовірність	Щорічний грошовий потік, тис. грн.	Ймовірність
700	0,1	1000	0,1
1000	0,2	1200	0,3
1200	0,3	1300	0,4
1500	0,3	1500	0,2
1800	0,1		

Тестові завдання:

1. *Ймовірність (загроза) втрати підприємцем частини своїх ресурсів, недоодержання доходів чи поява додаткових витрат в результаті здійснення певної господарської діяльності – це:*

- А) ризик;
- Б) збиток;
- В) витрати;
- Г) банкрутство;
- Д) ліквідація.

2. *Об'єкт ризику – це:*

А) конкретні складові елементи факторів, які зумовлюють можливість втрат;

Б) причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси;

В) особа (індивід або колектив), яка зацікавлена в результатах керування об'єктом ризику;

Г) економічна система, ефективність та умови функціонування якої точно невідомі;

Д) правильна відповідь не зазначена.

3. *Функція ризику, яка зорієнтована на пошук суб'єктом ризику методів попередження втрат:*

- А) захисна;

- Б) компенсаційна;
- В) соціально-економічна;
- Г) аналітична;
- Д) регуляторна.

4. Функція ризику, яка реалізується у постійному вивченні ситуації, прогнозуванні ступеня ризику, коригуванні вже прийнятих рішень, регулюванні діяльності в цілому:

- А) захисна;
- Б) компенсаційна;
- В) соціально-економічна;
- Г) аналітична;
- Д) регуляторна.

5. Функція ризику, яка пов'язана з тим, що наявність ризику передбачає необхідність вибору одного із можливих варіантів рішення, у зв'язку з чим підприємець чи ризик-менеджер в процесі ухвалення рішення аналізує всі можливі альтернативи, обираючи найбільш прибуткові і найменш небезпечні:

- А) захисна;
- Б) компенсаційна;
- В) соціально-економічна;
- Г) аналітична;
- Д) регуляторна.

6. Метод оцінки ризику, який передбачає визначення показників ризику, етапів робіт, при яких виникає ризик, його потенційних зон та ідентифікація ризику – це:

- А) кількісний;
- Б) якісний;
- В) об'єктивний;
- Г) нормативний;
- Д) прямого розрахунку.

7. Метод оцінки ризику, який передбачає числове визначення розміру окремих ризиків, а також ризику даного виду діяльності (проекту) у цілому – це:

- А) кількісний;
- Б) якісний;
- В) об'єктивний;

- Г) нормативний;
- Д) прямого розрахунку.

8. *Метод якісної оцінки ризиків, який передбачає розв'язання проблеми за допомогою стимулювання творчої активності:*

- А) метод мозкового штурму;
- Б) метод експертних оцінок;
- В) метод асоціацій;
- Г) метод аналогії;
- Д) метод Дельфі.

9. *Метод якісної оцінки ризиків, який полягає у можливості використання досвіду й думки експертів в процесі аналізу ризиків й урахування впливу різноманітних якісних чинників:*

- А) метод мозкового штурму;
- Б) метод експертних оцінок;
- В) метод асоціацій;
- Г) метод аналогії;
- Д) метод Дельфі.

10. *Метод якісної оцінки ризиків, який полягає в активізації та використанні асоціативного мислення людини для генерування нових ідей та пропозицій шляхом порівняння досліджуваного явища, процесу, об'єкта з іншими чимось подібними:*

- А) метод мозкового штурму;
- Б) метод експертних оцінок;
- В) метод асоціацій;
- Г) метод аналогії;
- Д) метод Дельфі.

11. *Метод якісної оцінки ризиків, який складається з аналізу всіх наявних даних, що стосуються здійснення підприємцем аналогічних проєктів у минулому з метою розрахунку можливостей виникнення витрат:*

- А) метод мозкового штурму;
- Б) метод експертних оцінок;
- В) метод асоціацій;
- Г) метод аналогії;

Д) метод Дельфі.

12. *Витрати* – це:

А) вкладення коштів в реалізацією ідеї, проєкту;

Б) вкладення коштів при несприятливому збігу обставин, тобто є додатковими витратами;

В) зниження прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Г) збільшення прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Д) перевищення доходів над витратами.

13. *Збитки* – це:

А) вкладення коштів в реалізацією ідеї, проєкту;

Б) вкладення коштів при несприятливому збігу обставин, тобто є додатковими витратами;

В) зниження прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Г) збільшення прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Д) перевищення доходів над витратами.

14. *Втрати* – це:

А) вкладення коштів в реалізацією ідеї, проєкту;

Б) вкладення коштів при несприятливому збігу обставин, тобто є додатковими витратами;

В) зниження прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Г) збільшення прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Д) перевищення доходів над витратами.

15. *Прибуток* – це:

А) вкладення коштів в реалізацією ідеї, проєкту;

Б) вкладення коштів при несприятливому збігу обставин, тобто є додатковими витратами;

В) зниження прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Г) збільшення прибутку, доходу в порівнянні з очікуваними величинами;

Д) перевищення доходів над витратами.

16. *Додаткові затрати виробничих ресурсів, непередбачені планом, або прямі втрати майна, продукції, енергії – це:*

- А) матеріальні втрати;
- Б) трудові втрати;
- В) фінансові втрати;
- Г) втрати часу;
- Д) спеціальні втрати.

17. *Прямий грошовий збиток пов'язаний з виплатою штрафів, додаткових податків – це:*

- А) матеріальні втрати;
- Б) трудові втрати;
- В) фінансові втрати;
- Г) втрати часу;
- Д) спеціальні втрати.

18. *Втрати підприємницької діяльності, викликані невчасним прийняттям рішення, – це:*

- А) матеріальні втрати;
- Б) трудові втрати;
- В) фінансові втрати;
- Г) втрати часу;
- Д) спеціальні втрати.

19. *Сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій та вживати заходи щодо зменшення значення негативних наслідків настання таких подій – це:*

- А) ризик-менеджмент;
- Б) підприємництво;
- В) бенчмаркінг;
- Г) диверсифікація;
- Д) санація.

20. *Оберіть методи зниження ступеня ризику:*

- А) позички під заставу;
- Б) гарантування;
- В) диверсифікація;
- Г) страхування;
- Д) всі зазначені відповіді є вірними.

ТЕМА 18

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

18.1. Державна регуляторна політика в сфері підприємництва.

18.2. Засоби державного регулювання підприємництва.

18.3. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні.

Список рекомендованої літератури:

1. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

3. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція від 24.02.2023). URL: <https://tax.gov.ua/nk/zminu>

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

5. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон від 02.03.2015 № 222-VIII (Редакція від 19.08.2022). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

6. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-XII (Редакція від 11.02.2022). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

Ключові поняття:

державна регуляторна політика – напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності;

державне регулювання підприємництва – це вплив держави на діяльність підприємницьких структур із метою сприяння та забезпечення нормальних умов їх функціонування;

ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів;

торговий патент – це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку;

норми і нормативи – це завчасно розроблені та затверджені в установленому законом порядку розміри споживання основних засобів, природних і матеріальних ресурсів, припустимих шкідливих викидів та інші обов'язкові до застосування умови господарювання;

податок – обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до податкового законодавства;

збір (плата, внесок) – обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що

справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;

дотація – економічний важіль, що застосовується державою з метою корегування функціонування ринкової економіки, тобто це грошові кошти, що надаються на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування та на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект або ж малоприбутковим і збитковим суб'єктам господарювання в галузях економіки, які мають важливе соціальне значення;

стратегія – загальний довгостроковий план, спрямований на досягнення цілей менеджменту та розвитку об'єкта.

Питання для обговорення:

1. Що таке державне регулювання підприємництва?
2. Які основні принципи державної регуляторної політики?
3. Які суб'єкти формують інституційне середовище підприємництва в Україні?
4. Які основні завдання Державної регуляторної служби України?
5. Дайте характеристику засобам державного регулювання підприємництва.
6. Обґрунтуйте зміст ліцензування, патентування та квотування.
7. Яким чином здійснюється технічне регулювання підприємницької діяльності?
8. Яким чином забезпечується регулювання цін і тарифів в сфері підприємництва?
9. Яка роль системи оподаткування в державному регулюванні підприємницької діяльності?

10. Яким чином здійснюється державою надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій в сфері підприємництва?

11. В яких сферах держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання?

12. Обґрунтуйте основні напрями реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні.

Ситуації та завдання:

1. Розкрийте на конкретних прикладах, яким чином здійснюється державна підтримка підприємництва у Вашому регіоні (області, районі, місті). Обґрунтуйте як позитивні, так і негативні складові.

2. Дослідіть структуру органів виконавчої влади, які здійснюють державне регулювання підприємництва на рівні держави, області або міста. Використайте інформацію офіційних сайтів органів виконавчої влади. По кожному органу виконавчої влади окресліть основні завдання в сфері підприємництва.

3. Визначте найбільш важливі засоби державного регулювання підприємництва. Обґрунтуйте свою думку на прикладах, по можливості, на практиці діяльності суб'єкта підприємництва.

4. На прикладі конкретного виду діяльності в сфері підприємництва проаналізуйте процедуру отримання ліцензії.

5. Здійсніть SWOT-аналіз державної підтримки підприємництва в Україні, врахуйте при цьому стан та тенденції розвитку підприємництва, в тому числі його зовнішнього та внутрішнього середовища.

Тестові завдання:

1. Державне регулювання підприємництва – це:

А) визначення суб'єктів підприємницької діяльності;

Б) регламентація поведінки суб'єктів підприємницької діяльності;

В) вирішення фінансових питань суб'єктів підприємницької діяльності;

Г) обмеження у здійсненні підприємницької діяльності;

Д) забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності необхідними ресурсами.

2. *Забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави визначає наступний принцип державної регуляторної політики:*

А) доцільність;

Б) збалансованість;

В) адекватність;

Г) прозорість;

Д) передбачуваність.

3. *Обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми характеризує наступний принцип державної регуляторної політики:*

А) доцільність;

Б) збалансованість;

В) адекватність;

Г) прозорість;

Д) передбачуваність.

4. *Забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави характеризує наступний принцип державної регуляторної політики:*

А) доцільність;

Б) збалансованість;

В) адекватність;

Г) ефективність;

Д) передбачуваність.

5. Найвищим органом в системі органів виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики, має право законодавчої ініціативи в сфері підприємництва є:

- А) Верховна Рада України;
- Б) Кабінет Міністрів України;
- В) Міністерство економіки України;
- Г) Міністерство фінансів України;
- Д) Державна регуляторна служба України.

6. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію політики у сфері підприємництва є:

- А) Міністерство цифрової трансформації України;
- Б) Міністерство юстиції України;
- В) Міністерство економіки України;
- Г) Міністерство фінансів України;
- Д) Державна регуляторна служба України.

7. Обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до податкового законодавства, це:

- А) збір;
- Б) податок;
- В) плата;
- Г) внесок;
- Д) подарунок.

8. Механізми реалізації державної регуляторної політики, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності підпорядковані:

- А) Державній службі статистики України;
- Б) Державній регуляторній службі України;
- В) Державній службі фінансового моніторингу України;
- Г) Державній фіскальній службі України;
- Д) Державній казначейській службі України.

9. Програми соціально–економічного розвитку відповідних адміністративно–територіальних одиниць, які фінансуються за рахунок місцевих бюджетів або інших не заборонених законодавством джерел, затверджуються та контролюються:

- А) Державною казначейською службою України;
- Б) Міністерством економіки України;
- В) Міністерством фінансів України;
- Г) органами місцевого самоврядування;
- Д) Громадською радою при обласних державних адміністраціях.

10. Державний контракт – це:

- А) договір, укладений державною мовою;
- Б) договір купівлі–продажу між резидентом та нерезидентом;
- В) договір між вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання;
- Г) договір, укладений від імені держави з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення;
- Д) договір оренди.

11. Запис у реєстрі про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності – це:

- А) торговий патент;
- Б) ліцензія;
- В) договір;
- Г) сертифікат;
- Д) дозвіл.

12. Державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку, називають:

- А) торговий патент;
- Б) ліцензія;
- В) договір;
- Г) сертифікат;
- Д) дозвіл.

13. Державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта

господарювання на особливий порядок оподаткування відповідно до законодавства, називається:

- А) унікальна ліцензія;
- Б) спеціальний торговий патент;
- В) податкова накладна;
- Г) спеціальний сертифікат;
- Д) спеціальний дозвіл.

14. Порядок квотування виробництва та/або обігу (включаючи експорт та імпорт), а також розподілу квот встановлює:

- А) Верховна Рада України;
- Б) Кабінет Міністрів України;
- В) Міністерство економіки України;
- Г) Міністерство фінансів України;
- Д) Державна регуляторна служба України.

15. Завчасно розроблені і затверджені в установленому законом порядку розміри споживання основних засобів, природних і матеріальних ресурсів, припустимих шкідливих викидів та інші обов'язкові до застосування умови господарювання:

- А) стандарти;
- Б) норми і нормативи;
- В) технічні регламенти;
- Г) кодекси ustalеної практики;
- Д) технічні умови.

16. Гранично допустимі величини використання ресурсів або, навпаки, гранично допустимі викиди:

- А) технічні умови;
- Б) стандарти;
- В) ліміти;
- Г) державні стандарти;
- Д) нормативи.

17. Ціни, що запроваджуються на товари, які мають істотну соціальну значущість, називаються:

- А) монопольними;
- Б) нормативними;
- В) державними регульованими;

Г) стандартними;

Д) соціальними.

18. Держава може надавати суб'єктам господарювання на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування та на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект:

А) знижувати ставку податку на прибуток;

Б) знижувати ставки всіх загальнодержавних податків;

В) ліцензії;

Г) субсидії;

Д) дотації.

19. Ставки податків в Україні:

А) мають індивідуальний характер для туристичних підприємств;

Б) не мають граничних розмірів;

В) мають індивідуальний характер для підприємств харчової промисловості;

Г) мають індивідуальний характер для підприємств різних галузей;

Д) мають нормативний характер і не можуть встановлюватись індивідуально для окремого суб'єкта господарювання.

20. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні передбачає:

А) наближення законодавства України до законодавства та стандартів США;

Б) зростання обсягів неформальної зайнятості у суб'єктів малого і середнього підприємництва;

В) звуження кредитування малого і середнього підприємництва комерційними банками;

Г) поступовий розвиток малого і середнього підприємництва, враховуючи тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки;

Д) стрімкий розвиток підприємництва, не зважаючи на тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки.

ТЕМА 19

КОНКУРЕНЦІЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

19.1. Конкуренція: сутність і види, методи конкурентної боротьби.

19.2. Типи конкурентних ринків.

19.3. Складові конкурентного середовища.

19.4. Конкурентоспроможність і конкурентні переваги підприємства.

Список рекомендованої літератури:

1. Андросова Т.В., Чернишова Л.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю: навч. посібник у структурно-логічних схемах. Харків : ХДУХТ, 2019. 202 с.

2. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

3. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

4. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

5. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

Ключові терміни:

конкуренція – це економічний процес взаємодії та боротьби товаровиробників за найвигідніші умови

виробництва і збуту товарів, за отримання найбільших прибутків. Водночас конкуренція – це механізм стихійного регулювання виробництва в умовах вільних ринкових відносин;

об'єкт конкуренції – потреби групи споживачів, що формують певний сегмент ринку, обраний підприємствами-суперниками;

суб'єкт конкуренції – підприємства-виробники та фірми, що надають послуги, транснаціональні корпорації, регіони (регіональні угруповання), держави;

предмет конкуренції у вузькому розумінні – це товар чи послуга, за допомогою яких суперники прагнуть завоювати визнання та гроші споживачів;

конкурентна боротьба – динамічний процес, що передбачає застосування певних методів. Це, передусім, поліпшення якості товарів і послуг, швидке оновлення асортименту продукції, покращення дизайну, надання гарантій та післяпродажних послуг, тимчасове зниження цін, більш зручні умови оплати тощо;

тип ринку – це його характеристика, яка визначається групою покупців і продавців, які взаємодіють між собою для купівлі та продажу товарів та послуг;

конкурентна перевага – перевага над конкурентами, що досягається за рахунок пропонування споживачам товарів вищої якості або завдяки низьким цінам, або через надання великих вигод, які компенсують високі ціни на товари і послуги;

конкурентоспроможність підприємства – здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів;

конкурентоспроможність продукції – це здатність продукції бути привабливішою для покупця в порівнянні з іншими виробами аналогічного виду й призначення,

завдяки кращій відповідності її якісних і вартісних характеристик вимогам ринку й споживчим оцінкам;

ключові фактори успіху – це ті дії з реалізації стратегії, конкурентні можливості, результати діяльності, які кожне підприємство має забезпечити задля своєї конкурентоспроможності та досягнення фінансових успіхів.

Питання для обговорення

1. Дати визначення поняттю конкуренція, а також зазначити його мету, завдання, суб'єкт та об'єкт.

2. Перерахувати види конкуренції та розкрити їх сутність.

3. Що таке методи конкурентної боротьби, дати їх характеристику?

4. В чому полягає зв'язок між конкуренцією і монополією?

5. Дати характеристику типам конкурентних ринків.

6. Розкрити сутність теорії п'яти сил конкуренції в галузі за М. Портером.

7. Дати визначення поняттю «конкурентоспроможність підприємства». Описати фактори, що її визначають.

8. Описати чинники, що визначають конкурентоспроможність продукції підприємства.

9. Розкрити сутність поняття «конкурентні переваги», описати їх рівні та сфери виникнення.

10. Що таке ключові фактори успіху підприємства на ринку і від чого вони залежать?

Ситуації та завдання:

1. Компанія Comfy планує поставляти на український ринок промислові духові шафи Indesit марок Indesit-1 та Indesit-2. При цьому на ринку вже успішно реалізується і користується популярністю духові шафа Ariston. Оцінити

рівень конкурентоспроможності духових шаф Indesit-1 та Indesit-2 відносно шафи Ariston.

Параметри якості духових шаф наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні параметри якості духових шаф

Параметр	Одиниці виміру	Марка духової шафи			Коефіцієнт вагомості
		Comfy		Ariston	
		Indesit-1	Indesit-2		
Надійність (ресурс)	тис. год.	120	100	120	0,40
Температура максимальна	°С	240	220	225	0,19
Ємність	дм ³	60	50	70	0,26
Дизайн, у балах за 10-бальною шкалою	Бал	7	5	6	0,15

Вартісні характеристики у таблиці 2.

Таблиця 2

Вартісні характеристики духових шаф

Вартісні характеристики	Марка холодильника		
	Indesit-1	Indesit-2	Ariston
Ціна (Цпр), грн	9800	9400	9800
Сумарні витрати споживачів за весь термін експлуатації (М), грн	14500	16600	15000

Необхідно визначити інтегральні показники конкурентоспроможності двох марок духових шаф підприємства Comfy стосовно духової шафи Ariston і обґрунтувати рішення про доцільність виводу продукції на досліджуваний ринок.

2. Розрахувати коефіцієнт конкурентоспроможності товару підприємства «Інтерлюкс» та такого ж товару підприємства «Світоптика» за наступними показниками.

Показники	«Інтерлюкс»	«Світоптика»	Коефіцієнт вагомості
Гарантійний строк, тис. годин	27000	29000	0,25
Якість, %	81	63	0,50
Привабливість, %	85	85	0,25
Ціна, грн.	240	270	-
Витрати, пов'язані із використанням, грн.	19	18	-

3. Оцінити конкурентоспроможність підприємства за допомогою зваженого рейтингу

Характеристика	Вагомість	Підприємство					
		№1		№2		№3	
		Рейтинг	Зваж. рейтинг	Рейтинг	Зваж. рейтинг	Рейтинг	Зваж. Рейтинг
Низькі витрати	0,30	3		1		2	
Ділова репутація	0,15	1		2		3	
Якість продукції	0,35	2		3		1	
Сервісне обслуговування	0,15	3		2		1	
Організація виробництва	0,05	2		1		3	
	1,00	X		x		X	

4. Оцінити ступінь оновлення випуску продукції за кількістю продукції та за обсягом виробництва.

Показники	План	Факт
Кількість видів продукції	86	94
в тому числі нових видів	22	18
Обсяг виробництва продукції в гуртових цінах підприємства, тис. грн.	4900	5000
в тому числі нових видів, тис. грн.	1620	1280

5. Здійснити розрахунок інтегрального коефіцієнту конкурентоспроможності товарів за окремими його видами.

Вихідні дані для розрахунку показників конкурентоспроможності продукції

Параметри	Оціночні значення параметрів виробів, балів			
	Духова шафа		Мікрохвильова піч	
	Еталон	Indesit	Еталон	Ariston
Технічні параметри				
Надійність	9	7,8	8	6,9
Довговічність	8	7,2	7	6,7
Зручність в експлуатації	7	7,9	8	6,7
Дизайн	9	8,1	9	7,5
Гарантійне обслуговування	9	8,3	9	7,5
Економічні параметри				
Цінова пропозиція	7	8,1	8	10,0
Витрати на ремонт	7	6,7	7	6,9
Експлуатаційні витрати	6	6,1	8	6,3
Непередбачувані витрати	4	3,7	4	3,2

Оціночне значення параметрів представлено у балах. Розрахунок вівся відносно максимальної кількості балів – 10.

Тестові завдання:

1. Чим характеризується ринок досконалої конкуренції?

- А) високими бар'єрами вступу у галузь;
- Б) однорідністю продукції;
- В) незначною кількістю підприємств на ринку;
- Г) сильною ринковою владою продавця;
- Д) правильна відповідь відсутня.

2. Чим характеризується монополія:

- А) відсутністю бар'єрів входу в галузь;

- Б) унікальною продукцією;
- В) великою кількістю підприємств;
- Г) відсутністю ринкової влади;
- Д) правильна відповідь відсутня.

3. Конкурентну позицію підприємства можна розглядати через:

- А) кількість виробленої та реалізованої підприємством продукції;
- Б) конкурентоспроможність продукції;
- В) вміння працювати у команді;
- Г) через кваліфіковані кадри підприємства;
- Д) правильна відповідь відсутня.

4. До типів конкурентних ринків можна віднести ринок:

- А) інвестиційної конкуренції;
- Б) ділової конкуренції;
- В) олігополії;
- Г) інноваційної конкуренції;
- Д) правильна відповідь відсутня.

5. Конкурентну перевагу підприємства можна описати як:

- А) покращення споживчих характеристик продукції;
- Б) властивості товару, які забезпечують підприємству перевагу над конкурентами;
- В) продукти, які є життєво необхідними окремій групі споживачів;
- Г) вміння працювати у команді;
- Д) правильна відповідь відсутня.

6. До переваг високого порядку відносяться:

- А) переваги у ціновій пропозиції;
- Б) використання більш дешевих ресурсів;
- В) імідж підприємства;
- Г) розширення мережі постачальників;
- Д) правильна відповідь відсутня.

7. До переваг низького порядку відносять:

- А) використання більш дешевих ресурсів;
- Б) диференціацію споживача по продукції;
- В) унікальні знання;
- Г) інтелектуальний потенціал;
- Д) правильна відповідь відсутня.

8. *Переваги, які конкурентам складно скопіювати, є перевагами:*

- А) високого порядку;
- Б) низького порядку;
- В) зовнішніми;
- Г) внутрішні;
- Д) правильна відповідь відсутня.

9. *Теорію п'яти сил конкуренції розглядає:*

- А) Д. Рікардо;
- Б) Р. Фатхутдінов;
- В) А. Курно;
- Г) М. Портер;
- Д) правильна відповідь відсутня.

10. *До п'яти сил, що визначають конкуренцію в галузі, відносять:*

- А) здатність постачальників торгуватися;
- Б) здатність покупців торгуватися;
- В) загроза появи нового уряду;
- Г) загроза появи товарів-замінників;
- Д) правильна відповідь відсутня.

11. *За рахунок чого можна досягти конкурентної переваги:*

- А) більш низьких витрат на виготовлення продукції;
- Б) процесу нормування витрат на підприємстві;
- В) режиму роботи підприємства;
- Г) ритмічності роботи підприємства;
- Д) правильна відповідь відсутня.

12. *Підприємство, виводячи на ринок товар зі значно кращими споживчими характеристиками, проте без зміни ціни, використовує:*

- А) цінову конкуренцію;
- Б) нецінову конкуренцію;
- В) незаконну конкуренцію;
- Г) маркетингові методи просування та продаж;
- Д) правильна відповідь відсутня.

13. *Внутрішньогалузева конкуренція – це:*

А) конкуренція між підприємствами, що пропонують подібні товари та послуги схожим категоріям покупців;

Б) конкуренція, яка передбачає, що попит буде краще задоволений товаром з вищими споживчими властивостями;

В) конкуренція між виробниками певного виду товару за найбільш вигідні умови виробництва і збуту, за більшу частку ринку цього товару;

Г) конкуренція, що проявляється в суперництві між виробниками продукції в одній галузі, яка може задовольнити подібні або ідентичні потреби споживачів;

Д) правильна відповідь відсутня.

14. *Який вид конкуренції виникає при наявності на ринку різних видів товарів, здатних задовольнити одну й ту ж потребу споживача?*

А) функціональна;

Б) видова;

В) міжфірмова;

Г) явна;

Д) правильна відповідь відсутня.

15. *Як називається спроможність товару задовольняти конкретну фактичну потребу споживача?*

А) споживча цінність;

Б) якість;

В) корисний ефект;

Г) вартість;

Д) правильна відповідь відсутня.

16. *Ситуація на ринку, за якої відносно велика кількість дрібних виробників пропонує схожі, але не ідентичні*

товари. Кожне підприємство в цьому середовищі задовольняє невелику частину ринкового попиту на продукцію, яку реалізує підприємство. Це конкурентне середовище:

- А) досконалої конкуренції;
- Б) монополістичної конкуренції;
- В) олігополії;
- Г) монополії;
- Д) правильна відповідь відсутня.

17. Оберіть більш точне визначення поняття «конкуренція»:

А) суперництво в будь-якій сфері діяльності між юридичними або фізичними особами, зацікавленими в досягненні спільної мети;

Б) боротьба підприємств за обмежений обсяг платоспроможного споживчого попиту, яку вони ведуть на доступних їм сегментах ринку;

В) об'єктивне економічне явище, яке в розвиненому товарному виробництві змушує підприємства прагнути до максимізації прибутків;

Г) об'єктивний процес подовження життєвого циклу товару на ринку;

Д) правильна відповідь відсутня.

18. Обрати визначення поняття «економічна конкуренція» згідно із Законом України «Про захист економічної конкуренції»:

А) об'єктивне економічне явище, яке в розвиненому товарному виробництві змушує підприємства прагнути до максимізації прибутків;

Б) механізм управління підприємством власними конкурентними перевагами;

В) змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання;

Г) економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби комерційних суб'єктів ринкової системи;

Д) правильна відповідь відсутня.

19. *Оберіть визначення, яке найбільш повно розкриває сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства»:*

А) характеристика, що відображає відповідність конкретного товару конкретним потребам споживача, включаючи переваги та вимоги до споживчих властивостей товару та вартість його придбання;

Б) механізм ефективного використання конкурентних переваг для реалізації стратегічних цілей господарсько-фінансової діяльності та забезпечення соціально-економічних потреб споживачів;

В) організація, що створюється з метою представлення та захисту законних інтересів роботодавців;

Г) суб'єкт господарювання, створений юридичними та/або фізичними особами шляхом об'єднання їх майна та участі у підприємницькій діяльності;

Д) правильна відповідь відсутня.

20. *Метою управління конкурентоспроможністю підприємства є:*

А) покращення демографічної ситуації на території діяльності підприємств;

Б) забезпечення життєздатності та сталого функціонування суб'єкта господарювання за будь-яких економічних, політичних, соціальних та інших змін зовнішнього середовища.

В) розширення прав і свобод споживачів продукції підприємства;

Г) покращення договірних відносин з політичними та благодійними організаціями;

Д) правильна відповідь відсутня.

ТЕМА 20

ЕТИКА І КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 20.1. Етика та етикет.
- 20.2. Сутність та зміст етики ділових стосунків.
- 20.3. Види ділових прийомів, їх організація та проведення.
- 20.4. Формальні й неформальні ділові прийоми.
- 20.5. Сервіровка столу.
- 20.6. Подарунки, сувеніри, квіти у ділових відношеннях.

Список рекомендованої літератури:

1. Бізнес-етика: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці». М. М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.
2. Етика бізнесу: навч. посіб. І.В. Сушик, О.Г. Сушик, Я.М. Мартинюк, В.В. Вісин. Луцьк: РВВ Луцький НТУ, 2019. 268 с.
3. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Т. Б. Грищенко, С. П. Грищенко, Т. Д. Іщенко та ін. Київ: ЦУЛ, 2019. 344 с.
4. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. Київ: Університетська книга, 2019. 222 с.
5. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

Ключові терміни:

етика – (лат., гр., звичай): 1. Наука, що вивчає мораль. 2. Норми поведінки, сукупність моральних правил певної соціальної групи, за якими люди повинні жити;

мораль (від лат. *moralitas* – «загальноприйняті традиції») – система норм і принципів поведінки людей, яких потрібно дотримуватися у суспільстві, що розраховані на всіх членів соціуму і відображають свідомість громадськості; зразки поведінки (що правильно і неправильно, що добре і погано стосовно наших дій і думок);

моральність – це моральна якість людини, певні правила, якими керується людина в своєму виборі, це властивість оцінювати свої дії на підставі усвідомлених норм поведінки. Моральність включає уявлення особистості про добро і зло та як слід поводитися у різних ситуаціях;

добро – це вища етична цінність, частина духовної свідомості людини, це те, що ми вважаємо правильним, це можливість зробити себе щасливим, це любов, милосердя, справедливість, щирість, тобто все те, що має позитивне значення в житті людини;

зло – антицінність, протилежність добра, це щось несумісне з етичною поведінкою, виражається через приниження інших, пригноблення і знищення заради своєї вигоди, щоб задовольнити свої моральні чи аморальні потреби; це ненависть, жорстокість, підлість, слабкодухість, що призводить до конфліктів у суспільстві та між конкретними людьми, відчуження людей одне від одного;

етикет (від фр. *etiquette* – «манери поведінки») – правила чемності, ввічливості та толерантності, що прийняті в суспільстві, норми моральності, котрі сформувалися протягом тривалого часу становлення

взаємин між людьми. Основою належного етикету є поведінка, яка вважається привітною і ввічливою у соціальному, професійному та сімейному житті. На цих нормах поведінки базуються політичні, економічні, культурні відносини. Етикет дозволяє людині користуватися готовими манерами поведінки і спілкування;

етикет (з франц. *etiquette* – встановлений порядок і форми обходження при дворах) – це сукупність правил поведінки, котрі регулюють зовнішні прояви людських стосунків (ставлення до інших, форми звертання, манери, стиль одягу тощо). Це складова зовнішньої культури окремої людини і суспільства в цілому. Є певною формою церемоніалу, це мова символів;

діловий етикет (*business etiquette*) – норми, які регулюють стиль роботи, манеру поведінки, спілкування при вирішенні ділових проблем;

функції моралі – до *основних* належать: регулятивна, виховна, пізнавальна та світоглядна функції, *другорядними* вважають наступні функції: комунікативну, мотиваційну, оціночну, ціннісно-орієнтовну та ін.;

регулятивна функція – є провідною функцією моралі, за допомогою якої мораль визначають як певний спосіб встановлення суспільних відносин та поведінки людей відповідно до вимог моралі, забезпечується за рахунок норм, які належать до орієнтирів, вимог, заборон, рамок, обмежень та встановлюють норми-зразки поведінки (етикету). Так, наприклад, у будь-якій сфері життя, правилом гарного тону та показником ввічливості та моральної духовності людини є дотримання норм моралі, такту та ввічливості;

виховна функція – формування моральних цінностей і переконань, певна система морально-етичних норм, завдяки якій усвідомлюється важливість своїх і чужих

потреб, створюються гармонійні зв'язки з іншими людьми, повага і розуміння оточуючих;

пізнавальна (гносеологічна) функція – поєднання інформаційного, нормативного і ціннісного відображення дійсності, розуміння взаємостосунків між суспільством та людиною, що виявляється у безпосередньому спілкуванні. За допомогою етичних знань, принципів, норм і кодексів формується модель моральної поведінки в певних конфліктних ситуаціях;

світоглядна функція моралі допомагає у формуванні суспільного зразку та ідеалу, вона спрямована на вирішення завдань суспільного життя, розглядає мораль як цілісну систему, з теоретичними визначеннями та певними способами впливу на суспільні процеси. Завдяки цій функції відбувається становлення особистості з конкретними моральними переконаннями та чіткими настановами;

комунікативна функція відповідає за забезпечення взаєморозуміння, спілкування людей на основі встановлених загальних цінностей, що передбачають підтримку та взаємну допомогу. Ця функція є своєрідною формою спілкування, передачі інформації про цінності життя та моральні контакти людей;

мотиваційна функція дозволяє людині робити оцінку власної поведінки та за можливості виправдовувати її за допомогою моральної мотивації. Головна мета мотиваційної функції полягає у благородності та чистоті мотивів поведінки людини;

оціночна функція – дозволяє відрізнити хороше від поганого, добро від зла (жорстокість від доброти). Брехати – погано, поступатися місцем людям похилого віку та жінкам – похвально, знущатися над тваринами – жахливо, допомагати нужденним – добре. Завдяки цій функції, індивід визначає своє місце в соціумі;

ціннісно-орієнтовна функція має на меті засвоєння і дотримання людиною світу з його культурними цінностями, тобто, направляє і допомагає розібратися людині у світі цих культурних відносин та цінностей;

етика ділових стосунків (ділова етика або корпоративна етика) – це форма професійної етики, яка розглядає етичні принципи і моральні, або етичні проблеми, які можуть виникнути у бізнес-середовищі. Вона застосовується до всіх аспектів ділової поведінки і стосується поведінки окремих осіб і цілих організацій; це вміння спілкуватися, дотримуючись субординації, поважати чужу думку, стримувати емоції, визнавати неправоту, а іноді й відмовляти. Ділова етика спрямована на формування позитивного іміджу та спрощення щоденних робочих процесів;

економічна етика (economical ethics) – це сукупність правил, норм, принципів поведінки господарюючих суб'єктів, імперативи і вимоги, що пред'являються суспільством до характеру дій і відносин між ними; економічна етика визначає методи і форми досягнення етично виправданих економічних цілей, які ведуть до збільшення продуктивності праці і на цій підставі сприяють підвищенню добробуту населення;

етика бізнесу (грец. ethika < ethos – звичка, вдача; англ. business – справа, заняття) – це правила, норми, що регулюють відношення суб'єктів бізнесу, їх взаємодію та спілкування, це чесність, порядність, повага до партнерів, дотримання даного слова, здатність ефективно функціонувати на ринку згідно з чинними законами, встановленими правилами і традиціями;

діловий прийом (business official reception) – це найпоширеніша форма ділового протоколу, зібрання запрошених осіб, де гостям пропонують різні страви і створюють умови для спілкування, знайомства,

відпочинку, це налагодження контактів і обмін думками у неофіційній обстановці на честь завершення переговорів, підписання контракту, запрошених гостей, ювілею, презентації фірми та ін.;

види ділових прийомів – прийоми з розміщенням (сніданок, обід, вечеря); прийоми без розміщення (шведський стіл, фуршет, коктейль, келих шампанського чи келих вина, чай та ін.);

діловий протокол (business minutes) – регламентований порядок зустрічей і проводів делегацій, проведення бесід, переговорів і прийомів, ведення ділового листування, підписання договорів, угод та ін.;

квітковий етикет – це мова квітів, їх роль в діловому середовищі в певних ситуаціях відповідно до культурних звичаїв та вподобань;

ділові подарунки та сувеніри в діловому етикеті – це покращення ділових стосунків, демонстрування доброзичливого ставлення, свідчення гарних взаємин колег по роботі. Подарунок – це те, що дарують, а мета сувеніра (Souvenir – нагадувати) – нагадати про будь-яку зустріч або подію.

Питання для обговорення:

- 1 Що таке етика ділових стосунків?
- 2 Що означає етикет в підприємстві?
- 3 Правила етикету.
- 4 Мораль і моральність.
- 5 На що впливає використання принципів та норм етики ділових стосунків?
- 6 Формальні та неформальні зустрічі.
- 7 Яка роль прийомів в налагодженні ділових контактів?
- 8 Якими є загальні вимоги до проведення ділових прийомів?

9 Проаналізуйте особливості різних видів прийому без розміщення.

10 Яким є порядок проведення прийому з розміщенням?

11 Назвіть та прокоментуйте правила поведінки за столом.

12 Які типи ділових прийомів існують?

13 Охарактеризуйте формальні й неформальні ділові прийоми.

14 Яких принципів доцільно дотримуватися у сервіровці?

15 Етикет подарунків у діловій сфері.

16 Що таке корпоративний подарунок?

17 Які існують рекомендації для подарунків на службі?

Ситуації та завдання:

1. Назвіть правила розміщення за столом під час ділових прийомів.

2. Розробіть план проведення ділового прийому.

3. Як знайти своє місце за столом на прийомі з розсаджуванням?

4. Рольова гра «Етика ділової бесіди».

Мета гри: сформувати навички етичної поведінки проведення бесіди з підлеглими.

Завдання: у підгрупах по чотири–п'ять осіб проаналізуйте дві ситуації, придумайте їх завершення і продемонструйте перед усією групою свої варіанти розвитку даної ситуації.

5. Ось вже декілька місяців, як ви є новим керівником відділу. Один із співробітників говорить вам: «Я, звичайно, не хочу вас критикувати, але ваш попередник вмів знайти підхід до своїх співробітників». Ваша відповідь ...

6. У найбільш напружений період завершення виробничої програми один із співробітників вашого колективу захворів. Кожен з підлеглих зайнятий виконанням своєї роботи. Робота відсутнього також повинна бути виконана у визначений термін. Як ви вчините у цій ситуації?

Підсумки. Обговоріть кожен версію діалогу і оберіть оптимальну.

7. «Етичні норми поведінки».

Мета: виявити свої сильні та слабкі сторони як особистості, з точки зору моральності.

Завдання: по–перше, перерахуйте свої сильні і слабкі сторони з позиції етичних норм поведінки; по–друге, попросіть трьох своїх близьких знайомих, або ж однокласників виступити в якості експертів і також перерахувати ваші сильні і слабкі сторони з позиції стороннього спостерігача. Занесіть дані в таблицю.

Сильні та слабкі сторони особистості з позиції етичних норм поведінки

Моя думка	1–й експерт	2–й експерт	3–й експерт
Мої сильні якості			
Мої слабкі якості			

Проаналізуйте результати самооцінки і оцінки сторонніх спостерігачів.

Чи співпала ваша самооцінка з оцінкою ваших якостей визначеними іншими людьми? Зробіть висновки і, якщо є необхідність, запропонуйте шляхи коригування вашої поведінки. У разі необхідності, запропонуйте рекомендації для самовдосконалення.

8. Оцінка зовнішнього вигляду ділової людини.

Мета оцінки: виявити переваги і недоліки зовнішнього вигляду ділової людини.

Завдання: самостійно або в підгрупах по 2–4 особи:

1. Виберіть відому ділову людину в якості об'єкта своєї оцінки.

2. Спробуйте зібрати максимум матеріалу, що описує цю людину в діловій і неформальній обстановці. Джерелами інформації для вас можуть бути періодичні друковані видання, телебачення, сайти в Інтернет.

3. Виділіть ті аспекти зовнішнього вигляду ділової людини, які відповідають іміджу обраної вами персони. Підтвердіть свій вибір фактами з демонстрацією групі.

4. Опишіть недоліки зовнішнього вигляду даної людини. Запропонуйте елементи та способи поліпшення зовнішності цієї особи.

5. Зробіть висновок про те, наскільки зовнішній вигляд об'єкта вашого аналізу відповідає вимогам етики.

Підсумок. Зробіть коротку (3–5 хвилин) презентацію оцінки зовнішнього вигляду ділової людини з ілюстраціями (фото–, відеоматеріали). Дайте відповідь на можливі запитання аудиторії.

9. На форум з менеджменту та підприємництва прибули 200 представників бізнесу. Вам необхідно організувати для організаційного комітету у складі 30 осіб діловий прийом з розміщенням – «обід».

Завдання:

- 1 Розробіть план проведення ділового прийому.
- 2 Назвіть правила розміщення за столом під час «обіду».
- 3 Як знайти своє місце за столом на прийомі розміщенням?

10. Заповніть таблицю організації ділових прийомів (з розміщенням та без розміщення), визначаючи час проведення, тривалість прийому, особливості подачі страв та форму одягу.

Особливості ділових прийомів (з розміщенням та без розміщення)

Вид прийому	Час проведення	Тривалість	Що подається	Форма одягу
Сніданок				
«Коктейль»				
«Келих шампанського»				
«Жур-фікс»				
«Обід»				
«Вечеря»				
«Фуршет»				
«Чай»				
«Барбекю»				
«Пікнік»				

11. Аргументуйте в яких випадках у діловому світі доцільно вручати подарунки? Як ви думаєте, що слід враховувати при виборі подарунка: практичність, вартість або смак, залежно від того, кому Ви готуєте подарунок? Аргументуйте свою позицію.

12. Уважно прочитайте судження і вкажіть, які з них вірні та наведіть 3–4 власні приклади суджень:

1. Чи вірно, що зазвичай в діловому середовищі не рекомендують дарувати чоловікам цукерки і торти?

2. Чи вірно, що постільну білизну можна дарувати тільки родичам або на весілля?

3. Чи правда, що господині або жінці, яка не любить готувати, варто подарувати книгу «Кулінарне мистецтво»?

4. Чи вірно, що косметику (помаду, пудру, крем) можна дарувати тільки близьким людям?

5. Чи вірно, що потрібно розпаковувати подарунок у присутності того хто дарує?

6. Чи вірно, що можна передаровувати непотрібний вам подарунок?

Тестові завдання:

1. *Етика* – це ...

А) правила поведінки;

Б) система знань про добро та зло;

В) наука про добро;

Г) кодекс честі;

Д) ділові зустрічі.

2. *Етикет* – це ...

А) сукупність правил поведінки;

Б) форма звертання;

В) сукупність правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків;

Г) форми прощання;

Д) привітання.

3. *Етика ділових відносин* – це...

А) моральні принципи ділового спілкування;

Б) знання про моральні аспекти ділових стосунків;

В) рекомендації для успішного вирішення ділових проблем;

Г) корпоративні свята;

Д) ділові переговори.

4. *Діловий етикет* – це ...

А) форма ділового звертання та представлення;

Б) сукупність правил поведінки, які регулюють зовнішні прояви людських стосунків;

В) норми, які регулюють стиль роботи, поведінки та спілкування при вирішенні ділових проблем;

Г) правила;

Д) ввічливість.

5. *Діловий протокол* – це

А) правила, що регламентують порядок ділових зустрічей і переговорів та ділових стосунків в цілому;

Б) правила оформлення документів;

В) сукупність правил, традицій, яких дотримуються в міжнародних стосунках;

Г) правила оформлення документів;

Д) складання документів.

6. *Види етикету*:

А) дружній, соціальний, інтимний;

Б) придворний, військовий, дипломатичний, загальногромадянський і діловий (службовий);

В) дипломатичний, моральний, соціальний;

Г) дипломатичний, моральний, дружній;

Д) придворний, соціальний, інтимний.

7. *Які подарунки ми можемо дарувати в діловій сфері?*

А) сорочку;

Б) парфуми;

В) краватку;

Г) ніякі;

Д) все, що завгодно.

8. *Що потрібно робити при прийомі подарунків?*

А) розгорнути його в присутності особи, яка його подарувала і подякувати;

Б) неввічливо розгортати його в присутності особи, яка його подарувала;

В) не розгортати подарунок, але подякувати;

Г) відкласти в сторону;

Д) не реагувати.

9. Головне правило підбору ділового костюма:

А) стильність;

Б) охайність;

В) відповідність ціни костюма соціальному статусу людини, яка його одягає;

Г) чим дорожче, тим краще;

Д) яскравість.

10. Скільки кольорів може одночасно поєднуватися в діловому костюмі:

А) не більше чотирьох;

Б) не більше трьох;

В) не більше двох;

Г) один;

Д) чим більше, тим краще.

11. Імідж людини – це...

А) уміння спілкуватися;

Б) уміння впливати на людей;

В) уміння керувати враженням;

Г) зовнішність;

Д) внутрішній світ.

12. Стиль чоловічого костюма під час ділової зустрічі:

А) повинен відповідати стилю інших учасників зустрічі;

Б) повинен бути індивідуальним, що дасть можливість впливати на формування іміджу;

В) вибір стилю не регламентується;

Г) має бути яскравим;

Д) не таким, як усі.

13. Під час ділових зустрічей жінці рекомендується:

А) одягати міні-спідниці;

Б) одяг яскравих кольорів;

В) одяг, який не буде відволікати співрозмовника від ділової розмови;

Г) одягати високі підбори;

Д) фліртувати.

14. До денних прийомів відносяться:

А) фуршет;

Б) обід;

В) келих вина;

Г) банкет;

Д) чай, кава.

15. Діловий прийом «обід» розпочинається:

А) о 12:00;

Б) о 20:00;

В) о 14:00;

Г) о 9:00;

Д) о 10:00.

16. Діловий прийом «жур-фікс»:

А) для чоловіків;

Б) для молоді;

В) для жінок;

Г) для дітей;

Д) для сімей.

17. На діловий прийом з розміщенням:

А) потрібно приходити раніше визначеного часу;

Б) приходити у визначений час;

В) порядок не регламентований;

Г) коли виходить;

Д) коли хочеться.

18. Кому належить ініціатива залишення прийому?

- А) правила це не регламентують;
- Б) головному гостю;
- В) за вказівкою господаря;
- Г) кому хочеться;
- Д) кому скажуть.

19. *Кому не рекомендується дарувати яскраво-червоні квіти (особливо троянди)?*

- А) чоловікам;
- Б) дівчаткам, які не досягли 18 років;
- В) заміжнім жінкам;
- Г) новонародженим;
- Д) нікому.

20. *До якої просторової зони організації простору при спілкуванні відноситься зона від 120 до 360 см:*

- А) особиста;
- Б) громадська;
- В) дружня;
- Г) соціальна;
- Д) інтимна.

ТЕМА 21

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- 21.1. Сталий розвиток та його цілі.
- 21.2. Глобальний договір ООН.
- 21.3. Україна і цілі сталого розвитку.

Список рекомендованої літератури:

1. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Хлевицька Т.Б. Соціальна відповідальність бізнесу: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 222 с.
2. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
4. Стратегії сталого розвитку : навч. посіб. В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непеїна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.
5. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: підручник. І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. Київ: НУХТ, 2022. 337 с.

Ключові терміни:

сталий розвиток – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх

поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі;

сталий розвиток економіки та суспільства в цілому – це пріоритетні довгострокові цілі, досягнення яких є завданням не тільки міжнародних суспільних організацій та урядів країн, але й підприємницьких структур всіх організаційно-правових форм та розмірів. Це потребує створення такої бізнес-моделі, яка забезпечить перевагу цілей сталого розвитку над короткостроковими економічними зисками;

глобальний договір ООН – найбільша у світі асоціація корпоративно відповідального бізнесу, що закликає компанії вибудовувати свою діяльність та стратегію з урахуванням Цілей сталого розвитку та на основі десяти універсальних принципів у галузі прав людини, праці, навколишнього середовища та боротьби з корупцією;

нефінансова звітність – це відкритість перед стейкхолдерами (інвесторами, споживачами, постачальниками, громадянським суспільством, урядом та ін.) у питаннях відповідальності та сталості бізнесу. Якісна нефінансова звітність забезпечує прозорість, вимірюваність, захищеність та забезпечує кредит довіри контрагентів. Однією з умов участі бізнесу у Глобальному договорі ООН є подання щорічного звіту про прогрес;

звіт про прогрес – це щорічний звіт компаній-учасниць Глобального договору ООН щодо реалізації 10 принципів ГД ООН та Цілей сталого розвитку. Звіт є публічним, завдяки чому клієнти, партнери та інвестори можуть впевнитись у надійності співпраці з компанією, яка подає такий звіт. Подана інформація стосується прав людини, навколишнього середовища, трудових прав та протидії корупції та реалізації 17 Глобальних цілей.

Ситуації та завдання:

1. Визначити ряд факторів, які сприяють і які гальмують досягнення Цілей сталого розвитку в Україні.

Фактори сприяння	Фактори гальмування

2. Розробіть логотип підприємства будь-якого виду бізнесу, в якому буде відображатись підтримка бізнесом цілей сталого розвитку.

3. Ваше підприємство є учасником ГД ООН. Складіть річний звіт про прогрес щодо дотримання 10 принципів та досягнення ЦСР.

4. Відповідно до звіту 2020 р. стан та динаміка досягнення Цілей сталого розвитку Україною зображена на рисунку.

Рис. 1. Ранжування цілей за інтегральною оцінкою прогресу у досягненні ЦСР, у розрізі кожної цілі за відповідними показниками

Оцініть ситуацію за кожною ціллю, назвіть причини та фактори, що зумовили таку ситуацію, запропонуйте заходи щодо покращення ситуації, якщо це є необхідним.

5. Визначте роль підприємницької діяльності для досягнення кожної цілі сталого розвитку. Наведіть приклади заходів та відобразіть в таблиці:

Цілі сталого розвитку	Заходи для досягнення цілей зі сторони бізнесу
Ціль 1. Подолання бідності	
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	
Ціль 4. Якісна освіта	
Ціль 5. Гендерна рівність	
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	
Ціль 10. Скорочення нерівності	
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	

Тестові завдання:

1. Оберіть серед наведених визначення поняття «сталий розвиток» відповідно до підходу ООН:

А) розвиток економіки з врахуванням екологічних потреб;

Б) стале та безперервне зростання економіки задля задоволення своїх базових потреб;

В) загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі;

Г) подолання кризових явищ і вихід на траєкторію інклюзивного та інноваційного розвитку;

Д) докорінна перебудова національних економік з врахуванням соціальної та екологічної справедливості.

2. Скільки Цілей сталого розвитку було прийнято всіма світовими лідерами як частина Глобального Порядку денного 2030?

А) 17;

Б) 8;

В) 10;

Г) 30;

Д) 16 і кілька рекомендацій щодо впровадження, що не є самими цілями.

3. Яка з наведених не є Ціллю сталого розвитку?

А) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

Б) забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх;

В) сприяння поступальному, всеохоплювальному та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;

Г) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплювальній і сталій індустріалізації та інноваціям;

Д) забезпечення рівного, всеохоплювального та надійного доступу до інтернету для всіх.

4. Крайня бідність визначається як проживання на суму менш ніж:

- А) 1,90 дол. США на день;
- Б) мінімальна заробітна плата;
- В) прожитковий мінімум на працездатну особу;
- Г) 5 євро на день;
- Д) немає правильної відповіді.

5. *Досягнення цілі 3 «Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці» передбачає:*

А) до 2030 року знизити глобальний коефіцієнт материнської смертності до менш ніж 70 випадків на 100000 живонароджених;

Б) до 2030 року покласти край смертності, якій можна запобігти, новонароджених і дітей віком до 5 років, при цьому всі країни повинні прагнути зменшити неонатальну смертність до не більше як 12 випадків на 1000 живонароджених, а смертність у віці до 5 років – до не більше ніж 25 випадків на 1000 живонароджених;

В) до 2030 року покласти край епідеміям СНІДу, туберкульозу, малярії та тропічних хвороб, яким не приділяється належної уваги, і забезпечити боротьбу з гепатитом, захворюваннями, що передаються через воду, та іншими інфекційними захворюваннями;

Г) покращувати профілактику та лікування залежності від психоактивних речовин, у тому числі зловживання наркотичними засобами й алкоголем;

Д) всі відповіді вірні.

6. *Досягнення цілі 4 «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» не передбачає:*

А) до 2030 року забезпечити, щоб всі дівчатка і хлопчики завершували здобуття безкоштовної, рівноправної і якісної початкової та середньої освіти, що дозволяє домогтися затребуваних і ефективних результатів навчання;

Б) до 2030 року забезпечити всім дівчаткам і хлопчикам доступ до якісних систем розвитку, догляду та дошкільного навчання дітей молодшого віку, щоб вони були готові до здобуття початкової освіти;

В) до 2030 року забезпечити для всіх жінок і чоловіків рівний доступ до недорогої та якісної професійно-технічної та вищої освіти, у тому числі університетської;

Г) повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчаток;

Д) немає правильної відповіді.

7. Досягнення цілі 8 «Сприяння поступальному, всеохоплюючому і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» передбачає:

А) підтримувати економічне зростання на одну особу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 % на рік у найменш розвинених країнах;

Б) до 2030 року забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного і сучасного енергопостачання;

В) до 2030 року значно збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у світовому енергетичному балансі;

Г) до 2030 року подвоїти глобальний показник підвищення енергоефективності;

Д) всі відповіді правильні.

8. Досягнення цілі 5 «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток» не передбачає:

А) повсюдно ліквідувати всі форми дискримінації щодо всіх жінок і дівчаток;

Б) до 2030 року ліквідувати гендерну нерівність у сфері освіти і забезпечити рівний доступ до освіти та професійно-технічної підготовки всіх рівнів для уразливих груп населення, у тому числі інвалідів, представників

корінних народів і дітей, які перебувають у вразливому становищі;

В) ліквідувати всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчаток у публічній і приватній сферах, включаючи торгівлю людьми, сексуальну та інші форми експлуатації;

Г) визнавати і цінувати неоплачувану доглядову працю й роботу з ведення домашнього господарства, надаючи комунальні послуги, інфраструктуру та системи соціального захисту і заохочуючи принцип спільної відповідальності у веденні господарства і в сім'ї, з урахуванням національних умов;

Д) немає правильної відповіді.

9. Досягнення цілі 10 «Скорочення нерівності всередині країн та між ними» передбачає:

А) підтримувати економічне зростання на одну особу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 % на рік у найменш розвинених країнах;

Б) до 2030 року забезпечити загальний доступ до недорогого, надійного і сучасного енергопостачання;

В) до 2030 року значно збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у світовому енергетичному балансі;

Г) до 2030 року подвоїти глобальний показник підвищення енергоефективності;

Д) до 2030 року підтримати законодавчо та заохочувати активну участь усіх людей у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від їхнього віку, статі, інвалідності, раси, етнічної належності, походження, релігії та економічного чи іншого статусу.

10. Досягнення цілі 12 «Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва» передбачає:

А) до 2030 року домогтися раціонального освоєння й ефективного використання природних ресурсів;

Б) до 2030 року скоротити вдвічі в перерахунку на одну особу населення загальносвітовий обсяг харчових відходів на роздрібному та споживчому рівнях і зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках, у тому числі післязбиральні втрати;

В) до 2030 року суттєво зменшити обсяг відходів через вживання заходів щодо запобігання їх утворенню, їх скорочення, переробки та повторного використання;

Г) рекомендувати компаніям, особливо великим і транснаціональним, застосовувати сталі методи виробництва та відображати інформацію про раціональне використання ресурсів у своїх звітах;

Д) всі відповіді правильні.

11. Публічно заявити про свою прихильність принципам Глобального договору ООН та взяти на себе обов'язок сприяти формуванню сталої відкритої економіки та відкритої бізнес-спільноти, привести свою бізнес-модель у відповідність до ЦСР означає:

- А) підвищити свою конкурентоспроможність;
- Б) приєднатися до Глобального договору ООН;
- В) враховувати інтереси найманих працівників;
- Г) врахувати інтереси власників;
- Д) немає правильної відповіді.

12. Глобальний договір ООН містить:

- А) 17 принципів відповідно до кожної ЦСР;
- Б) 10 принципів;
- В) 5 принципів;
- Г) 22 принципи;
- Д) немає правильної відповіді.

13. Універсальні принципи Глобального договору ООН не стосуються:

- А) прав людини;
- Б) ліквідації примусової та дитячої праці;
- В) збереження навколишнього середовища;
- Г) захисту прав власників;

Д) боротьби з корупцією.

14. Компанії-учасники Глобального договору ООН надають звітність про реалізацію 10 принципів та досягнення цілей сталого розвитку:

А) щорічно 1 січня;

Б) щорічно в період, що відповідає даті (річниці) приєднання. Некомерційні організації подають Звіт про залученість кожні 2 роки;

В) не подають звітів;

Г) звітують один раз у п'ять років;

Д) немає правильної відповіді.

15. Відповідно до звіту про досягнення Цілей сталого розвитку у 2020 році Україна досягла, або має високу ймовірність досягнення цілей сталого розвитку:

А) 1, 3, 4, 5;

Б) 2, 6, 8, 16;

В) 7, 11, 12, 17;

Г) 9, 10, 13, 14, 15;

Д) немає правильної відповіді.

16. Відповідно до звіту про досягнення Цілей сталого розвитку у 2020 році Україна має середню ймовірність досягнення цілей:

А) 1, 3, 4, 5;

Б) 2, 6, 8, 16;

В) 7, 11, 12, 17;

Г) 9, 10, 13, 14, 15;

Д) немає правильної відповіді.

17. Відповідно до звіту про досягнення Цілей сталого розвитку у 2020 році Україна має низьку ймовірність досягнення цілей:

А) 1, 3, 4, 5;

Б) 2, 6, 8, 16;

В) 7, 11, 12, 17;

Г) 9, 10, 13, 14, 15;

Д) немає правильної відповіді.

18. Відповідно до звіту про досягнення Цілей сталого розвитку у 2020 році для України майже недосяжними є цілі:

- А) 1, 3, 4, 5;
- Б) 2, 6, 8, 16;
- В) 7, 11, 12, 17;
- Г) 9, 10, 13, 14, 15;
- Д) немає правильної відповіді.

19. Досягнення цілі 1 «Подолання бідності в усіх формах та всюди» оцінюється за показниками:

А) частка населення, чий середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум;

Б) частка осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США;

В) частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення;

Г) співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей;

Д) всі відповіді правильні.

20. Досягнення цілі 2 «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства» не оцінюється показниками:

А) частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств;

Б) споживання різних видів продуктів в розрахунку на одну особу, кг/рік;

В) продуктивність праці у сільському господарстві;

Г) індекс споживчих цін на продукти харчування;

Д) немає правильної відповіді.

Відповіді до тестових завдань за темами

<i>Тема 1. Виникнення, розвиток та сутність підприємництва</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Г	6	А	11	Г	16	А
2	В	7	В	12	Д	17	Б
3	В	8	Г	13	Г	18	Д
4	Г	9	Г	14	Г	19	А
5	В	10	В	15	В	20	В
<i>Тема 2. Правові засади здійснення підприємницької діяльності в Україні</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Д	6	Б	11	Г	16	Г
2	В	7	А	12	В	17	Б
3	А	8	Д	13	Д	18	Д
4	А	9	В	14	Г	19	Г
5	Д	10	А	15	В	20	Д
<i>Тема 3. Підприємство як основна організаційна структура підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	В	11	Б	16	Д
2	Б	7	Б	12	Г	17	Б
3	В	8	В	13	Г	18	А
4	Б	9	В	14	Г	19	В
5	А	10	Г	15	В	20	Б
<i>Тема 4. Виробнича підприємницька діяльність</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Б	11	Б	16	В
2	Б	7	А	12	Г	17	Б
3	Д	8	Д	13	А	18	А
4	В	9	В	14	А	19	Б
5	Б	10	Б	15	Б	20	Г
<i>Тема 5. Підприємництво у сфері торгівлі та посередництва</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	Б	11	Г	16	А
2	А	7	Б	12	Б	17	А
3	Д	8	В	13	В	18	А
4	В	9	Б	14	А	19	Б

5	А	10	Д	15	А	20	А
<i>Тема 6. Підприємництво у сфері надання кредитно-фінансових послуг</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	А	11	Г	16	А
2	Д	7	Д	12	А	17	Д
3	В	8	Д	13	В	18	Б
4	В	9	Г	14	Г	19	Б
5	Б	10	Б	15	Д	20	Б
<i>Тема 7. Підприємництво в сфері страхування</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	А	11	В	16	В
2	Б	7	Д	12	Г	17	А
3	Б	8	Д	13	А	18	Г
4	В	9	Г	14	Б	19	Г
5	Б	10	Б	15	Б	20	Б
<i>Тема 8. Підприємництво у сфері надання консалтингових послуг</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	Г	11	Д	16	Б
2	А	7	Б	12	В	17	Г
3	Б	8	В	13	Д	18	А
4	В	9	Б	14	А	19	Г
5	Б	10	Г	15	В	20	Д
<i>Тема 9. Мале підприємництво в Україні</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	А	11	Д	16	В
2	А	7	В	12	Д	17	Б
3	Г	8	Б	13	В	18	Б
4	А	9	А	14	А	19	Г
5	Б	10	А	15	Г	20	Д
<i>Тема 10. Міжнародне підприємництво</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Б	11	Б	16	А
2	Б	7	В	12	Д	17	Г
3	Б	8	Г	13	Г	18	Б
4	В	9	А	14	В	19	В
5	Г	10	В	15	Б	20	Г
<i>Тема 11. Механізм створення власної справи</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Г	11	В	16	А

2	А	7	Б	12	Б	17	В
3	В	8	Г	13	А	18	Б
4	Д	9	В	14	Б	19	В
5	Г	10	А	15	А	20	А
<i>Тема 12. Менеджмент у підприємницькій діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Г	11	В	16	Б
2	Г	7	Д	12	А	17	Б
3	А	8	А	13	В	18	А
4	Д	9	Б	14	Д	19	Г
5	В	10	А	15	Б	20	В
<i>Тема 13. Маркетинг у підприємницькій діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Б	11	Г	16	Г
2	В	7	Б	12	А	17	В
3	А	8	А	13	А	18	Г
4	А	9	В	14	Б	19	Г
5	А	10	В	15	В	20	Г
<i>Тема 14. Планування підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Б	6	А	11	Г	16	Г
2	Б	7	В	12	А	17	В
3	Г	8	Г	13	Б	18	А
4	В	9	Г	14	Г	19	Б
5	В	10	Б	15	В	20	В
<i>Тема 15. Фінансування підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	В	11	Д	16	В
2	А	7	Б	12	А	17	Д
3	А	8	Д	13	А	18	А
4	В	9	Б	14	В	19	А
5	В	10	Д	15	А	20	А
<i>Тема 16. Оподаткування підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	А	11	Д	16	Д
2	Д	7	Б	12	Г	17	Д
3	Г	8	Д	13	А	18	Г
4	Д	9	В	14	В	19	Д
5	Б	10	Д	15	Г	20	Б

<i>Тема 17. Підприємницький ризик та управління ним</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	А	6	Б	11	Г	16	А
2	Г	7	А	12	А	17	В
3	А	8	А	13	Б	18	Г
4	Д	9	Б	14	В	19	А
5	Г	10	В	15	Д	20	Д
<i>Тема 18. Державне регулювання підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Б	6	В	11	Б	16	В
2	Б	7	Б	12	А	17	В
3	А	8	Б	13	Б	18	Д
4	Г	9	Г	14	Б	19	Д
5	Б	10	Г	15	Б	20	Г
<i>Тема 19. Конкуренція та конкурентоспроможність у підприємстві</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Б	6	В	11	А	16	Б
2	Б	7	А	12	Б	17	Б
3	Б	8	А	13	А	18	В
4	В	9	Г	14	А	19	Б
5	Б	10	Г	15	А	20	Б
<i>Тема 20. Етика і культура підприємницької діяльності</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	Б	6	Б	11	В	16	В
2	В	7	В	12	А	17	Б
3	Б	8	А	13	В	18	Б
4	В	9	Б	14	В	19	В
5	А	10	Б	15	Б	20	Г
<i>Тема 21. Роль підприємництва у досягненні Цілей сталого розвитку</i>							
№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь	№	В-дь
1	В	6	Г	11	Б	16	Б
2	А	7	А	12	Б	17	В
3	Д	8	Б	13	Г	18	Г
4	А	9	Д	14	Б	19	Д
5	Д	10	Д	15	А	20	А

ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. European Federation of Management Consultancies Associations. URL: <http://www.feaco.org>.

2. Андросова Т. В., Чернишова Л. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю : навч. посібник у структурно-логічних схемах. Харків : ХДУХТ, 2019. 202 с.

3. Базецька Г. І. Економічний консалтинг : навч. посібник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 167 с.

4. Балабанова Л.В., Холод В.В., Балабанова І.В. Маркетинг підприємства. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 612 с.

5. Бахрамов Ю.М., Глухів В.В. Організація зовнішньоекономічної діяльності. Особливості менеджменту: Навчальний посібник. Київ: Видавництво "Лань", 2021. 448 с.

6. Бізнес-етика: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» освітньою програмою «Управління персоналом та економіка праці». М.М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.

7. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. [З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик.] Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.

8. Гаєвська Л. М., Марченко О. І. Підприємницька діяльність: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 500 с.

9. Геммонд Р. Мистецтво роздрібної торгівлі. Передові ідеї та стратегії від найуспішніших торгових компаній світу пер. з англ. Р. Ладохіної. К.: КМ-БУКС. 2019. 416 с.

10. Голоядова Т. О., Латковський П. П. Податкове право : навчальний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Одеса, 2019. 167 с.

11. Гонтарева І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 392 с.

12. Господарський кодекс України. Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 01.01.2023). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

13. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.

14. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Хлевицька Т.Б. Соціальна відповідальність бізнесу: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 222 с.

15. Демченко Г. В. Ризик менеджмент: конспект лекцій для студентів спеціальності 073 "Менеджмент" першого бакалаврського рівня. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 74 с.

16. Деревянко Б. В., Туркот О. А. Захист прав суб'єктів господарювання: навчальний посібник за ред. Б. В. Деревянка. 2-е вид., переробл. і доповн. Львів : Ліга-Прес. 2019. 150 с.

17. Долінський Л. Б. Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: теорія, методологія, практика : монографія. Чернівці : ЧНТУ, 2019. 390 с.

18. Економіка підприємства. [Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін.]; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України. 2021. 426 с.

19. Економіка та організація підприємницької діяльності : навч. посіб. Сментина Н.В. та ін.; Одес. нац. екон. ун-т. Київ : Гуляєва В. М., 2019. 320 с.

20. Етика бізнесу: навч. посіб. [І.В. Сушик, О.Г. Сушик, Я.М. Мартинюк, В.В. Вісин.] Луцьк: РВВ Луцький НТУ, 2019. 268 с.

21. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Т.Б. Грищенко, С.П. Грищенко, Т.Д. Іщенко та ін. К.: ЦУЛ, 2019. 344с

22. Європейська хартія для малого бізнесу Європи. Офіційний переклад.

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_860

23. Європейські стандарти бізнес-планування : навч. посібник [О. В. Димченко, О. О. Рудаченко, В. М. Прасол, О.Д. Панова]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 120 с.

24. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: підручник. А. А. Мазаракі та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі та д-ра екон. наук, проф. Т.М. Мельник: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 651 с.

25. Калініна О. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб.; Нац. авіац. ун-т ім. М.Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". Харків : ХАІ, 2021. 47 с.

26. Карпенко Н.В. Маркетингова діяльність підприємств: сучасний зміст. К.: Центр учбової літератури, 2019. 252 с.

27. Конкуренентоспроможність підприємства: навчальний посібник І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

28. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. Електронна комерція та інтернет-торгівля: навчально-методичний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп. 2021. 454с.

29. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. К.: Університетська книга, 2019. 222 с.

30. Кузьмин В.М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2019. 51 с.

31. Кулик Т.П. Організація, планування і управління виробництвом : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ. 2019. 232 с.

32. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

33. Марченко О. С. Бізнес-консалтинг: навч. посіб. Харків : Право, 2019. 204 с.

34. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. Економіка і бізнес: підручник. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.

35. Менеджмент : Підручник. [С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.]; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Вид-во «Рута», 2021. 856 с.

36. Мохонько Г.А. Організація підприємницької діяльності: навчальний посібник. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 61 с.

37. Нікітенко К.С. Підходи до фінансування підприємницької діяльності в Україні. *Гроші. фінанси і кредит. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. Вип. 1*, 2020. С 208-213.

38. Олійник Ю.О., Мельникова О.В. Історія розвитку права на підприємницьку діяльність в сучасній Україні. *Збірник наукових праць «Історія та географія». Харк. нац. пед. університет імені Г.С. Сковороди.* 2020. Вип. 58. С. 37-42.

39. Організація підприємницької діяльності : конспект лекцій. Ю. В. Чорток, А. В. Євдокимова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 81 с.

40. Орлова К. Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.

41. Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. [Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б та ін.]; Житомир: "Полісся", 2021. 248 с.

42. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 492 с.

43. Панова О. Д. Європейський досвід розвитку малого та середнього підприємництва. Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону : колективна монографія ; Харків. нац. ун-тміськ. госп-ва ім. О.М.Бекетова. 2020. С. 50–61.

44. Педько А.Б. Основи підприємництва і бізнес-культури : навч. пос. К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 168 с.

45. Петренко К.В., Скоробогатова Н.Є. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177с.

46. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. О. В. Димченко, О. Д. Панова, В. В. Коненко та ін.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 432 с.

47. Поведінка споживача: навчальний посібник Н.М. Бабко, О.В. Мандич, І.О. Сєвідова та ін. Харків: ХНТУСГ, 2020. 170 с.

48. Податкове право України: підручник. О.О. Головашевич, А. М. Котенко, Є. М. Смичок та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка, Н. А. Маринів. Харків : Право, 2019. 440 с.

49. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція від 24.02.2023). URL: <https://tax.gov.ua/nk/zminu>

50. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

51. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Закон від 15.05.2003 № 755-IV (редакція від 01.01.2021).

URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

52. Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Наказ від 18.11.2016 № 3268/5 (Редакція від 11.07.2021) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1500-16>.

53. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

54. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

55. Про інститути спільного інвестування (пайові і корпоративні інвестиційні фонди). Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

56. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон від 02.03.2015 № 222-VIII (Редакція від 19.08.2022). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

57. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-XII (Редакція від 11.02.2022). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-12>.

58. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

59. Про страхування. Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

60. Про фінансовий лізинг від 16.12.1997 № 723/97-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.

61. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12.07.2001 № 2664. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

62. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

63. Рамський А.Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях: навч. посіб.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К. 2021. 228 с.

64. Рейкін В.С., Макара О.В. Консалтинг в Україні: оцінка стану та тенденції розвитку. Інфраструктура ринку. Випуск 39. 2020.С.97-101.

65. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.

66. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2022. 206 с.

67. Стечишин Т.Б., Луців Б. Л. Банківська справа: навчальний посібник. [2-ге вид. випр. і доповн.]. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 404 с.

68. Стешенко О.Д. Ризикологія: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.

69. Стратегії сталого розвитку : навч. посіб. В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непсіна, Д.О. Крисінська, Н. А. Сербулова. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.

70. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: Підручник. І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. К.: НУХТ, 2022. 337 с.

71. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с

72. Хмурова В. Менеджмент підприємницької діяльності: навч. посіб. Видавництво Центр навчальної літератури, 2019. 286 с.

ДОДАТКИ**Додаток А****Еволюція теоретичних поглядів та концепцій підприємництва**

№ з/п	Автор	Погляд на сутність підприємництва
1	2	3
1	Адам Сміт «Дослідження про природу та причини багатства народів»	Характеризував підприємця як власника капіталу, який йде заради деякої комерційної ідеї на економічний ризик для отримання прибутку. Зокрема, вчений звертав увагу на дві важливі умови діяльності підприємця: у нього має бути особистий зиск від справи, конкуренція має тримати його в певних умовах. Підприємець розглядався в контексті персоніфікації капіталу як власник та організатор економічного процесу. Підприємці є ключовими фігурами в сфері вільної конкуренції, їх суперництво веде до скорочення витрат, зниження цін, впровадження провідних технологій. Вказував на фундаментальні властивості людської природи, які найбільш повно відкриваються в діяльності підприємців в умовах конкуренції. Розділяв функції менеджера (заробітна плата) та капіталіста (прибуток капіталіста), де підприємництво зв'язував з капіталом (процентами), а не з працею. Підприємець – власник підприємства та реалізатор ризикованих комерційних ідей. Основна функція – організація і управління виробництвом в рамках звичайної господарської діяльності
2	Альфред Маршал «Принципи політичної економії»	Визнавав вирішальне значення підприємництва для економічного прогресу. Додав до трьох класичних факторів виробництва – праця, земля, капітал – четвертий – організацію. Основним інститутом була визнана

		свобода підприємництва. За Маршалом, останнє поняття заслуговує перевагу, тому що під ним скоріше розуміється незалежність і свобода вибору, а не суперництво, яке розуміється під поняттям конкуренція. Тим не менш, система вільного підприємництва у Маршала ґрунтується на конкуренції, оскільки в її основі лежить ринок, де діють багато дрібних підприємницьких одиниць, кожна з яких сама по собі не здатна впливати на загальний попит або на ринкову ціну
3	Анн Робер Жак Тюрго «Роздуми про створення та розподіл багатства»	Підприємець повинен мати не тільки інформацію, але й капітал. Вперше виділив серед «класу землеробів» і «класу ремісників» підприємців і найманих робітників. Проголосив свободу будь-якої економічної діяльності. Досліджував механізм формування заробітної плати робітників, відзначав, що рано чи пізно ця плата зведеться до мінімуму, якій забезпечуватиме самі скудні потреби, оскільки підприємці завжди будуть шукати самих низькооплачуваних робітників.
4	Девід Кларенс Макклеланд	Відомо, що підприємницька роль передбачає також індивідуальну відповідальність. Фактично часто поняття «підприємець» визначається як людина, яка несе заключну відповідальність за прийняття рішень, хоча рішення різного ступеню складності приймаються на всіх рівнях відповідальності. Цю проблему можна пояснити, розглядаючи, що відбувається, коли люди з високим ступенем досягнень працюють на себе, а що – коли вони працюють на інших.
5	Джон Мейнард Кейнс «Загальна теорія зайнятості, процента та грошей»	Господарська діяльність розвивається еволюційно, але виживає не самий раціональний підприємець, а той господарюючий суб'єкт, який володіє певними соціально-психологічними

		особливостями, «тваринним відчуттям». Підприємець активний, здатний до ризику, впевнений у своїх діях, прагне багатства, але рішення, які він приймає, не завжди раціональні та ефективні
6	Жан Батист Сей «Трактат по політичній економії»	Підприємець – це економічний агент, який комбінує фактори виробництва (труд, земля, капітал), «перетягує» ресурси з сфери низької продуктивності та прибутковості в сфері, в яких вони можуть дати найбільший результат (прибуток, дохід). Відповідно, підприємництво – це економічна діяльність, яка здійснюється через постійне комбінування факторів, спрямована на ефективне використання всіх ресурсів і отримання найвищих результатів. Підприємництво – це раціональна комбінація факторів виробництва в певній точці ринкового простору. Підприємець – людина, яка організує людей в рамках виробничої одиниці. Підприємець стоїть в центрі процесу виробництва та розподілу, а в основі підприємницької діяльності лежить здатність організовувати виробництво і збут продукції
7	Ізраель М. Кірцнер «Конкуренція та підприємництво»	Підприємницькі функції можуть виконуватися взагалі без власного капіталу та інших ресурсів, за виключенням власне здатності раніше інших бачити зиск. Монопольне становище підприємця, який придбав весь наявний ресурс – наслідок його пильної уваги до потенційних можливостей. Така монополія має бути визнана результатом конкурентного підприємництва

8	Йозеф Алоїз Шумпетер «Теорія економічного розвитку»	Підприємець – господарюючий суб'єкт, який реалізує інновації в своїй діяльності. Інновації призводять до порушення рівноваги, підвищення ділової активності та, як наслідок, до економічного зростання. Дав фактору «організація» сучасну його назву – підприємництво; називав підприємцем такого організатора виробництва, який прокладає нові шляхи, здійснює нові комбінації. Запропонована Шумпетером ідея творчого підприємця є й сьогодні найбільш розповсюдженим визначенням суті підприємництва. Підприємництво є різновидом економічної активності. Остання стимулюється потребами в продуктах праці. Підприємець – основна категорія ринку. Прибуток виникає внаслідок порушення рівноваги ринку. Головне в підприємстві – інноваційна діяльність, а право власності на підприємство не є суттєвою ознакою підприємництва. Підприємцем може бути будь-хто, хто здійснює нові комбінації факторів виробництва: службовець акціонерного товариства, державний службовець та менеджер підприємства будь-якої форми власності, головне робити не те, що інші, та не так, як роблять інші. Підприємницький статус непостійний, оскільки суб'єкт ринкової економіки є підприємцем тільки тоді, коли здійснює функції новатора, та втрачає цей статус, як тільки переводить свій бізнес на рейки рутинного процесу
9	Катільон Річард «Нарис про загальну природу торгівлі»	Ввів в науковий оборот термін «підприємець», як людину, яка купує за визначеною ціною, щоб продати за невідомою ціною. Саме продаж за невідомою ціною і є причиною того, що деякі підприємці стають банкрутами, тоді як інші збагачуються. До категорії

		«підприємець» він відносив не тільки купців та ремісників, але й фермерів, а також розбійників, жебраків та інших осіб з невизначеним заробітком. Підприємець необов'язково має щось виробляти або займатися підприємницькою діяльністю за власні гроші. Підприємницька функція у Катільона чітко вирізняється від функцій капіталіста або управлінця та пов'язана виключно з несенням ризику
10	Пітер Фердинанд Друкер «Ефективне управління»	Як організації, так і управлінці мають систематично працювати над своєю ефективністю, більш того, їм необхідно виробити звичку працювати ефективно. Вони мають навчитися використовувати можливості і не давати привід для виникнення проблем. Їм необхідно вчитися отримувати максимальний зиск з тих якостей, які можуть принести результат. Їм необхідно вміти концентруватися на основних напрямках і визначати пріоритети, а не робити все потроху
11	Френсис Амаза Уокер «Гроші»	В класовій структурі суспільства виділяв три основні класи: підприємців, які не виконують функцію управління виробництвом; підприємців, які виступають в ролі висококваліфікованих адміністраторів; робітників. Підприємець – це той, хто отримує прибуток завдяки своїм організаторським здібностям.

Додаток Б

Серія АЕ	ЛІЦЕНЗІЯ	
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ		
Вид господарської діяльності:	надання освітніх послуг навчальними закладами, пов'язаних з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до бакалавра, спеціаліста, магістра (в т.ч. для іноземних громадян) (спеціальності (професії) та ліцензовані обсяги прийому указані у додатку)	
Найменування юридичної особи:	Житомирський державний технологічний університет	
Ідентифікаційний код юридичної особи:	05407870	
Місце-знаходження юридичної особи:	10005 м. Житомир, вул. Черняховського, 6, 103	
Рішення про видачу ліцензії:	Акредитаційної комісії від 31.03.2015 р., протокол № 115 (наказ МОН України від 14.04.2015 №553 л)	
Строк дії ліцензії	Термін дії ліцензії вказаний в додатку	
Дата видачі ліцензії	18.05.2015	
Міністр		С. М. Київ
		

Додаток В

Заява

на одержання ліцензії на право роздрібно́ї торгівлі алкогольними напоями, алкогольними напоями – сидром та перрі (без додання спирту) та тютюновими виробами

Заявник

_____

(суб'єкт господарювання - назва юридичної особи чи прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – суб'єкта господарювання)

_____

(поштовий індекс)

_____

(юридична адреса суб'єкта господарювання – місцезнаходження ЮО чи місце проживання ФО)

_____

(контактний телефон)

Реєстр. № ОКПП чи код за ЄДРПОУ _____

_____

(поштовий індекс)

_____

(адреса місця торгівлі)

М²

(торгів. площа)

_____

(тип об'єкта торгівлі за назвою (магазин, ресторан, бар, кафе, павільйон, кіоск)

№ _____ від _____ р.
Терміном дії з _____ р. по _____ р. (для договорів
вряжли)

(документ, що підтверджує право користування торгів. приміщенням, вид. № 1
дата)

_____

(орган ДПС за місцем торгівлі)

_____

(орган ДПС за місцем реєстрації суб'єкта господарювання)

В

особі

_____

(для юридичної особи - прізвище, ім'я, по батькові керівника)

Серія _____ № _____ виданий
"_____" "_____" р.

(для фізичної особи – суб'єкта господарювання – серія та номер паспорта, ким і коли виданий)

Прошу видати ліцензію на право здійснення роздрібно́ї торгівлі _____
(необхідне зазначити) *(алкогольними напоями або тютюновими виробами або сидром та перрі, без додання спирту)*

терміном дії з «___» _____ 20__ р. по «___» _____ 20__ р. та проставити відмітку про
внесення плати за ліцензію у розмірі _____ грн., в залежності від територіального розташування.

(При визначенні дати початку дії ліцензії слід враховувати, що ліцензія (чи рішення про відмову в видачі) виставляється у 10-денний термін з дня одержання повного пакета документів (ст.153 Закону України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР „Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів“).

Внести у Додаток до ліцензії на право роздрібно́ї торгівлі алкогольними напоями таку інформацію про електронні контрольно-касові апарати (книги обліку розрахункових операцій):

№ з/п	Реєстраційне посвідчення на ЕККА (№, дата видачі, назва органу, що видав)	Модель	Модифікація	Заводський номер	Виробник	Дата виготовлення	Реєстраційні номери КОРО, які знаходяться у місці торгівлі
1	2	3	4	5	6	7	8

З умовами і вимогами законодавства, іншими нормативними актами, які регулюють господарську діяльність у сфері здійснення роздрібно торгівлі алкогольними напоями (АН) і тютюновими виробами (ТВ), ознайомлений і зобов'язується виконувати місце торгівлі, що заявлено в заяві, відповідає цим вимогам та розташоване у місцях, відносно яких НЕ встановлено обмежень щодо продажу АН і ТВ.
Керуючись Законом України від 1 червня 2010 р. № 2297 „Про захист персональних даних» із змінами і доповненням, надаю згоду на збір, обробку та поширення персональних даних органом ліцензування, в межах його компетенції”.

Перелік документів, які додаються до заяви на _____ сторінках.

- Заява;
- довідка податкової служби про реєстрацію електронних контрольно-касових апаратів (книг обліку розрахункових операцій), що знаходяться у місці торгівлі (відповідно до вимог ч. 19 ст. 15 Закону від 19.12.1995, № 481/95-ВР "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів")*;
- копія платіжного доручення з відміткою банку про сплату (відповідно до вимог ч. 3 ст. 16 Закону від 19.12.1995, № 481/95-ВР "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів").

* надається у разі отримання ліцензії на право роздрібно торгівлі алкогольними напоями.

(прізвище та ініціали заявника) (підпис) (МП)

Суб'єктами господарювання НЕ ЗАПОВНЮЄТЬСЯ

Відмітка органу ліцензування про прийняття документів:

_____ (ПІБ уповноваженої особи, підпис)

_____ (дата прийняття документів)

_____ (реєстраційний № в органі ліцензування)

ЗАЯВА		форма 4
щодо державної реєстрації юридичної особи - громадського формування (з 11 липня 2021 року)		
Відомості про реєстраційну дію (обирається одна із реєстраційних дій)		
☐ Державна реєстрація створення юридичної особи	☐ Включення відомостей про юридичну особу	
☐ Державна реєстрація змін до відомостей про юридичну особу	☐ Державна реєстрація припинення юридичної особи	
<i>Прим. Заява заповнюється друкованими літерами. У разі відсутності відомостей відповідні сторінки заяви не заповнюються і не подаються. Для державної реєстрації припинення юридичної особи необхідно вказати ідентифікаційний код такої особи, стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника (у разі реорганізації) та заповнити відомості на сторінці 10 заяви. Усі інші поля заяви не заповнюються.</i>		
Відомості про зміни (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу)		
☐ Зміна найменування	☐ Зміна установчих документів	
☐ Зміна місцезнаходження	☐ Зміна видів економічної діяльності	
☐ Зміна органів управління	☐ Зміна мети діяльності	
☐ Зміна інформації для здійснення зв'язку	☐ Внесення відомостей про правонаступника (у разі виділу)	
☐ Зміна керівника/членів керівного органу або відомостей про таких осіб		
☐ Зміна особи, яка може вчиняти дії від імені юридичної особи, або відомостей про таку особу		
☐ Внесення відомостей про юридичну особу, правонаступником якої є юридична особа (у разі придбання)		
Стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи: ☐ в актуальному стані ☐ потребує оновлення		
Прощу зареєструвати зміни до відомостей про юридичну особу протягом: професійна спілка, її організації або об'єднання: ☐ 15-и робочих днів		
громадське об'єднання, місцевий осередок громадського об'єднання:	☐ 3-х робочих днів	☐ 2-х робочих днів ☐ 24-х годин
політична партія, творча спілка, місцевий осередок творчої спілки:	☐ 30-и робочих днів	☐ 20-и робочих днів ☐ 15-и робочих днів
структурне утворення політичної партії:	☐ 10-и робочих днів	☐ 5-и робочих днів ☐ 2-и робочих днів
організація роботодавців, її об'єднання:	☐ 15-и робочих днів	☐ 10-и робочих днів ☐ 7-и робочих днів
<i>Прим. Стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника для юридичних осіб, визначених законом, заповнюється незалежно від обрання змін, а також у разі реорганізації таких юридичних осіб. Відомості про ідентифікаційний код юридичної особи заповнюються незалежно від обрання змін. Для відображення змін необхідно заповнити поля заяви щодо відомостей, що зазнали змін, з урахуванням таких змін. Для включення або виключення виду економічної діяльності вказується відповідний код та знак "+" або "-". Для змін основного виду економічної діяльності заповнюється перший рядок.</i>		
Відомості про реєстрацію до 1 липня 2004 року (у разі виключення відомостей про юридичну особу)		
Дата реєстрації	<input type="text"/>	
Найменування органу реєстрації	<input type="text"/>	
Відомості про юридичну особу		
Найменування:	<input type="text"/>	
організаційно-правова форма	<input type="text"/>	
назва	<input type="text"/>	
	підпис	<input type="text"/>
		дата <input type="text"/>

(з 11 липня 2021 року)	2 сторінка	форма 4
Відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи (у разі обрання графи "потребують оновлення" на сторінці 1 заяви)		
Тип дії: ☐ зміна відомостей ☐ включення ☐ виключення		
Кінцевий бенефіціарний власник юридичної особи: ☐ наявний ☐ відсутній, обгрунтована причина відсутності:		
Прізвище		
Ім'я		
По батькові (за наявності)		
Дата народження	Регістраційний номер облікової картки платника податків (за наявності)	
Унікальний номер запису в ЄДР (за наявності)	Паспортні дані (серія/номер або номер)	
Країна громадянства		
Місце проживання: країна		
☐	☐ індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь	
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя)		
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)		
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)		
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)		
назва іменованого об'єкта (за наявності)		
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо		
номер будинку	номер корпусу	тип приміщення
		номер приміщення
Прим. Місце проживання в іноземній країні зазначається з урахуванням особливостей присвоєння адрес в цій країні.		
Характер та міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння (вигоди, інтересу, впливу):		
☐ прямий вирішальний вплив (контроль):		
відсоток частки статутного (складеного) капіталу (найового фонду) чи відсоток права голосу		<input type="text"/>
☐ непрямий вирішальний вплив (контроль):		
відсоток частки статутного (складеного) капіталу (найового фонду) чи відсоток права голосу		<input type="text"/> або інший характер та міра впливу:
Прим. Відомості про кінцевого бенефіціарного власника заповнюються у разі державної реєстрації створення юридичної особи, визначеної законом, а також у разі обрання графи "потребують оновлення" на сторінці 1 заяви. Якщо осіб, які є кінцевими бенефіціарними власниками, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 2 заяви. При цьому в полі "Відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи" проставляється відповідно слівця та число "№1", "№2" то.п.		
підпис		дата

(з 11 липня 2021 року)	3 сторінка	форма 4																																									
Скорочене найменування (за наявності)																																											
Ідентифікаційний код (крім випадку державної реєстрації створення юридичної особи)																																											
Найменування англійською мовою (за наявності)																																											
Скорочене найменування англійською мовою (за наявності)																																											
Вид																																											
Статус																																											
Мета діяльності																																											
Місцезнаходження: ☐ індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь																																											
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя)																																											
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)																																											
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)																																											
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)																																											
назва іменованого об'єкта (за наявності)																																											
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо																																											
номер будинку																																											
номер корпусу																																											
тип приміщення																																											
номер приміщення																																											
Види економічної діяльності, у тому числі основний, який вказується першим:																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>2</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>3</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>4</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>5</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> </table>	1		2		3		4		5		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>6</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>7</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>8</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>9</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>10</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> </table>	6		7		8		9		10		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>11</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>12</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>13</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>14</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>15</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> </table>	11		12		13		14		15		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>16</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>17</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>18</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>19</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> <tr><td>20</td><td style="border: 1px dashed black; width: 20px; height: 15px;"></td></tr> </table>	16		17		18		19		20	
1																																											
2																																											
3																																											
4																																											
5																																											
6																																											
7																																											
8																																											
9																																											
10																																											
11																																											
12																																											
13																																											
14																																											
15																																											
16																																											
17																																											
18																																											
19																																											
20																																											
Прим. Якщо видів економічної діяльності більше ніж поле, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 3 заявки. При цьому в полі "Види економічної діяльності, у тому числі основний, який вказується першим" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.																																											
підпис _____		дата <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"><tr><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td><td style="width: 20px; height: 15px;"></td></tr></table>																																									

Додатки

(з 11 липня 2021 року)	4 сторінка	форма 4								
Вид установчого документа (у тому числі у разі дії на підставі установчого документа іншого громадського формування)										
<table border="1" style="width: 100%; height: 30px; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%; text-align: center;">№</td> <td style="width: 90%;"></td> </tr> </table>			№							
№										
Засновник (у разі державної реєстрації створення юридичної особи):										
прізвище										
ім'я										
по батькові (за наявності)										
дата народження		реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності)								
д д о м и н і р р р р										
унікальний номер запису в ЄДРП (за наявності)	паспортні дані (серія/номер або номер)									
країна громадянства										
або найменування юридичної особи										
ідентифікаційний код юридичної особи (за наявності) 										
місце проживання (місцезнаходження): країна										
	☐ індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь									
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя)										
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)										
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)										
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)										
назва іменованого об'єкта (за наявності)										
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо										
номер будинку	номер корпусу	тип приміщення	номер приміщення							
Прим. Місце проживання (місцезнаходження) в іноземній країні зазначається з урахуванням особливостей присвоєння адрес в тій же країні. Якщо осіб, які є засновниками, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 4 заяви. При цьому в полі "Засновник" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.										
_____ підпис		<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 10%; text-align: center;">д</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">д</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">м</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">м</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">р</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">р</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">р</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">р</td> </tr> </table> дата	д	д	м	м	р	р	р	р
д	д	м	м	р	р	р	р			

(з 11 липня 2021 року)	5 сторінка	форма 4
Назви органів управління		
Керівник/член керівного органу: ☐ член керівного органу ☐ керівник тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу): щодо керівника: ☐ зміна керівника ☐ зміна відомостей про керівника щодо члена керівного органу: ☐ зміна відомостей ☐ включення ☐ виключення посада		
прізвище		
ім'я		
по батькові (за наявності)		
дата народження	реєстраційний номер облікової картки платника податків або	
унікальний номер запису в ЄДРП (за наявності)	паспортні дані (серія/номер або номер)	
Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.		
номер телефону та/або адреса електронної пошти керівника/члена керівного органу		
обмеження щодо представництва юридичної особи ☐ відсутні ☐ наявні:		
Прим. Якщо осіб, які є членами керівного органу, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 5 заяви. При цьому в полі "Керівник/член керівного органу" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.		
_____		_____
підпис		дата

(з 11 липня 2021 року)	6 сторінка	форма 4
Статус юридичної особи (за наявності) ☐ підрозділ громадського формування ☐ структурне утворення політичної партії Відомості про юридичну особу як підрозділ громадського формування (у разі обрання графи "підрозділ громадського формування"):		
найменування юридичної особи - громадського формування вищого рівня _____ _____ _____ _____ _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - громадського формування вищого рівня _____ Відомості про юридичну особу як структурне утворення політичної партії (у разі обрання графи "структурне утворення політичної партії"):		
найменування юридичної особи - політичної партії _____ _____ _____ _____ _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - політичної партії _____ вид структурного утворення _____ _____ _____ _____		
територія, в межах якої діє структурне утворення _____ _____ _____ _____ _____		
дата прийняття рішення про утворення структурного утворення _____		
номер рішення про утворення структурного утворення _____		
Інформація для здійснення зв'язку з юридичною особою:		
номер телефону та/або _____	додатково номер телефону/факсу (за бажанням) _____	
+ 3 8 0 _____	+ 3 8 0 _____	
адреса електронної пошти _____		
адреса сторінки в мережі Інтернет (за бажанням) _____		
Відомості про заявника та спосіб отримання виписки в паперовій формі (у випадку подання заяви в паперовій формі)		
Прізвище _____		
Ім'я _____		
По батькові (за наявності) _____		
Паспортні дані (серія/номер або номер) _____		Номер телефону _____
_____ / _____		+ 3 8 0 _____
Прошу надати виписку у паперовій формі (за бажанням) ☐ особисто заявнику ☐ поштовою відправленням на адресу місцезнаходження		
_____ підпис		_____ дата

(з 11 липня 2021 року)	7 сторінка	форма 4
Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені юридичної особи (за наявності)		
Тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу):		
☐ зміна відомостей	☐ включення	☐ виключення
Прізвище	<input type="text"/>	
Ім'я	<input type="text"/>	
По батькові (за наявності)	<input type="text"/>	
Дата народження	Реєстраційний номер облікової картки платника податків або <input type="text"/>	
Унікальний номер запису в ЄДР (за наявності)	паспортні дані (серія/номер або номер) <input type="text"/>	
<i>Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.</i>		
Обмеження щодо представництва юридичної особи ☐ відсутні ☐ наявні:		
<input type="text"/>		
<i>Прим. Якщо осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 7 заяви. При цьому в полі "Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені юридичної особи" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.</i>		
Відомості про правонаступництво (за наявності)		
Відомості про юридичних осіб, правонаступником яких є юридична особа (у разі державної реєстрації створення юридичної особи):		
спосіб утворення: ☐ злиття ☐ виділа ☐ поділа ☐ перетворення		
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input type="text"/>	
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input type="text"/>	
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input type="text"/>	
Відомості про незакриті відокремлені підрозділи юридичної особи в частині належності до юридичної особи - правонаступника:		
ідентифікаційний код відокремленого підрозділу попередньої юридичної особи	<input type="text"/>	
найменування відокремленого підрозділу: ☐ не змінюється ☐ змінюється:		
<input type="text"/>		
Відомості про юридичну особу - правонаступника (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу у зв'язку з виділом):		
ідентифікаційний код правонаступника	<input type="text"/>	
Відомості про юридичну особу, правонаступником якої є юридична особа (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу у зв'язку з приєднанням):		
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input type="text"/>	
<i>Прим. Якщо попередніх юридичних осіб або незакритих відокремлених підрозділів більше ніж поліє у заяві, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 7 заяви. При цьому в полі "Відомості про правонаступництво" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.</i>		
_____		<input type="text"/>
підпис		дата

(з 11 липня 2021 року)	8 сторінка	форма 4
Відомості про обрання системи оподаткування (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації створення юридичної особи)		
☐ Зареєструвати платником податку на додану вартість з <input type="text" value="....."/>		
☐ Обираю спрощену систему оподаткування, обліку та звітності з <input type="text" value="....."/> або		
☐ з дати державної реєстрації створення юридичної особи		
Група платника єдиного податку: ☐ третя група ☐ четверта група		
Обрана ставка єдиного податку <input type="text" value="....."/> відсотків		
Місце провадження господарської діяльності: ☐ місцезнаходження ☐ територія України ☐ інша адреса:		
<input type="text" value="....."/> індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь		
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополю) <input type="text" value="....."/>		
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування) <input type="text" value="....."/>		
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополю) <input type="text" value="....."/>		
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом) <input type="text" value="....."/>		
назва іменованого об'єкта (за наявності) <input type="text" value="....."/>		
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо <input type="text" value="....."/>		
номер будинку <input type="text" value="....."/> номер корпусу <input type="text" value="....."/> тип приміщення <input type="text" value="....."/> номер приміщення <input type="text" value="....."/>		
Обрані види економічної діяльності: ☐ усі, зазначені у заяві (сторінка 3) ☐ деякі із зазначених у заяві (сторінка 3), а саме:		
<input type="text" value="1"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="4"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="7"/> <input type="text" value="....."/>
<input type="text" value="2"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="5"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="8"/> <input type="text" value="....."/>
<input type="text" value="3"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="6"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="9"/> <input type="text" value="....."/>
<input type="text" value="10"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="11"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="12"/> <input type="text" value="....."/>
<input type="text" value="13"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="14"/> <input type="text" value="....."/>	<input type="text" value="15"/> <input type="text" value="....."/>
☐ Підписанням цієї заяви, у тому числі уповноваженою особою, юридична особа зобов'язується перебувати на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності не здійснювати види діяльності, передбачені підпунктом 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 Податкового кодексу України.		
Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про обрання системи оподаткування уповноваженою особою):		
прізвище <input type="text" value="....."/>		
ім'я <input type="text" value="....."/>		
по батькові (за наявності) <input type="text" value="....."/>		
реєстраційний номер облікової картки платника податків або <input type="text" value="....."/>		
паспортні дані (серія/номер або номер) <input type="text" value="....."/> / <input type="text" value="....."/>		
Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.		
_____		<input type="text" value="....."/>
підпис		дата

(з 11 липня 2021 року)	9 сторінка	форма 4																									
Відомості про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації створення юридичної особи)																											
☐ Прочну включити до Реєстру неприбуткових установ та організацій Найменування організації вищого рівня (за наявності)																											
<table border="1" style="width:100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="width: 20%;"></td><td style="width: 20%;"></td><td style="width: 20%;"></td><td style="width: 20%;"></td><td style="width: 20%;"></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>																											
Ідентифікаційний код організації вищого рівня (за наявності) _____																											
Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій уповноваженою особою):																											
прізвище _____																											
ім'я _____																											
по батькові (за наявності) _____																											
реєстраційний номер облікової картки платника податків або _____ паспортні дані (серія/номер або номер) _____																											
Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.																											
_____ підпис		_____ дата																									

(з 11 липня 2021 року)	10 сторінка	форма 4
Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи		
Тип припинення: ☐ реорганізація ☐ ліквідація		
Підстава для проведення державної реєстрації припинення (обирається одна із підстав):		
☐ рішення засновників (учасників) або уповноваженого органу юридичної особи		
☐ рішення державного органу (крім державного органу, який діє як уповноважений орган юридичної особи)		
☐ судове рішення		
Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті реорганізації:		
☐ злиття ☐ приєднання ☐ поділ ☐ перетворення		
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності) _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності) _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності) _____		
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності) _____		
Прим. Якщо юридичних осіб - правонаступників більше ніж поле у заяві, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 10 заяви. При цьому в полі "Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.		
Відомості про заявника та спосіб отримання виписки в паперовій формі (у випадку подання заяви в паперовій формі)		
Прізвище _____		
Ім'я _____		
По батькові (за наявності) _____		
Паспортні дані (серія/номер або номер) _____ Номер телефону _____		
Прочну надати виписку у паперовій формі (за бажанням) ☐ особисто заявнику ☐ поштовим відправленням на адресу місцезнаходження _____		
_____ підпис		_____ дата

Додаток Д

ЗАЯВА щодо державної реєстрації юридичної особи (крім громадських формувань та органів влади) (з 11 липня 2021 року)		форма 2
Відомості про реєстраційну дію (обирається одна із реєстраційних дій)		
☐ Державна реєстрація створення юридичної особи	☐ Включення відомостей про юридичну особу	
☐ Державна реєстрація змін до відомостей про юридичну особу	☐ Державна реєстрація припинення юридичної особи	
<i>Прим. Заява заповнюється друкованими літерами. У разі відсутності відомостей відповідні сторінки заяви не заповнюються і не подаються. Для державної реєстрації припинення юридичної особи необхідно вказати ідентифікаційний код такої особи, стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника (у разі реорганізації) та заповнити відомості на сторінці 9 заяви. Усі інші поля заяви не заповнюються.</i>		
Відомості про зміни (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу)		
☐ Зміна найменування	☐ Зміна розміру статутного (складеного) капіталу (пайового фонду)	
☐ Зміна місцезнаходження	☐ Зміна установчих документів	
☐ Зміна органів управління	☐ Зміна керівника або відомостей про керівника	
☐ Зміна засновників (учасників) або відомостей про таких осіб	☐ Зміна видів економічної діяльності	
☐ Зміна інформації для здійснення зв'язку	☐ Внесення відомостей про правонаступника (у разі виділу)	
☐ Зміна особи, яка може вчинити дії від імені юридичної особи, або відомостей про таку особу		
☐ Перехід на діяльність на підставі модельного статуту		
☐ Перехід з модельного статуту на діяльність на підставі власного установчого документа		
☐ Внесення відомостей про юридичну особу, правонаступником якої є юридична особа (у разі приднання)		
☐ Зміна державного органу, до сфери управління якого належить юридична особа публічного права		
Стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи: ☐ в актуальному стані ☐ потребують оновлення		
Прощу зареєструвати зміни до відомостей про юридичну особу протягом: ☐ 24-х годин ☐ 6-и годин ☐ 2-х годин		
<i>Прим. Стан відомостей про кінцевого бенефіціарного власника для юридичних осіб, визначених законом, заповнюється завжди незалежно від обраних змін, а також у разі реорганізації таких юридичних осіб. Відомості про ідентифікаційний код юридичної особи заповнюються незалежно від обраних змін. Для відображення змін необхідно заповнити поля заяви щодо відомостей, що зазнали змін, з урахуванням таких змін. Для включення або виключення виду економічної діяльності вказується відповідний код та знак "+", "-" або "*", для змін основного виду економічної діяльності заповнюється перший рядок.</i>		
Відомості про реєстрацію до 1 липня 2004 року (у разі включення відомостей про юридичну особу)		
Дата реєстрації	<input type="text"/>	
Найменування органу реєстрації	<input type="text"/>	
Відомості про юридичну особу		
Найменування: організаційно-правова форма	<input type="text"/>	
назва	<input type="text"/>	
Ідентифікаційний код (крім випадку державної реєстрації створення юридичної особи)	<input type="text"/>	
підпис _____	<input type="text"/>	
дата _____	<input type="text"/>	

(з 11 липня 2021 року)	2 сторінка	форма 2
Відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи (у разі обрання графи "потребують оповіщення" на сторінці 1 заяви)		
Тип дії: ☐ зміна відомостей ☐ виключення ☐ виключення		
Кінцевий бенефіціарний власник юридичної особи: ☐ наявний ☐ відсутній, обгрунтована причина відсутності:		
Прізвище		
Ім'я		
По батькові (за наявності)		
Дата народження		Регстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності)
Унікальний номер запису в ЄДРП (за наявності)		Паспортні дані (серія/номер або номер)
Країна громадянства		
Місце проживання: країна		
індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь		
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя)		
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)		
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)		
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)		
назва іменованого об'єкта (за наявності)		
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо		
номер будинку	номер корпусу	тип приміщення
номер приміщення		
Прим. Місце проживання в іноземній країні зазначається з урахуванням особливостей присвоєння адрес в такій країні.		
Характер та міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння (вигоди, інтересу, впливу):		
☐ прямий вирішальний вплив (контроль):		
відсоток частки статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) чи відсоток права голосу		
☐ непрямої вирішальний вплив (контроль):		
відсоток частки статутного (складеного) капіталу (пайового фонду) чи відсоток права голосу		або інший характер та міра впливу:
Прим. Відомості про кінцевого бенефіціарного власника заповнюються у разі державної реєстрації створення юридичної особи, визначеної законом, а також у разі обрання графи "потребують оповіщення" на сторінці 1 заяви. Якщо осіб, які є кінцевими бенефіціарними власниками, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 2 заяви. При цьому в полі "Відомості про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи" проставляється відповідно символ та число "M1", "M2" і т.д.		
підпис		дата

(з 11 липня 2021 року)	3 сторінка	форма 2																																																																																	
Скорочене найменування (за наявності)																																																																																			
Найменування англійською мовою (за наявності)																																																																																			
Скорочене найменування англійською мовою (за наявності)																																																																																			
Місцезнаходження: <input type="text"/> індекс <input type="text"/> Автономна Республіка Крим <input type="text"/> область <input type="text"/> м. Київ <input type="text"/> м. Севастополь																																																																																			
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя) <input type="text"/>																																																																																			
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)																																																																																			
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)																																																																																			
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)																																																																																			
назва іменованого об'єкта (за наявності)																																																																																			
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо																																																																																			
номер будинку <input type="text"/>	номер корпусу <input type="text"/>	тип приміщення <input type="text"/>																																																																																	
номер приміщення <input type="text"/>																																																																																			
Види економічної діяльності, у тому числі основний, який вказується першим:																																																																																			
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>1</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	1				2				3				4				5				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>6</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>7</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>8</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>9</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	6				7				8				9				10				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>11</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>12</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>13</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>14</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>15</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	11				12				13				14				15				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>16</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>17</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>18</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>19</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>20</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	16				17				18				19				20			
1																																																																																			
2																																																																																			
3																																																																																			
4																																																																																			
5																																																																																			
6																																																																																			
7																																																																																			
8																																																																																			
9																																																																																			
10																																																																																			
11																																																																																			
12																																																																																			
13																																																																																			
14																																																																																			
15																																																																																			
16																																																																																			
17																																																																																			
18																																																																																			
19																																																																																			
20																																																																																			
Прим. Якщо видів економічної діяльності більше ніж п'ять, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 3 заявки. При цьому в полі "Види економічної діяльності, у тому числі основний, який вказується першим" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.																																																																																			
Вид установчого документа: ☐ модельний статут ☐ інший:																																																																																			
Редакція модельного статуту: ☐ за замовчуванням ☐ обрана засновниками (учасниками) (цифровий код модельного статуту):																																																																																			
Розмір статутного (складеного) капіталу (паівого фонду) <input type="text"/> грн.																																																																																			
Назва органів управління																																																																																			
підпис _____			<input type="text"/>																																																																																
			дата																																																																																

(з 11 липня 2021 року)	4 сторінка	форма 2
Засновник/учасник:		
тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу):		
☐ зміна відомостей	☐ виключення	☐ виключення
прізвище		
ім'я		
по батькові (за наявності)		
дата народження	реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності)	
унікальний номер запису в ЄДР (за наявності)	паспортні дані (серія/номер або номер)	
країна громадянства		
або найменування юридичної особи		
ідентифікаційний код юридичної особи (за наявності)		
місце проживання (місцезнаходження): країна		
☐ індекс	☐ Автономна Республіка Крим	☐ область
	☐ м. Київ	☐ м. Севастополь
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополю)		
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)		
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополю)		
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)		
назва іменованого об'єкта (за наявності)		
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо		
номер будинку	номер корпусу	тип приміщення
		номер приміщення
<i>Прим. Місце проживання (місцезнаходження) в іноземній країні зазначається з урахуванням особливостей присвоєння адрес в такій країні.</i>		
номер телефону та/або адреса електронної пошти засновника/учасника (за бажанням)		
+ 3 8 0		
розмір частки в статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді)		
грн.		
<i>Прим. Якщо осіб, які є засновниками/учасниками, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 4 заяви. При цьому в назві "Засновник/учасник" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.</i>		
підпис		дата

Додатки

(з 11 липня 2021 року)	5 сторінка	форма 2
Керівник: тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу): ☐ зміна керівника ☐ зміна відомостей про керівника		
прізвище	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
ім'я	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
по батькові (за наявності)	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
дата народження	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
унікальний номер запису в ЄДР (за наявності)	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
	реєстраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані (серія/номер або номер)	
<i>Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.</i>		
номер телефону та/або адреса електронної пошти керівника (за бажанням)		
+ 3 8 0 <input style="width: 100%;" type="text"/>		
обмеження щодо представництва юридичної особи: ☐ відсутні ☐ наявні:		
<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>		
Найменування державного органу, до сфери управління якого належить юридична особа публічного права (за наявності):		
<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/> <input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>		
Ідентифікаційний код <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Інформація для здійснення зв'язку з юридичною особою:		
номер телефону та/або додатково номер телефону/факсу (за бажанням)		
+ 3 8 0 <input style="width: 100%;" type="text"/> + 3 8 0 <input style="width: 100%;" type="text"/>		
адреса електронної пошти <input style="width: 100%;" type="text"/>		
адреса сторінки в мережі Інтернет (за бажанням) <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Відомості про заявника та спосіб отримання виписки в паперовій формі (у випадку подання заяви в паперовій формі)		
Прізвище <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Ім'я <input style="width: 100%;" type="text"/>		
По батькові (за наявності) <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Паспортні дані (серія/номер або номер) <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Номер телефону <input style="width: 100%;" type="text"/>		
+ 3 8 0 <input style="width: 100%;" type="text"/>		
Прошу надати виписку у паперовій формі (за бажанням) ☐ особисто заявнику ☐ поштовою відправленням на адресу місцезнаходження		
_____ підпис		<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/> дата

(з 11 липня 2021 року)	6 сторінка	форма 2
Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені юридичної особи (за наявності)		
Тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу):		
☐ зміна відомостей	☐ виключення	☐ виключення
Прізвище	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Ім'я	<input style="width:100%;" type="text"/>	
По батькові (за наявності)	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Дата народження	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Унікальний номер запису в ЄДРП (за наявності)	Регістраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані (серія/номер або номер)	
Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.		
Обмеження щодо представництва юридичної особи:		
	☐ відсутні	☐ наявні:
<input style="width:100%; height: 40px;" type="text"/>		
Прим. Якщо осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 6 заяви. При цьому в полі "Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені юридичної особи" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.		
Відомості про правонаступництво (за наявності)		
Відомості про юридичних осіб, правонаступником яких є юридична особа (у разі державної реєстрації створення юридичної особи):		
спосіб утворення: ☐ злиття ☐ виділа ☐ поділа ☐ перетворення		
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input style="width:100%;" type="text"/>	
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input style="width:100%;" type="text"/>	
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Відомості про незакриті відокремлені підрозділи юридичної особи в частині належності до юридичної особи - правонаступника:		
ідентифікаційний код відокремленого підрозділу попередньої юридичної особи	<input style="width:100%;" type="text"/>	
найменування відокремленого підрозділу: ☐ не змінюється ☐ змінюється:		
<input style="width:100%; height: 40px;" type="text"/>		
Відомості про юридичну особу - правонаступника (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу у зв'язку з виділом):		
ідентифікаційний код правонаступника	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Відомості про юридичну особу, правонаступником якої є юридична особа (у разі державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу у зв'язку з придбанням):		
ідентифікаційний код попередньої юридичної особи	<input style="width:100%;" type="text"/>	
Прим. Якщо попередніх юридичних осіб або незакритих відокремлених підрозділів більше ніж полі в заяві, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 6 заяви. При цьому в полі "Відомості про правонаступництво" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.		
_____		<input style="width:100%;" type="text"/>
підпис		дата

Додатки

(з 11 липня 2021 року)	7 сторінка	форма 2		
Відомості про обрання системи оподаткування (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації створення юридичної особи)				
☐ Зареєструвати платником податку на додану вартість з <input style="width: 150px;" type="text"/>				
☐ Обираю спрощену систему оподаткування, обліку та звітності з <input style="width: 150px;" type="text"/> або				
☐ з дати державної реєстрації створення юридичної особи				
Група платника єдиного податку: ☐ друга група ☐ четверта група				
Обрана ставка єдиного податку ☐ відсотків				
Місце провадження господарської діяльності: ☐ місцезнаходження ☐ територія України ☐ інша адреса:				
<input style="width: 50px;" type="text"/> індекс ☐ Автономна Республіка Крим ☐ область ☐ м. Київ ☐ м. Севастополь				
назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополю) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
назва району (для населених пунктів районного підпорядкування) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополю) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
назва іменованого об'єкта (за наявності) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо <input style="width: 350px;" type="text"/>				
номер будинку <input style="width: 50px;" type="text"/> номер корпусу <input style="width: 50px;" type="text"/> тип приміщення <input style="width: 50px;" type="text"/> номер приміщення <input style="width: 50px;" type="text"/>				
Обрані види економічної діяльності: ☐ усі, зазначені у заяві (сторінка 3) ☐ деякі із зазначених у заяві (сторінка 3), а саме:				
<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 1	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 4	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 7	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 10	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 13
<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 2	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 5	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 8	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 11	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 14
<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 3	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 6	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 9	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 12	<input style="width: 30px; height: 20px;" type="text"/> 15
☐ Підписанням цієї заяви, у тому числі уповноваженою особою, юридична особа зобов'язується перебуваючи на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності не здійснювати види діяльності, передбачені підпунктом 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 Податкового кодексу України.				
Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про обрання системи оподаткування уповноваженою особою):				
прізвище <input style="width: 350px;" type="text"/>				
ім'я <input style="width: 350px;" type="text"/>				
по батькові (за наявності) <input style="width: 350px;" type="text"/>				
реєстраційний номер облікової картки платника податків або <input style="width: 100px;" type="text"/>				
паспортні дані (серія/номер або номер) <input style="width: 150px;" type="text"/> / <input style="width: 50px;" type="text"/>				
Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відвітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.				
_____		<input style="width: 100px;" type="text"/>		
підпис		дата		

(з 11 липня 2021 року)	8 сторінка	форма 2		
Відомості про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації створення юридичної особи)				
☐ Прошу включити до Реєстру неприбуткових установ та організацій Найменування організації вищого рівня (за наявності)				
<table border="1" style="width: 100%; height: 30px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table>				
Ідентифікаційний код організації вищого рівня (за наявності)				
Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій уповноваженою особою):				
прізвище				
ім'я				
по батькові (за наявності)				
реєстраційний номер облікової картки платника податків або		паспортні дані (серія/номер або номер)		
<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table>			<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table>	
<i>Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.</i>				
_____ підпис		<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table> дата		

(з 11 липня 2021 року)	9 сторінка	форма 2		
Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи				
Тип припинення: ☐ реорганізація ☐ ліквідація				
Підстава для проведення державної реєстрації припинення (обирається одна із підстав):				
☐ рішення засновників (учасників) або уповноваженого органу юридичної особи				
☐ рішення державного органу (крім державного органу, який діє як уповноважений орган юридичної особи)				
☐ судове рішення				
Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті реорганізації:				
☐ злиття ☐ приднання ☐ поділ ☐ перетворення				
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника				
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності)				
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності)				
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності)				
ідентифікаційний код юридичної особи - правонаступника (за наявності)				
<i>Прим. Якщо юридичних осіб - правонаступників більше ніж поле в заяві, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 9 заяви. При цьому в полі "Відомості про державну реєстрацію припинення юридичної особи" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.</i>				
Відомості про заявника та спосіб отримання виписки в паперовій формі (у випадку подання заяви в паперовій формі)				
Прізвище				
Ім'я				
По батькові (за наявності)				
Паспортні дані (серія/номер або номер)		Номер телефону		
<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table>			<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table>	
Прошу надати виписку у паперовій формі (за бажанням) ☐ особисто заявнику ☐ поштовою відправленням на адресу місцезнаходження				
_____ підпис		<table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> </table> дата		

Додатки

(з 01 червня 2020 року)	3 сторінка	форма 1
Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені фізичної особи - підприємця (за наявності)		
Тип дії (у разі державної реєстрації змін до відомостей про фізичну особу - підприємця):		
☐ зміна відомостей	☐ включення	☐ виключення
Прізвище	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
Ім'я	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
По батькові (за наявності)	<input style="width: 100%;" type="text"/>	
Дата народження	<input style="width: 150px;" type="text"/>	Реєстраційний номер облікової картки платника податків або
Унікальний номер запису в ЄДРПР (за наявності)	<input style="width: 150px;" type="text"/>	паспортні дані (серія/номер або номер)
	<input style="width: 150px;" type="text"/>	<input style="width: 150px;" type="text"/>
<i>Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.</i>		
Обмеження щодо представництва фізичної особи - підприємця:		
	☐ відсутні	☐ наявні:
<input style="width: 100%; height: 40px;" type="text"/>		
<i>Прим. Якщо особа, яка може вчиняти дії від імені фізичної особи - підприємця, більше ніж одна, заповнюється відповідна кількість аркушів сторінки 3 записи. При цьому в назві "Відомості про особу, яка може вчиняти дії від імені фізичної особи - підприємця" проставляється відповідно символ та число "№1", "№2" і т.д.</i>		
_____ підпис		<input style="width: 100px;" type="text"/> дата

(з 01 червня 2020 року) 4 сторінка форма 1

Відомості про обрання системи оподаткування (за бажанням у разі подання заяви для державної реєстрації фізичної особи підприємцем)

Зареєструвати платником податку на подану вартість з

Обираю спрощену систему оподаткування, обліку та звітності з або

з дати державної реєстрації підприємцем

Група платника єдиного податку: перша група друга група третя група четверта група

Обрана ставка єдиного податку відсотків

Місце провадження господарської діяльності: місцезнаходження територія України інша адреса:

індекс Автономна Республіка Крим область м. Київ м. Севастополь

назва області (крім Автономної Республіки Крим, м. Києва та Севастополя)

назва району (для населених пунктів районного підпорядкування)

тип (місто, селище міського типу чи село) та назва населеного пункту (крім м. Києва та Севастополя)

назва району в населеному пункті (для міст з районним поділом)

назва іменованого об'єкта (за наявності)

тип (площа, вулиця, провулок тощо) та назва площі, вулиці, провулку тощо

номер будинку номер корпусу тип приміщення номер приміщення

Обрані види економічної діяльності: усі, зазначені у заяві (сторінка 2) деякі із зазначених у заяві (сторінка 2), а саме:

1	4	7	10	13
2	5	8	11	14
3	6	9	12	15

Підписанцем цієї заяви, у тому числі уповноваженою особою, фізична особа - підприємцем зобов'язується перебувати на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності не здійснювати види діяльності, передбачені підпунктом 291.5.1 пункту 291.5 статті 291 Податкового кодексу України.

Відомості про заявника - уповноважену особу (у разі подання заяви з відомостями про обрання системи оподаткування уповноваженою особою):

прізвище

ім'я

по батькові (за наявності)

реєстраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані (серія/номер або номер)

Прим. Паспортні дані вказуються виключно для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта.

підпис дата

Додаток 3

ЗАПИТ																																																											
про надання виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань																																																											
I. Відомості, що запитуються (необхідне зазначити установленням відповідної позначки V):																																																											
☐ - юридична особа	☐ - відокремлений підрозділ юридичної особи	☐ - фізична особа – підприємець	☐ - громадське формування, що не має статусу юридичної особи																																																								
II. Критерії пошуку відомостей у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Найменування громадського формування, що не має статусу юридичної особи																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td><td style="width: 10%;"> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
Вид громадського формування, що не має статусу юридичної особи (необхідне зазначити установленням відповідної позначки V):																																																											
☐ - громадське об'єднання																																																											
☐ - постійно діючий третейський суд						☐ - відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації																																																					
☐ - представництво іноземної благодійної організації						☐ - філія іноземної благодійної організації																																																					
Ідентифікаційний код юридичної особи або відокремленого підрозділу юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи – підприємця																																																											
Паспортні дані фізичної особи - підприємця ¹																																																											
☐ - серія паспорта						☐ - номер паспорта																																																					
III. Відомості про особу, яка подала запит (заповнити відомості та необхідне зазначити установленням відповідної позначки V):																																																											
☐ - особисто						☐ - уповноважена особа (за довіреністю чи іншим документом, що підтверджує її повноваження)																																																					
Прізвище																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
Ім'я, по батькові (за наявності)																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
Документ, що посвідчує особу																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
Контактний номер телефону																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
(підпис)						(ініціали, прізвище заявника)																																																					
IV. Службові відмітки (заповнюється державним реєстратором)																																																											
Реєстраційний номер запиту																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											
Дата реєстрації запиту в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (дд.мм.рррр)																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </table>																																																											

Навчальне видання

Колектив авторів:

Т.П. Остапчук (керівник авторського колективу),
Т.О. Біляк, С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек,
О.І. Вікарчук, В.Г. Виговський, О.Г. Денисюк,
К.Є. Орлова, О.П. Пащенко, С.Б. Саннікова, А.А. Сотник,
Г.Ю. Ткачук, І.М. Царук, О.О. Юшкевич.

**ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ОСНОВИ
БІЗНЕСУ. ПРАКТИКУМ**

Навчальний посібник

Електронне видання

Комп'ютерний набір та верстка: А.О. Концемал

Державний університет «Житомирська політехніка»
вул. Чуднівська, 103, м. Житомир, 10005